

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Mateo

Pesi'una

Sek panahun ne rini pa si Jesus Christ seg benwa, sung nasud neg Israel pidlegesegan sek tribu neg Roma. Aas su gari' seg Roma giin sung midlegeseg seng nasud neg Israel. Giin nini suk pigetaran neng meleget ne ngak sundalu neg buwat sek tribu neg Roma neng mikengel ri se dlugar neg Israel.

Midlised gupiya sung nasud neg Israel tendeng ay miksugu' su gari' se nga getaw Roma neng megbayad ilan neg buwis ri se governo bu' pimendu'aan su ngang meneningil neg buwis ned duma nilan neng meningil neg buwis. Ma'ad linengetan su nga getaw Israel tendeng ay dinugangan nu ngang meneningil neg buwis sug biyaran nilan.

Si Mateo sala rema neng meneningil neg buwis. Ma'ad sek tinelu'an giin ni Jesus nek sumunud ri seniin, binelengen rayun suk terbahuun bu' miktuman riin ni Jesus. Sala rema giin sek sepulu' bu ruwa' nek tinu'unan nek pinili' ni Jesus sek peddunut ri seniin bu' sek pegasuy ri seng Melengas ne Gesuyen.

Keni neg bahin nek sinulat ni Mateo, sinulat ini para se nga getawan seg Israel. Inesuyan ilan metendeng ri sek pimandu' ni Jesus bu' se ngag baalenen. Bu' kinelaru gupiya ni Jesus ri

se nga getaw neg buwat seng Nazaret ne giin gaid sung Misiyas, nek sinulat ni Moses bu' ngak propeta. Ay sinulat nilan suk saad ned Diwata nek sugu'en sung Misiyas rini seg benwa, suk sala nek pinili' neng medlegeseg ri sek tribu neg Israel bu' giin rema sung medluwas riin senilan. Aas pidderama ne nga getaw Israel nek tumanen ned Diwata suk saaren bu' pigelatan nilan suk peddateng neng Misiyas. Aas sinulat ini ni Mateo arun su nga getaw Israel mektu'u riin ni Jesus ne giin gaid sung Misiyas, suk pinili' ned Diwata neng medlegari' riin senilan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

- I. Suk Pigbuwatan bu' Pegegetaw ni Jesus Christ (1.1—2.23)
- II. Sung Ministiryu ni Juan neng Membebendyag (3.1-12)
- III. Suk Pegbendyag bu' suk Pektintal ri ni Jesus (3.13—4.11)
- IV. Suk Pekpenibeli ni Jesus ri se nga Getawan ritu se Galilea (4.12—18.35)
- V. Buwat se Galilea pagaw seg Jerusalem (19.1—20.34)
- VI. Su Ketapusan nek Simana ni Jesus ritu seg Jerusalem bu' seng megaud seg Jerusalem (21.1—27.66)
- VII. Suk Peketubu' Puli' bu' su ngak Pekpe'ita' ni Jesus (28.1-20)

*Su nga Gepu'an ni Jesus Christ
(San Lucas 3.23-38)*

1 Giin nini su dlistaan nu nga gepu'an ni Jesus Christ, neg Bata' dlai ni David; bu' si David gasal ni Abraham.

2-6a Buwat ni Abraham tampan ni Gari' David, giin nini su nga dlistaan nu nga gepu'an:

Si Abraham, giin su gama' ni Isaac;

bu' si Isaac, giin su gama' ni Jacob;

bu' si Jacob, giin su gama' ni Judah bu' nu ngak pateren;

bu' si Judah mikepengesawa riin ni Tamar bu' duuni ngag bata' nilan ne gilán si Perez bu' si Zera;

bu' si Perez, giin su gama' ni Hezron;

bu' si Hezron, giin su gama' ni Ram;

bu' si Ram, giin su gama' ni Aminadab;

bu' si Aminadab, giin su gama' ni Nahason;

bu' si Nahason, giin su gama' ni Salmon;

bu' si Salmon mikepengesawa riin ni Rahab bu' sug bata' nilan si Boaz;

si Boaz, giin su gama' ni Obed bu' su gina'en si Ruth;

si Obed, giin su gama' ni Jesse;

bu' si Jesse, giin su gama' ni Gari' David.

6b-11 ✧ Buwat ni David tampan sek pekpe'awa' se nga getaw Israel tu se dlugar nilan pagaw tu seng nasud neg Babilonia, giin nini su nga dlistaan nu nga gepu'an:

Si David, giin su gama' ni Solomon bu' su gina'en sawa nud diin ni Urias;

bu' si Solomon, giin su gama' ni Rehoboam;

bu' si Rehoboam, giin su gama' ni Abias;

✧ **1:6b-11** 1.11: 2 Nga Gari' 24.14-15; 2 Nga Cronica 36.10; Jeremias 27.20.

bu' si Abias, giin su gama' ni Asa;
 bu' si Asa, giin su gama' ni Jehosafat;
 bu' si Jehosafat, giin su gama' ni Joram;
 bu' si Joram, giin su gama' ni Usias;
 bu' si Usias, giin su gama' ni Jotam;
 bu' si Jotam, giin su gama' ni Ahas;
 bu' si Ahas, giin su gama' ni Hesekias;
 bu' si Hesekias, giin su gama' ni Manases;
 bu' si Manases, giin su gama' ni Amos;
 bu' si Amos, giin su gama' ni Josias;
 bu' si Josias giin su gama' ni Jeconias bu' nu
 ngak
 pateren.

¹²⁻¹⁶ Dluwat sek pekpepe'awa' se nga getaw
 Israel tu seg Babilonia tampan migegetaw si
 Jesus, giin nini su nga dlistaan nu nga gepu'an:

si Jeconias, giin su gama' ni Salatiel;
 bu' si Salatiel, giin su gama' ni Zorobabel;
 bu' si Zorobabel, giin su gama' ni Abiud;
 bu' si Abiud, giin su gama' ni Eliakim;
 bu' si Eliakim, giin su gama' ni Asor;
 bu' si Asor, giin su gama' ni Zadok;
 bu' si Zadok, giin su gama' ni Akim;
 bu' si Akim, giin su gama' ni Eliud;
 bu' si Eliud, giin su gama' ni Eleazar;
 bu' si Eleazar, giin su gama' ni Matan;
 bu' si Matan, giin su gama' ni Jacob;
 bu' si Jacob, giin su gama' ni Jose neg bana
 ni Maria. Si Maria giin su gina' ni Jesus ne
 giningelanan neng Misiyas.

¹⁷ Aas duunik sepulu' bu' paat ne nga gesalan
 buwat riin ni Abraham tampan ni David. Bu'
 duun remaik sepulu' bu' paat ne nga gesalan

buwat riin ni David tampan sek panahun ne su nga getaw Israel pipe'awa' tu se dlugar nilan pagaw tu seg Babilonia bu' duunik sepulu' bu' paat ne nga gesalan buwat sek pekpe'awa' se dlugar nilan pagaw tu seg Babilonia tampan migegetaw sung Misiyas.

*Suk Pegegetaw ni Jesus Christ
(San Lucas 2.1-7)*

¹⁸ ✧ Na, maa' nini suk pebiyan sek pegegetaw ni Jesus Christ. Si Maria ne gina'en pengesuwaan na ni Jose. Se genda' ilan pa pektipung, mitindawan ni Maria neng migberes giin pebiyan se Gispiritu Santu. ¹⁹ Mbuus, si Jose keni suk pemanaan ni Maria, metareng ini ne getaw bu' ndi'en liyagan ne mpiiran si Maria ri se dlaun ne getaw. Aas migena'ena' giin neg belengen si Maria ne ndi' mekpesuun. ²⁰ Saanay pigena'ena' pa ini ni Jose, enlengay niyu, sug anghel ne Ginu'u pebiyan sek teginepen mikpe'ita' ri seniin, laungen, “Jose, gasal ni David, ndi'a mendek sek pekpengesawa riin ni Maria ay sug bineresen buwat se Gispiritu Santu. ²¹ ✧ Bu' megbata' giin ne dlai bu' ingelanay mu sug bata' neg Jesus, tendeng ay luwasenen su nga getawaan buwat ri se ngak sala' nilan.”

²² Na, mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ne Ginu'u pebiyan sek propeta, neng miktalu', ²³ ✧ “Enlengay niyu, sud delaga ne genda' pa mayan me'ilebetay megberes, bu' megbata' giin

✧ **1:18** 1.18: San Lucas 1.27. ✧ **1:21** 1.21: San Lucas 1.31.

✧ **1:23** 1.23: Isaias 7.14 (LXX).

ne dlai. Bu' bata' keni ingelanan neg Emmanuel” ne su guluganen, “Sud Diwata дума senita.”

²⁴ Rayun sek peketanud ni Jose, pingesawaan si Maria sumala' sek tinalu' nug anghel ne Ginu'u ri seniin. ²⁵ ☆ Ma'ad nda'en ilebetay si Maria tampan nda' ini pegbata' ne dlai. Bu' iningelanan ini ni Jose neg Jesus.

2

Su ngag Bisita buwat sek Sebangan

¹ Na, migegetaw si Jesus tu se dlunsud neg Bethlehem sakup nek probinsiya seg Judea, sek panahun ketu si Herodes giin su gari'. Enlengay niyu, se nda' mpyayat, duuni ngang me'alam neg buwat sek Sebangan neng minateng tu seg Jerusalem. ² Miksaaksaak ilan, “Ta' ma sug bata' neng mi'etaw ne gari' ne ngag Judeo? Mi'ita' nami sug bituunen ritu sek sebangan bu' mirini ami arun sek peksimba ri seniin.”

³ Na, sek pekerengeg run nini ni Gari' Herodes, migulesan giin bu' su dlaun ne nga getaw sek tibuuk neg Jerusalem. ⁴ Bu' tinipungen su dlaun ne nga geseg nu ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an; bu' sinakaan ilan bu' ta' rapit mi'etaw sung Misiyas.

⁵ Miksembag ilan, “Ditu se dlunsud seg Bethlehem, sakup seg Judea, ay giin nini suk sinulat nek propeta:

⁶ ☆ ‘Gamu ne nga getaw seg Bethlehem, riin se dlugar neg Judah,

☆ **1:25** 1.25: San Lucas 2.21. ☆ **2:6** 2.6: Mikas 5.2.

suk siyudad niyu gena' neng miika' kam-puun se nga gembagel ne ngak siyudad seg Judah;

ay buwat riin seniyu duunik tumuwa' ne geseg neng medlegeseg ri se nga getawan'u, sek tribu neg Israel.' "

⁷ Aas pitawag ni Herodes su ngang me'alam neg buwat sek Sebangan, ma'ad inilem ni Herodes suk pekpetawag senilan. Bu' ritu misuunaan su ginsaktu nek panahun sek peksebang nug bituun. ⁸ Rayun piperituun ilan seg Bethlehem, miktalu' giin, "Penlaang amu bu' tumbayay niyu penengaway sug bata'. Bu' seng me'ita' na niyu giin, pesuun niyau rema arun merituu sek peksimba ri seniin."

⁹⁻¹⁰ Aas sek pekerengeg nilan run suk tinalu' ne gari', minlaang ilan. Saanay nilan menlaang, enlengay niyu, mi'ita' nilan sug bituun neng mi'ita' nilan ritu sek Sebangan. Pidleliyag ilan gupiya. Miguna senilan sug bituun tampan mikeneng tu sed ditaas neng mi'imetangan nug bata'. ¹¹ Sek pekseled nilan tu seg balay, mi'ita' nilan sug bata' duma su gina'en ne si Maria, bu' middempug ilan sek peksimba ri seg bata'. Rayun, pinuka nilan su ngag begay nilan bu' binegay nilan tu seg bata' sug bulawan, ginsinsu, bu' mira.

¹² Minuli' ilan rayun tu seng nasud nilan pebiyan tu se dlain ned dalan tendeng ay pinegulan ilan ned Diwata pebiyan sek teginepen ne ndi' ilan na mpuli' tu ni Herodes.

Midlaguy Ilan tu seg Ehipto

¹³ Na, seng mikedlaang ilan na, enlengay niyu, sug anghel ne Ginu'u mikpe'ita' tu ni Jose pebiyan sek teginepen, laungen, "Pipenengaw na ni Herodes sug bata' arun petain. Aas pegbuwat'a, uwit mu sug bata' bu' su gina'en, bu' pedlaguy amu tu seg Ehipto, bu' pekpebilin amu ritu tampan telu'an'u dya'a neng megawa'."

¹⁴ Aas migbuwat si Jose bu' inuwiten sug bata' bu' su gina'en bu' migawa' ilan sek panahun ne gebii pagaw tu seg Ehipto. ¹⁵ ✧ Bu' mikengel ilan ritu tampan minatay si Herodes. Giin nitu su ketumanan sumala' sek tinalu' nu Ginu'u pebiyan ri sek propeta, neng miktalu', "Tinawag'u sug Bata'u buwat seg Ehipto."

Pimatay su nga Gembata'

¹⁶ Rayun si Herodes, seng misuunaan nek pigbelusan giin nu ngag bisita buwat sek Sebangan, linengetan gupiya giin. Bu' miksugu' giin nek pemetain su dlaun ne nga gembata' ne dlai tu seg Bethlehem bu' sek silingan ne nga dlugar. Su giddad ne nga gembata' nek pemetain buwat sed duwa' taun pebaba' sumala' seng misuunaan buwat tu se ngang me'alam metendeng sek panahun neng mituwa' sug bituun.

¹⁷ Seng maa' nini nek pebiyan, mituman suk tinalu' ni propeta Jeremias neng miktalu',

¹⁸ ✧ "Ritu seg Rama, duuning mirengeng nek peksegaw bu' gembagel ne kegu'ul. Miksegaw si Rachel tendeng ri se nga gembata'en.

✧ **2:15** 2.15: Hoseas 11.1. ✧ **2:18** 2.18: Jeremias 31.15.

Ndi' gaid giin meliyag pengemu'en
tendeng ay su nga gembata'en mimatay na.”

Suk Peguli' nilan buwat seg Ehipto

¹⁹ Na, seng minatay na si Herodes, sug anghel nu Ginu'u mikpe'ita' ri ni Jose ritu seg Ehipto pebiyan sek teginepen, ²⁰ bu' miktalu' sug anghel, “Buwat'a, uwit mu sug bata' bu' su gina'en, bu' puli' amu tu se dlupa' seg Israel, ay sung miktinguha' sek pekpatay ri seg bata' minatay na.” ²¹ Aas migbuwat si Jose, bu' inuwiten sug bata' bu' su gina'en, bu' mipuli' ilan tu seg Israel.

²² Ma'ad sek pekerengeg run ni Jose ne si Arki-law sung midlegari' seg Judea teles ri ni Herodes ne gama'en, minendek si Jose neng mekengel ritu. Bu' sek pinegulan giin puli' pebiyan sek teginepen, miritu na ma'ad si Jose sek probinsiya ne Galilea, ²³ ✧ bu' sek pekerepet nilan ritu, mikengel ilan tu se dlunsud ne giningelanan neng Nazaret. Aas, mituman na suk tinalu' nu ngak propeta nud diin, “Tuwagen giin nek taga Nazaret.”

3

Suk Pegwali ni Juan neng Membebendyag

(San Marcos 1.1-8; San Lucas 3.1-18; San Juan 1.19-28)

¹ Na, se nga gendaw ketu, minateng si Juan neng Membebendyag ritu se kemingawan seg Judea bu migatad sek pekpenintulu', ² ✧ miktalu' giin, “Peddiksu' amu bu' teliyuray niyu su ngak

✧ **2:23** 2.23: San Marcos 1.24; San Lucas 2.39; San Juan 1.45.

✧ **3:2** 3.2: San Mateo 4.17; San Marcos 1.15.

sala' niyu tendeng ay megaud na suk pedlegeseg ned Diwata.”* 3 ✧ Si Juan su ginasuy ni propeta Isaias sek pektalu'en,

“Duuning migbeksay tu se kemingawan,

‘Andam niyu sud dalan para se Ginu'u;

Baal niyu neng meledheng sug biyanan para seniin.’ ”

4 ✧ Suk suub ni Juan binaal buwat seg bembul ne kamelyo; bu' duunik panit neg binaling riin se gawaken bu' su gaanen ngad dulun bu' teneb. 5 Rayun minditu seniin su dlaun ne nga getaw neg buwat seg Jerusalem bu' sek tibuuk probinsiya neg Judea, bu' nga getaw neg buwat se nga dlugar nek pelibut seg Bagel tubig neg Jordan. 6 Middiksu' ilan ri se ngak sala' nilan, bu' binendyagan ilan ni Juan tu seg Bagel tubig neg Jordan.

7 ✧ Sek pekiita' ni Juan run neng melaun se ngak Pariseo bu' se ngak Saduceo neng miritu arun mekpebendyag, miktalu' giin tu senilan, “Gamu maa' ne ngang mekelala ne ngang mamak! Ta' maing minegul ri seniyu neng mekedlaguy amu sek silut ned Diwata nek pawiten riin seniyu? 8 Aas megbaal amu neng melengas arun me'ita' neng middiksu' amu bu' tinelyuran niyu su ngak sala' niyu. 9 ✧ Bu' ndi' amu pegena'ena' ne ndi' amu silutan ned Diwata tendeng ay gasal amu ni Abraham. Ay telu'an'u amu ne sud Diwata mekegbaal isan

* 3:2 3.2 suk pedlegeseg ned Diwata: se dlitiral nek pekegubad, 'Pedlegeri'an tu se Dlangit.' ✧ 3:3 3.3: Isaias 40.3 (LXX). ✧ 3:4 3.4: 2 Nga Gari' 1.8. ✧ 3:7 3.7: San Mateo 12.34; 23.33. ✧ 3:9 3.9: San Juan 8.33.

se ngag batu keni ne mbaal ne nga gasal ni Abraham. ¹⁰ ✧ Sug wasay andam na para petel ri se nga ganget ne nga gayu. Aas su kada gayu ne ndi' mekepemunga seng mekelengas neg bunga petelen bu' pidlaken tu se gapuy. ¹¹ Bendyagan'u amu riin sek tubig sek pekpe'ita' neng middiksu' amu bu' tineliyuran niyu su ngak sala' niyu. Ma'ad suk sala tawan neng mateng neng meksunud ri senaan ge'eman pa kampuun ri senaan. Ndi'u mbaya' isan sek pekpitang ri se ngak sandalyasen. Megbendyag giin ri seniyu se Gispiritu Santu bu' gapuy. ¹² Migawid giin neg betang sek pempalis arun painen su nga dlegas buwat se nga gepis ri se giniikan. Bu' tigumenen su ngang melinggas nek trigu ritu sek tibengaan, ma'ad su nga gepis serengenen tu se gapuy ne ndi' na mpaleng!"

Binendyagan si Jesus

(San Marcos 1.9-11; San Lucas 3.21-22)

¹³ Rayun, si Jesus migbuwat se Galilea bu' miritu ni Juan tu seg Bagel tubig neg Jordan arun mekepibendyag. ¹⁴ Ma'ad si Juan migbelibad sek pektalu', "Gaku' ma ngani' su gembaya' neng mekepibendyag riin seni'a. Tumu' mirinia ma senaan."

¹⁵ Ma'ad si Jesus miksembag, "Pesaddan mu na ma'ad, tendeng ay giin nini su gembaya' ta baalen arun metuman su dlaun nek sinugu' ned Diwata." Rayun miliyag si Juan.

¹⁶ Tubus mbendyagay si Jesus, kinumawas rayun giin tu sek tubig. Bu' mipuka rayun su

✧ **3:10** 3.10: San Mateo 7.19.

dlangit para seniin, bu' mi'ita'en su Gispiritu ned Diwata neng mikpebaba' neng maa' nek selepati bu' minapun ri seniin. ¹⁷ ✧ Rayun, duunik talu' neg buwat se dlangit laung, "Giin nini suk pinetail'u neg Bata'. Pidleliyagu gupiya ri seniin."

4

Tinintal ni Satanas si Jesus

(San Marcos 1.12-13; San Lucas 4.1-13)

¹ ✧ Mbuus inuwit si Jesus ne Gispiritu Santu tu se kemingawan arun tintalen nek Penulay. ² Sek peketubus mekpu'asa ni Jesus seled se gepaat pulu' endaw bu' gebii, miperii' giin. ³ Bu' suk Penulay mikpegaud ri seniin bu' miktalu', "Bu' dya'a sug Bata' nud Diwata, sugu' mu ngag batu keni ne mbaal nek pan."

⁴ ✧ Ma'ad miksembag si Jesus, "Misulat ini se Kesulatan, 'Su getaw ndi' metubu' ri sek pan na run, bu' ndi' se kada nek talu' nek tinalu' ned Diwata.' "

⁵ Mbuus inuwit giin nek Penulay tu seg Jerusalem, sug Bala'an nek Siyudad, bu' pi'indeng ni Satanas si Jesus tu se kinetaasan neg bahin sek Templo. ⁶ ✧ Bu' tinelu'aan si Jesus, "Bu' dya'a sug Bata' nud Diwata, sampak'a tu sek silung, ay misulat ini ri se Kesulatan neng miktalu': 'Sugu'en nud Diwata su ngag anghelen sek pegingat seni'a,

✧ **3:17** 3.17: Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 12.18; 17.5; San Marcos 1.11; San Lucas 9.35.

✧ **4:1** 4.1: Hebreo 2.18; 4.15. ✧ **4:4** 4.4: Deuteronomio 8.3.

✧ **4:6** 4.6: Ngak Salmo 91.11-12.

bu' sampenain'a nilan isan su geksud mu,
ndi' tanan mesugat ri se ngag batu.' ”

7 ✧ Miksembag si Jesus, “Misulat rema ini se Kesulatan, ‘Ndi' mu tintalay su Ginu'u ned Diwata mu.’ ”

8 Mbuus inuwit na pelun nek Penulay si Jesus tu seng metaas gupiya neg bentud, bu' pi'ita' seniin su dlaun ne ngak pedlegeri'an ri sek tibuuk benwa bu' su nga kega'em nilan. 9 Bu' si Satanas miktalu' tu seniin, “Begay'u ri seni'ai dlaunen keni bu' meddempug'a bu' sumimbaa ri senaan.”

10 ✧ Miksembag si Jesus, “Pelayu'a ri senaan Satanas! Ay misulat ini ri se Kesulatan, ‘Simba mu su Ginu'u ned Diwata mu bu' Giin da gairik penibeliyan mu!’ ”

11 Rayun suk Penulay migawa' ri seniin, bu' rayun minateng su ngag anghel bu' inatiman nilan giin.

*Migatad si Jesus seg Baalenen tu se Galilea
(San Marcos 1.14-15; San Lucas 4.14-15)*

12 ✧ Na, sek pekerengeg run ni Jesus neng miperisu si Juan, migawa' giin se Galilea. 13 ✧ Nda' giin pekengel tu seng Nazaret ma'ad ritu giin mikengel se Capernaum. Dlunsud keni riin se geksid sed Danaw ne Galilea, neng misakup ri se nga dlugar sek Zabulon bu' Neptali. 14 Mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ni propeta Isaias:

✧ **4:7** 4.7: Deuteronomio 6.16. ✧ **4:10** 4.10: Deuteronomio 6.13. ✧ **4:12** 4.12: San Mateo 14.3; San Marcos 6.17; San Lucas 3.19-20. ✧ **4:13** 4.13: San Juan 2.12.

15 ✧ “Penginengeg amu, nga getaw ri se nga dlugar nek Zabulon bu' Neptali, ned diin se geksid sed danaw bu' dipag seg Bagel tubig neg Jordan!

Penginengeg amu nga getaw nek sakup se Galilea, ne ritu mikengel su nga getaw ne gena' Judeo.

16 Isan su nga getawan niyu mikengel riin se kereleman, mikiita' ilan seng mesanag gupiya ne kere-laag.

Isan mikengel ilan ri seng merelem ne dlupa' se kemetain, su kerelaag sumanag riin senilan.”

17 ✧ Gatad rayun sek panahun ketu, si Jesus migatad sek pekpenintulu' neng miktalu', “Ped-diksu' amu bu' teliyuray niyu su ngak sala' niyu tendeng ay megaud na mateng sud Diwata neng medlegari' riin senita.”

*Pinili' ni Jesus su Guna nek Tinu'unaan
(San Marcos 1.16-20; San Lucas 5.1-11)*

18 Na, saanay medlaang ni Jesus tu se geksid ned Danaw ne Galilea, mi'ita'en ritu sud duwa' tawan neng mekpated ne si Simon ne iningelanan rema nek Pedro bu' si Andres nek pateren. Minlaya ilan ritu sed danaw ay mengenginsera' ilan ma. 19 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Dunut amu ri senaan. Tendu'an'u amu sek peguwit ne nga getaw sinangkali' sek pedlaam ne ngak sera'.” 20 Rayun se nda'i dlangan, bineleng nilan su nga dlaya nilan bu' middunut ilan ri seniin.

✧ 4:15 4.15-16: Isaias 9.1-2. ✧ 4:17 4.17: San Mateo 3.2.

²¹ Bu' buwat ritu, mikpeddayun si Jesus sek pedlaang, bu' se gunaan mi'ita'en sung mekpated ne si Santiago bu' si Juan, ne nga gembata' ni Zebedeo. Ritu ilan sek sekayan nilan дума nu gama' nilan, neng migandam ne nga dlaya nilan. Tinawag ni Jesus sung mekpated, ²² bu' nda'i dlangan, bineleng nilan suk sekayan bu' su gama' nilan, bu' middunut ilan riin ni Jesus.

Minendu', Minintulu', bu' Mimpetelen
(*San Lucas 6.17-19*)

²³ ✧ Aas linaup rayun ni Jesus suk tibuuk Galilea sek pekpenendu' ri se ngak pektipungan ne nga getaw Judeo, sek pekpenintulu' se Gempiya ne Gesuyen metendeng sek pedlegari' ned Diwata, bu' sek pekpetelen se dlaun ne nga dleruun ne nga getaw. ²⁴ Seng maa' nini, midlelaup sud dengegaan ri seng nasud nek Syria. Aas inuwit nu nga getaw tu seniin su dlaun ne ngang minlaru, su dlaun neng midlainlain ne ngang megeel bu' migantus seng melebihiyan ne kegeel: su ngak pige'eman seng melaaten ne gispiritu, su ngak pegbauyen, bu' su ngak paralitiku—bu' pitelen ni Jesus su dlaun nilan. ²⁵ Bu' melauni nga getaw neng midlendug ri seniin buwat se Galilea, buwat sek Sepulu' ne nga Dlunsud, buwat seg Jerusalem, buwat seg Judea, bu' sed дума pa ne nga dlugar buwat sed dipag neg bagel tubig seg Jordan.

5

Suk Pekpenendu' ni Jesus ditu seg Bentud

✧ **4:23** 4.23: San Mateo 9.35; San Marcos 1.39.

¹ Na, sek pekiita' run ni Jesus sek panen ne nga getaw, tinumuwad giin tu seg bentud, ne ritu giin migingkud. Miktipung su ngak tinu'unaan ri sek timala'en, ² bu' migatad giin sek pektendu' senilan:

*Su nga Getaw nek Pedleliyagen
(San Lucas 6.20-23)*

- ³ “Pedleliyagen su ngak pupus ri se ngag betang ne gispirituhanen,
tendeng ay me'angken nilan suk pedlegeseg ned Diwata.
- ⁴ ✧ Pedleliyagen su nga getaw ned diin se kegu'ul,
tendeng ay pengemu'en ilan ned Diwata.
- ⁵ ✧ Pedleliyagen su nga getaw neng mekpebaba',
tendeng ay mekerawat ilan sek pengumpiya nek sinaad ned Diwata riin senilan.
- ⁶ ✧ Pedleliyagen su nga getaw neng miktinguha' sek pektuman ri sed Diwata,
tendeng ay petekenen ilan ned Diwata.
- ⁷ Pedleliyagen su nga getaw neng melilelaaten
tendeng ay lelaatan ilan rema ned Diwata.
- ⁸ ✧ Pedleliyagen su nga getaw ne dlimpiyu suk pengena'ena' nilan,
tendeng ay mekiita' ilan ri sed Diwata.
- ⁹ Pedleliyagen su nga getaw neng megbaal nek pema'agi para se kelinaw
tendeng ay tuwagen ilan ne nga gembata' ned Diwata.
- ¹⁰ ✧ Pedleliyagen su nga getaw nek pinlutus sek pegbaal neng metareng,

✧ **5:4** 5.4: Isaias 61.2. ✧ **5:5** 5.5: Ngak Salmo 37.11. ✧ **5:6** 5.6: Isaias 55.1-2. ✧ **5:8** 5.8: Ngak Salmo 24.3-4. ✧ **5:10** 5.10: 1 San Pedro 3.14.

tendeng ay misakup ilan ri sek pedlegeseg ned Diwata.

11 ✧ “Pedleliyagen amu gupiya bu' mektalu' ilan neng melaat riin seniye bu' lutusen amu bu' pengumbaalan amu ne gena' metuud tendeng ay miksunud amu ri senaan. 12 ✧ Pedleliyag amu tendeng ay gembagel su ganti niyu ritu se dlangit. Ay seng maa' run nek pebiyan, linutus rema ne nga getaw su ngak propeta nud diin.”

Maasin bu' Delaag

(San Marcos 9.50; San Lucas 14.34-35)

13 ✧ “Gamu maa' neng maasin para riin se nga getawan. Ma'ad bu' sung maasin merala' sung nanamen, ndi' na mpuli' su kepaiten. Nda' na gairik paluun, aas pidlaken na ma'ad ini bu' pegindegindegan ne nga getaw.”

14 ✧ “Gamu maa' rema ned delaag ri seg benwa. Suk siyudad neng mi'imetang riin sed dibabaw neg bentud ndi' gaid me'edlud. 15 ✧ Nda'iruni getaw neng mektutud nek sulu' bu' tekepan nini ri se gamang. Tumu' betangenen nini riin sek pengenturan arun mekegbegay ini ne kerelaag ri se kada sala ri seg balay. 16 ✧ Seng maa' run rema nek pebiyan, pegbegay amu ne kerelaag ri se dlaun ne getaw arun me'ita' nilan su ngang mekelengas ne ngak pimbaal niyu bu' siya'en nilan su Gama' niyu tu se dlangit.”

✧ **5:11** 5.11: 1 San Pedro 4.14. ✧ **5:12** 5.12: 2 Nga Cronica 36.16; Su Ngak Pimbaal 7.52. ✧ **5:13** 5.13: San Marcos 9.50; San Lucas 14.34-35. ✧ **5:14** 5.14: San Juan 8.12; 9.5. ✧ **5:15** 5.15: San Marcos 4.21; San Lucas 8.16; 11.33. ✧ **5:16** 5.16: 1 San Pedro 2.12.

Suk Penendu'an metendeng se Kesugu'an

¹⁷ “Ndi' niyu pegena'ena'ay neng miriniu arun dela'en'u su Kesugu'an ni Moses bu' su ngak tinendu' nu ngak propeta. Nda'u perini arun dela'en ini ma'ad sek pektuman riin senilan ne nga ketendu'an. ¹⁸ ✧ Pegena'ena' niyu gupiya, isan me'alep ma su dlangit bu' su dlupa', mekpabilin gaid isan sung miika' gupiya ne dlitra awas kudlit riin se Kesugu'an. Su dlaun neng misulat ri se Kesugu'an keni kina'enlan metuman. ¹⁹ Aas isan ta' ne getaw neng medlapas isan se dlabi neng miika' se nga kesugu'an bu' mektendu' run nini tu se nga getaw sek pedlapas, giin suk tinawag ne dlabi ne gembaba' tu sek pedlegeseg ned Diwata. Ma'ad su isan ta' neng miktuman bu' miktendu' tu se nga getaw sek pektuman rema run nini, giin suk tinawag ne gembagel tu sek pedlegeseg ned Diwata. ²⁰ Telu'an'u amu, mekeseled amu ri sek pedlegeseg ned Diwata bu' metinumanen amu pa kampuun ri se ngang Mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo sek pegbaal se ngak sugu' ned Diwata.”

Ketendu'an metendeng sek Pedlanget

²¹ ✧ Middugang pa gaid si Jesus sek pektalu', “Mirengeng na niyu suk tinalu' nu nga getaw nud diin, ‘Ndi'a mekpatay, ay isan ta' sung mekepatay ukuman giin.’ ²² Ma'ad nandaw telu'an'u amu, bu' lengetan amu ri se ngak sementaun niyu, ukuman amu. Bu' telu'an niyu su ngak sementaun niyu ne ‘Kulang suk peme'et mu!’ uwiten

✧ **5:18** 5.18: San Lucas 16.17. ✧ **5:21** 5.21: Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17.

amu tu seng metaas ne gukuman nu nga getaw Judeo. Bu' telu'an niyu su ngak sementaun niyu neg, 'Bural'a!' mesilutan amu tu se gapuy se gimpirnu. ²³ Aas bu' meghalad'a ritu seg halaran, bu' mbuus me'ena'ena' mu ne sud duma mu ned duuni dlangeten riin seni'a, ²⁴ bilin mu reli' sug halad mu tu seng metungenga'an neg halaran bu' laway mu reli' giin bu' pegeguli'ay amu. Bu' rayun puli'a arun sek peghalad seg halad mu riin sed Diwata."

²⁵ "Bu' duuni getaw ne kumiha ri seni'a, meneguli'a reli' tu seniin saanay ndi' amu ruwa' pa merepet tu se gukuman. Ay bu' ritu amu na se gukuman, tudyan'a nu kinumiha ri seni'a tu seng mengengukum, bu' sung mengengukum mektudyan ri seni'a tu sek pulis, rayun perisuun'a. ²⁶ Sek pekemetuud telu'an'u dya'a ne ndi'a gaid mekegawas buwat ritu tampan mekebayad'a sek tampusan nek sala sintabus gisip pesala' seni'a."

Ketendu'an metendeng sek Pekpenapaw

²⁷ ✧ "Mirenggeg na niyu suk tinalu', 'Ndi' amu menapaw.' ²⁸ Ma'ad nandaw esuyan'u amu, isan ta' neng megenleng tu se dlibun bu' migena'ena' neng melaat, mikepenapaw na giin tu se dlibun riin se gena'ena'en. ²⁹ ✧ Na, bu' su dlintu neng mata mu giin sung mekegbaal neng mekesala'a run, esuk mu ini bu' pidlak mu. Maneg pa bu' merala' suk sala neg bahin ne dlawas mu sinangkali' nek pidlaken suk tibuuk ne dlawas mu tu se gapuy se gimpirnu. ³⁰ ✧ Bu' su dlintu

✧ **5:27** 5.27: Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. ✧ **5:29** 5.29: San Mateo 18.9; San Marcos 9.47. ✧ **5:30** 5.30: San Mateo 18.8; San Marcos 9.43.

ne gemeg mu giin sung mekegbaal seni'a sek pekpekesala', petel mu bu' pidlak mu ini. Maneg pa bu' mpetel suk sala ne gemeg mu sinangkali' nek pidlaken suk tibuuk ne dlawas mu tu se gapuy se gimpirnu."

Ketendu'an metendeng sek Pegbeleng

(San Mateo 19.9; San Marcos 10.11-12; San Lucas 16.18)

³¹ ✧ "Bu' tinalu' rema, 'Su dlai neng meleng ri sek sawaan, kina'enlan megbegay giin ri seniin nek sulat nek pesuun sek pegbeleng.' ³² ✧ Ma'ad mektalu'u riin seniyu isan ta' neng meleng ri sek sawaan, isan nda' pegbaal neg imural nek pekpekeghilawas, giin su getaran neng mekepenapaw suk sawaan bu' mengesawa suk sawaan puli'. Bu' su isan ta' neng mengesawa ri se dlibun neg bineleng, mekepenapaw rema."

Ketendu'an metendeng sek Pekpenumpa'

³³ ✧ "Mirengeng rema niyu nek tinelu'an su nga getaw nud diin, 'Ndi'a menumpa' bu' gena' metuud. Bu' tuman mu gaid bu' menumpa'a tu se Ginu'u.' ³⁴ ✧ Ma'ad nemuun telu'an'u amu: ndi' amu na gaid menumpa' bu' meksaad. Ndi' niyu gemitay su dlangit neng menintigus ri seniyu sek pekpenumpa' tendeng ay su dlangit, giin suk trunu ned Diwata; ³⁵ ✧ awas su dlupa'

✧ **5:31** 5.31: Deuteronomio 24.1-4; San Mateo 19.7; San Marcos 10.4. ✧ **5:32** 5.32: San Mateo 19.9; San Marcos 10.11-12; San Lucas 16.18; 1 Corinto 7.10-11. ✧ **5:33** 5.33: a Levitico 19.12. b Ngang Numero 30.2; Deuteronomio 23.21. ✧ **5:34** 5.34: a San Santiago 5.12. b Isaias 66.1; San Mateo 23.22. ✧ **5:35** 5.35: a Isaias 66.1. b Ngak Salmo 48.2.

tendeng ay giin nini suk pigindegan ned Diwata. Bu' sug Jerusalem tendeng ay suk Siyudad neg Jerusalem giinik pidlegesegan nu dlabi Ge'emane ne Gari'. ³⁶ Bu' ndi' niyu rema telu'ay 'isan matayu pa'* tendeng ay ndi' amu mekepeputi' awas mekepe'item isan sek sala ne dlegas na run ri seg buuk niyu. ³⁷ Talu' na ma'ad niyu, 'Wa'a' bu' wa'a rayun 'Gena' bu' gena'; ay bu' duun pai kapin run nini, ketu buwat na ri seng Menulay."

Ketendu'an metendeng sek Peksuli'
(San Lucas 6.29-30)

³⁸ ✧ "Mirenggeg niyu suk tinalu', 'Sung mekepedlaat ri seng mata nek sementaunen, pedlaatan rema sung mataan; bu' sung mekepelupu' ri se ngisi nek sementaunen, lupu'en rema su ngisiin.' ³⁹ Ma'ad nemuun telu'an'u amu, ndi' niyu suli'ay su getaw neng mikesala' ri seniyu. Bu' duunik tumampaling ri se dlintu nek sepingi mu, petampaling mu rema seniin sug bibang nek sepingi mu. ⁴⁰ Bu' duuni kumiha ri seni'a arun me'uwanen suk suub mu, begay mu run asta pa su dlambung mu. ⁴¹ Bu' suk sundalu menleges ri seni'a sek pegbaba ri se guwitenen sek sala kilumitru, baba mu itu sed duwa' kilumitru. ⁴² Isan ta' neng menengi ri seni'a, begayay mu giin, bu' isan ta' neng meram ri seni'a, peram mu giin."

* **5:36** 5.36 Ri se Griego, miktalu' 'Ndi' niyu gemitay su gulu ri sek pekpenumpa' niyu.' ✧ **5:38** 5.38: Exodo 21.24; Levitico 24.20; Deuteronomio 19.21.

Ketendu'an metendeng sek Pektetail se nga Kuntra

(*San Lucas 6.27-28, 32-36*)

⁴³ “Mirenggeg niyu suk tinalu', ‘Petail niyu su ngak sambat niyu, bu' gemetay niyu su nga kuntra niyu.’ ⁴⁴ Ma'ad nemuun telu'an'u amu, petail niyu su nga kuntra niyu bu' pegempu'ay niyu su ngang midlutus ri seniyu, ⁴⁵ arun mbaal amu ne nga gembata' ne Gama' niyu tu se dlangit. Ay giin sung mikpesebang se gendaun tu se ngang mekelaat ne getaw bu' tu se ngang mekelengas. Bu' giin sung mikpawit ned dupi' tu se ngang megbaal neng metareng bu' tu se gena' metareng. ⁴⁶ Gentiyen ba ned Diwata bu' sung mikpetail ri seni'a giin da rema suk petailen mu? Isan su ngang meneningil neg buwis migbaal rema run nini. ⁴⁷ Bu' giin rai galimba'en niyu su ngak sambat niyu, mikegbaal amu ba ne dlabaw pa seng mibaal ned duma? Isan su nga getaw ne genda' mekilala ri sed Diwata migbaal rema run nini! ⁴⁸ ☆ Aas, kina'enlan ne nda'iruni gempemura riin seniyu, maa' ne Gama' niyu tu se dlangit ne genda'iruni gempemura ri seniin.

6

Ketendu'an metendeng sek Pegbegay ne Gampang

¹ ☆ “Pedlekilaaw amu sek pegbaal niyu neng melengas riin seng metungenga'an ne nga getaw para ma'aray sek pekpe'ita' ri senilan seg binaal niyu. Tendeng ay bu' baalen niyu ini,

☆ **5:48** 5.48: Levitico 19.2; Deuteronomio 18.13. ☆ **6:1** 6.1: San Mateo 23.5.

nda'iruning merawat niyu ne ganti buwat se Gama' niyu tu se dlangit.”

² “Aas bu' megbegay amu ne gabang tu se ngak pupus, ndi' niyu ini pesigarbu maa' nu ngang mikpelaunglaung neng megbaal run nini riin sek seled nek pektipungan ne nga getaw bu' ri se ngag bebiyanan, arun siya'en ilan ne nga getaw. Sek pekemetuud, telu'an'u amu, mirawat na nilan su ganti nilan. ³ Ma'ad bu' megbegay amu ne gabang tu se ngak pupus, ndi' niyu ini pesuun isan pa tu sek sambat niyu, ⁴ arun nda'iruning mekesuun ri sek pegbegay mu bu' su Gama' niyu ritu se dlangit neng migenleng ri se dlaun neg binaal niyu, meganti riin seniyu.”

Ketendu'an metendeng sek Pegampu'

(San Lucas 11.2-4)

⁵ ☆ “Bu' seng megampu' amu, ndi' niyu baalay sug binaal nu ngang mikpelaunglaung ay liyagan nilan neng megampu' riin se ngak pektipungan nu nga getaw bu' ri se ngak selengayan ne ngad dalan arun me'ita' ilan ne nga getaw. Sek pekemetuud telu'an'u amu, mirawat na nilan su ganti nilan. ⁶ Ma'ad seng megampu'a, sumeled'a ri sed dugu, siraay mu sud dungawan bu' megampu'a tu se Gama' mu ne ndi' me'ita'. Bu' rayun su Gama' mu, neng mikiita' se dlaun neg binaal mu, meganti riin seni'a.”

⁷ “Bu' seng megampu' amu, ndi' amu pedlegamit seng melaun ne ngak talu' ne nda'irunik paluun, maa' seg binaal nu nga getaw ne nda' mekilala ri sed Diwata. Ay

☆ 6:5 6.5: San Lucas 18.10-14.

migena'ena' ilan nek sembagen ilan ne ngad diwatadiwata nilan tendeng ay metaas gupiya su ngak pegampu' nilan. ⁸ Ndi' niyu sunuray sug binaal nilan, ay su Gama' niyu mikesuun na daan se kina'enlanan niyu isan nda' amu pa penengi ri seniin. ⁹ Aas, pegampu' amu seng maa' nini:

'Gama' nami riin se dlangit,
 pegbesaan siya sug bala'an ne ngalan mu,
¹⁰ Mateng'a siya
 bu' medlegari'a ri senami,
 arun mektuman seni'a su kada sala rini seg
 benwa,
 maa' rema sek pektuman seni'a ritu se dlan-
 git.

¹¹ Begay mu senami nandaw sung me'aan nami se gendawendaw.

¹² Bu' pasaylu' mu ami ri se ngak sala' nami maa' rema sek pekpasaylu nami tu se ngak sala' nu ngak sementaun nami.

¹³ Bu' ndi' mu tugut neng metintal ami, ma'ad peneliperay mu ami buwat ri seng Menulay.*

¹⁴ ☆ "Ay bu' pasayluun niyu su nga getaw neng mikesala' riin seniyu, pasayluun amu rema nu Gama' niyu ned ditu se dlangit. ¹⁵ Ma'ad bu' ndi' niyu pasayluun su nga getaw riin se ngak sala' nilan, su Gama' niyu ndi' rema mekepasaylu ri se ngak sala' niyu."

* **6:13** 6.13 Ri se dlain ne nga Kesulatan, dinugang: Tendeng ay ni'a suk pedlegeri'an, su ga'em, bu' peksaya' tampan se genda'i gekteben. Metuman siya. ☆ **6:14** 6.14-15: San Marcos 11.25-26.

Ketendu'an metendeng sek Pekpu'asa

¹⁶ “Na, bu' seng mekpu'asaa, ndi'a pegu'ul maa' seg binaal nu ngang mikpelaunglaung, ay pisaddan nilan su gawi' nilan sek pekpe'ita' ri se nga getaw neng mikpu'asa ilan. Telu'an'u amu seng metuud, mirawat na nilan su ganti nilan. ¹⁷ Ma'ad seng mekpu'asaa, mengulumus'a bu' menunday'a, ¹⁸ arun suk pekpu'asa mu ndi' mesuunan ne nga getaw, ma'ad su Gama' ra niyu ne ndi' me'ita'. Giin ra sung mekiita' ri se dlaun neg binaal mu, bu' giin sung megbegay seni'a ne ganti.”

*Metendeng se Ketigeyunan tu se Dlangit
(San Lucas 12.33-34)*

¹⁹ ✧ “Ndi' amu pektigum ne ketigeyunan para se gegulingen niyu rini seg benwa, ay su ganay bu' su ga'ang giin sung mekepedlaat run nini, bu' sumeled ri seg balay su ngang meddaaw, bu' peddaawen nini. ²⁰ Tumu', pektigum amu ne ketigeyunan tu se dlangit, ay ritu nda'iruni ganay bu' ga'ang neng mekepedlaat, bu' nda'iruning meddaaw nek sumeled ri seg balay arun sek peddaaw. ²¹ Ay ta' ngani' su ketigeyunan niyu, ditu remai gena'ena' niyu.”

*Sud Delaag ri se Dlawas
(San Lucas 11.34-36)*

²² “Sung mata mu giin suk sulu' ri se dlawas mu. Bu' melengas sung mata mu, merelaagan suk tibuuk ne dlawas mu. ²³ Ma'ad bu' midlam-beng sung mata mu, mereleman suk tibuuk ne

✧ **6:19** 6.19: San Santiago 5.2-3.

dlawas mu. Aas bu' su kerelaag mu merelem, dya'a gaid diin se kereleman.”

Ketendu'an metendeng ri sek Selapi'
(San Lucas 16.13)

²⁴ “Nda'iruni getaw neng menibeli ri sed duwa' ne gegalen, ay kuntraanen suk sala bu' petailenen suk sala, awas lebanaan suk sala bu' pemuraanen suk sala. Seng maa' run nek pebiyan, ndi'a mekepenibeli ri sed Diwata bu' sek selapi'.”

Ketendu'an metendeng se gendi' Pedlegules
(San Lucas 12.22-31)

²⁵ “Telu'an'u amu, ndi' amu megules metendeng ri se ketubu' niyu, bu' landuni aanen awas inumen niyu; awas landunik suuben niyu. Gena' ba su ketubu' labaw pa kampuun ri se gaan, bu' su dlawas labaw pa kampuun ri sek suub? ²⁶ Enlengay niyu su ngang manuktalun; nda' ilan pegerek awas pedlegani, awas pektibeng, bu' su Gama' niyu tu se dlangit mikpaan ri senilan. Gena' ba mbagel pa kampuun su dlaga' niyu sinangkali' se ngang manuktalun? ²⁷ Ta' ma ri seniye nek pebiyan sek pedlegules mekerugang isan sek sala uras na run ri se ketubu'en?”

²⁸ “Bu' metendeng ma'ad sek suub, lama medlegules amu run? Enlengay niyu su ngag bulak ri seg binaal bu' pigendun nilan run sek pekpentubu'; nda' ilan pekterbahu awas megabel. ²⁹ ✧ Ma'ad telu'an'u amu, isan ngani' si

✧ 6:29 6.29: 1 Nga Gari' 10.4-7; 2 Nga Cronica 9.3-6.

Gari' Solomon, sung meratu' gupiya ne gari' nud diin, nda' ngani' giin mekepenuub neng maa' kelengas sek sala se ngag bulak keni. ³⁰ Bu' binegayan ma ngani' ned Diwata ne kelengas su ngak sigbet isan miktetubu' pa numuun bu' pekemanlema' pidlaken tu se gapuy. Na, gamu, ndi' amuun ba mpesuuban? Miika' ra gaid suk pektu'u niyu!

³¹ "Aas ndi' amu medlegules sek peksaak, 'Duun baing me'aan ta awas me'inum ta awas suub neng meseluk ta?' ³² Ay su nga getaw ne nda' mekilala ri sed Diwata midlegules se dlaun ne ngag betang keni; ma'ad su Gama' niyu tu se dlangit mikesuun ne kina'enlanan niyu su dlaun ne ngag betang keni. ³³ Ma'ad una niyu penengaway suk pedlegari' ned Diwata bu' suk pekemetarengen, bu' dlaun ne ngag betang keni begay ra ri seniyu. ³⁴ Aas ndi' amu medlegules metendeng se dlema', ay su dlema' duuni gegulingenen ne kegulesan. Ndi' na kina'enlan nek penu'an pa niyu su kegulesan neng mateng se kada gendaw."

7

Ketendu'an metendeng sek Pegukum

(San Lucas 6.37-38, 41-42)

¹ "Ndi' amu pegukum se ngad дума, arun ndi' amu ukuman ned Diwata. ² ☆ Ay ukuman amu ned Diwata neng maa' sek pegukum niyu tu sed дума bu' sukuren amu niin seng maa' sek sukuran ne ginamit niyu tu sed дума. ³ Na,

☆ **7:2** 7.2: San Marcos 4.24.

tuma ma enlengan mu ma sung miika' nek puling ri seng mata nek sementaun mu, ma'ad nda' mu penemba'ay su gembagel ne gayu ned diin seng mata mu? ⁴ Pegendunen mu run sek pektalu' tu sek sementaun mu, 'Sambat, uwa'en'u sung mitut nek puling ri seng mata mu,' bu' duuni gembagel ne gayu ned diin seng mata mu? ⁵ Dya'a neng mikpelaunglaung, awa' mu reli' su gembagel ne gayu ri seng mata mu, arun mekelaru mu gupiya sung mitut nek puling ned diin seng mata nek sementaun mu."

⁶ "Ndi' niyu begay tu se nga gitu' su isan landun neg bala'an neg betang para sed Diwata. Puli'an amu nilan bu' ebuten. Ndi' niyu pidlakay su ngak perlas tu se ngag babuy ay indegindegan ma'ad nilan nini."

*Penengi, Penengaw, bu' Tawag amu
(San Lucas 11.9-13)*

⁷ "Penengi amu bu' begayaan amu; penengaw amu bu' mbangan niyu; tuwagen niyu sud Diwata bu' pukaanen sud dungawan para seniyu. ⁸ Ay su kada sala neng menengi, mekerawat; bu' sung mekpenengaw, mekebaang; bu' sung mektawag ri sed Diwata, pukaanen sud dungawan para seniin. ⁹ Gamu ne ngang megulang, bu' menengi sug bata' niyu nek pan, begayan ba niyu neg batu? ¹⁰ Awas bu' menengi sug bata' niyu nek sera', begayan ba niyu neng mamak? ¹¹ Isan sek pekemelaat niyu, metau amu megbegay se ngang mekelengas neg betang tu se ngag bata' niyu. Gendun pa sakan su Gama' niyu tu se dlangit? Megbegay gaid giin se

ngang mekelengas ne ngag betang tu se ngang mekpenengi ri seniin.”

¹² ✧ “Aas, baal niyu tu sed duma su dliyagan niyu neg baalen nilan para riin seniyu. Ay giin nini su gulugan se Kesugu'an ni Moses bu' su nga ketendu'an ne ngak propeta.”

Sung Mesikut bu' Melambeg ne Genga'an
(San Lucas 13.24)

¹³ “Seled amu riin seng mesikut ne genga'an. Tendeng ay su genga'an pagaw tu se kelaatan meliwag bu' sud dalan pagaw ritu mesayun, bu' melauni nga getaw neng mekuunut tu sed dalan ketu. ¹⁴ Ma'ad su genga'an pagaw tu se ketubu' mesikut bu' sud dalan pagaw ritu melised, bu' miika' ra su nga getaw neng mekebaang run nini.”

Su Gayu bu' su ngag Bungaan
(San Lucas 6.43-44)

¹⁵ “Pegbantay amu ri se gena' metuud ne ngak propeta; riin se gawas ne gawi' nilan maa' ne nga karniru ma'ad ri sed diyalem ne gena'ena' nilan, maa' ilan neng mekebelu' ne ngang menanap. ¹⁶ Me'ilelaan niyu ilan pebiyan ri se ngak pimbaal nilan maa' ne gayu neng me'ilelaan pebiyan ri se ngag bungaan. Ay su ngak sebinit ndi' mekepemunga ne nga gubas awas su nga geksam ndi' mekepemunga ne ngag igira. ¹⁷ Su gayu neng melengas, memunga rema ne ngang mekelengas ne ngag bunga, ma'ad su gayu neng melaat mekelaat rema su ngag bungaan. ¹⁸ Sung melengas ne gayu ndi' ini

✧ 7:12 7.12: San Lucas 6.31.

mekepemunga neng melaat ne ngag bunga, bu' sung melaat ne gayu ndi' ini mekepemunga neng mekelengas ne ngag bunga. ¹⁹ ✧ Su kada gayu ne ndi' mekepemunga neng mekelengas ne ngag bunga petelen nini bu' pidlaken tu se gapuy. ²⁰ ✧ Aas, seng maa' run nek pebiyan, me'ilelaan niyu su nga gena' metuud nek propeta pebiyan ri se ngak pimbaal nilan."

Nda'u Mekilala ri Seniyu

(San Lucas 13.25-27)

²¹ "Gena' su kada sala neng meksabi ri senaan, 'Ginu'u, Ginu'u' mesakup tu sek pedlegari' ned Diwata, ma'ad mekeseled su ngang mektuman riin se dliyagan ne Gama'u ned ditu se dlan-git. ²² Seng mateng su Gendaw sek Pegukum, melauning meksabi ri senaan, 'Ginu'u, Ginu'u' tendeng ay ri se ga'em ne ngalan mu, pinintulu' nami su ngak talu' ned Diwata, bu' pebiyan ri se ga'em ne ngalan mu, pipe'awa' nami su ngang menulay, bu' migbaal ami seng melaun ne ngang milagru." ²³ ✧ Bu' rayun mektalu'u ri senilan, "Nda'u amu me'ilala. Pegawa' amu ri senaan, gamu ne ngang mimbaal neng melaat!"

Sud Duwa' Tawan neng Migbaal neg Balay

(San Lucas 6.47-49)

²⁴ "Aas su isan ta' neng menginengeg bu' mektuman ri se ngak talu'u keni maa' giin nu getaw neng metaw gupiya megbaal neg balay ne ginentud ri sek penligen neg batu. ²⁵ Rayun middupi',

✧ **7:19** 7.19: San Mateo 3.10; San Lucas 3.9. ✧ **7:20** 7.20: San Mateo 12.33. ✧ **7:23** 7.23: Ngak Salmo 6.8.

bu' migbaa' su nga gembagel nek tinubigan, bu' migenus neng merendes, bu' linumanlag seg balay ketu, ma'ad nda' ini meluwad, tendeng ay mipesekad ini ri seng meligen nek penligen neg batu. ²⁶ Ma'ad suk sala neng menginengeg ri se ngak talu'u keni bu' rayun ndi' mektuman run nini, maa' giin nu getaw neg buralburalen neng migbaal neg balain ri se gelisan. ²⁷ Seng middupi', bu' rayun migbaa' su ngag bagel tubig, bu' migenus neng merendes, bu' linumanlag ri seg balay ketu, bu' miluwad rayun sug balay bu' nda'iruning mibilin run.”

Su Ketenged ni Jesus

²⁸ ✧ Sek peketubus ini esuyay ni Jesus, mitingala gaid su nga getaw ri sek pekpenintulu'en, ²⁹ tendeng ay minendu' giin tu senilan ned duuni ketenged gena' maa' nu ngang minendu' ri se Kesugu'an.

8

Pi'uli'an ni Jesus suk Sala neng Midlaru ri seng Mekeendekendek ne Dleruun ri sek Panit (San Marcos 1.40-45; San Lucas 5.12-16)

¹ Na, seng middiksun si Jesus buwat seg bentud, gembagel nek panen ne nga getaw miksunud ri seniin. ² Enlengay niyu, duuni getaw neng midlaru ri seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit mikpegaud tu seniin bu' middempug sek peksimba ri seng metungenga'an ni Jesus neng miktalu', “Ginu'u, bu' keliyag mu, pe'uli'ay mau.”

✧ **7:28** 7.28-29: San Marcos 1.22; San Lucas 4.32.

³ Bu' inetat ni Jesus su gemegen bu' inikapen giin, "Liyagan'u," dayun miktalu', "Me'uli'an'a!" Bu' sek tikmal, mi'uli'an giin ri se dleruunen. ⁴ ✧ Rayun miktalu' si Jesus tu seniin, "Ndi' mu gaid ini penuntul tu se ngad duma. Peritua sek pari' bu' pe'ita' mu su gegulingen mu, bu' pengilak'a tu sek Templo se gilak nek sinugu' ni Moses, sek pekpemetuud tu se nga getaw neng mi'uli'an'a na."

*Pitelen ni Jesus suk Sesugu'en ne Geseg nek Sundalu ne Getaw Roma
(San Lucas 7.1-10)*

⁵ Na, sek pekseled ni Jesus tu se dlunsud se Capernaum, miritu seniin suk sala ne geseg sek sundalu ne getaw Roma sek pekpenengi ne gabang. ⁶ Miktalu' giin, "Sir, duunik sesugu'en'u neng midlaru tu seg balay, ndi' mekekuleg, bu' migantus gupiya se kegeel ne dleruunen."

⁷ Miktalu' si Jesus tu seniin, "Ala, merituu bu' pe'uli'an'u giin."

⁸ Ma'ad miksembag seniin su geseg nek sundalu, "Sir, ndi'u mbaya' mekpeperitu seni'a seg balay'u. Talu' mu na run bu' suk sesugu'en'u me'uli'an. ⁹ Gaku' miriyalem rema sek peddleseg se dlabaw'u ne geseg, bu' duun remai ngak sundalu nek pidlegesegan'u. Bu' meksugu'u tu sek sala, 'Pedlaang'a,' medlaang rayun ini. Bu' mektalu'u tu sek sala, 'Perinia,' bu' merini giin. Bu' mektalu'u tu se gulipen'u, 'Baal mu ini,' bu' baalenen ini."

¹⁰ Na, sek pekerengeg run nini ni Jesus, mitingala giin, bu' miktalu' giin tu se nga getaw

✧ 8:4 8.4: Levitico 14.1-32.

neng miksunud ri seniin, “Telu'an'u amu seng metuud, nda'u pa mekiita' isan sala ne getaw Israel neng maa' nini kebagel suk pektu'uun. ¹¹ ✧ Bu' mektalu'u riin seniyu, ne dlema' renlag melaun ne nga getaw neng mateng buwat ri sek sebagean bu' sindepan neng megingkud duma ri ni Abraham, ni Isaac bu' ni Jacob sek pekpengaan ri se kumbira tu sek pedlegari' ned Diwata. ¹² ✧ Ma'ad melaun se nga getaw Israel neng misakup ri sek pedlegeri'an ned Diwata ma'ad ndi' ilan mekeritu. Pidlaken ilan tu se kereleman ne ritu ilan mensegaw bu' mengkiget se nga ngisi nilan.” ¹³ Rayun miktalu' si Jesus tu se geseq ne ngak sundalu, “Uli'a na bu' baalen'u ini sumala' sek pektu'u mu.” Bu' suk sesugu'enen ritu seg balain mi'uli'an rayun se guras ketu.

*Melauni nga Getaw nek Pi'uli'an ni Jesus
(San Marcos 1.29-34; San Lucas 4.38-41)*

¹⁴ Mbuus miritu si Jesus seg balay ni Pedro. Sek peddatengen ditu, mi'ita'en suk penugangan ni Pedro ne dlibun migbelilid neng mipanas. ¹⁵ Bu' inuwiran ni Jesus su gemeg nu dlibun bu' mi'uli'an giin ri sek panasen. Migbuwat rayun giin bu' inilakaan neng me'aan si Jesus.

¹⁶ Bu' sek pekerelem na, inuwit nilan tu seniin sung melaun ne ngak sineleran neng menulay. Bu' pimbugaun su ngang melaat ne gispiritu pebiyan ri sek pekpemandu'en bu' pi'uli'aan su dlaun neng minlaru. ¹⁷ ✧ Binaalen ini arun metuman suk tinalu' ni propeta Isaias, “Giin

✧ **8:11** 8.11: San Lucas 13.29. ✧ **8:12** 8.12: San Mateo 22.13; 25.30; San Lucas 13.28. ✧ **8:17** 8.17: Isaias 53.4.

gaid sung mekpetelen se ngang mekegeel bu' pe'uli'aan su nga dleruun ta.”

Su nga Getaw neng Meliyag siya Sumunud tu ni Jesus

(San Lucas 9.57-62)

¹⁸ Na, sek pekiita' ni Jesus seng melaun gupiya ne nga getaw neng midlibut ri seniin, tinelu'aan su ngak tinu'unaan ned dumipag ilan tu sed dipag ne geksid ned danaw. ¹⁹ Se nda' ilan pa mekeripag, duunik sala neng mentetendu' se Kesugu'an neng mikpegaud ri seniin bu' miktalu', “Sir, andamu meddunut ri seni'a isan ta'a pagaw.”

²⁰ Si Jesus miksembag ri seniin, “Su ngak tinggalung duuni ngak pekengelan nilan bu' su ngang manuktalun duuni ngak salag nilan, ma'ad sug Bata' ne Getaw nda'iruni dlugar ne kepenguleliyaan.”

²¹ Suk sala nek tinu'unan miktalu' rema ri ni Jesus, “Ginu'u, muli'u reli' bu' lebengen'u pa su gama'u.”

²² Miksembag si Jesus, “Dunut'a senaan, bu' pesaddan mu su ngak patay neng medlebeng ri se ngang minatay nilan.”*

Pikeneng ni Jesus sug Badyu

(San Marcos 4.35-41; San Lucas 8.22-25)

* **8:22** 8.22 ...pesaddan mu su ngak patay neng medlebeng ri se ngang minatay nilan: Ri sek tinu'uwan neg Judeo, su ketendanan sek pedlebeng seng minatay, labi na se ngang megulang nilan, gimputanti kampuun. Bu' tinendu' ni Jesus ne suk peksunud ri seniin labi ne gimputanti pa kampuun.

²³ Sinumakay si Jesus tu sek sekayan, bu' middunut ri seniin su ngak tinu'unaan. ²⁴ Bu' sek tikmal sung merendes ne genus minateng ritu sed danaw, giin itu ne suk sekayan linambes neg baled bu' manla' na milened. Ma'ad si Jesus miktulug ra. ²⁵ Linawan nilan si Jesus bu' tinanud nilan giin, neng miktalu', "Ginu'u, luwas mu ami! Mematay ita na!"

²⁶ Miksembag si Jesus, "Lama mendek amu run? Miika' ra suk pektu'u niyu ri senaan." Rayun migbuwat giin bu' pimendu'aan su nga genus bu' su ngag baled neng mekeneng, bu' linumengen rayun.

²⁷ Mitingala gaid su ngak tinu'unaan bu' miktalu' ilan, "Lama kelesiyay runi getaw keni, isan su nga genus bu' su ngag baled miktuman ma ri seniin?"

Pi'uli'an ni Jesus suk Pinulayan ne nga Getaw buwat se Gadara

(San Marcos 5.1-20; San Lucas 8.26-39)

²⁸ Sek peddateng nilan ni Jesus tu sed dipag ned danaw, tu se geksid neng megaud tu se dlunsud ne Gadara, sinungkak ilan ned duwa' tawan neng minggawas buwat se nga dlangeb ne dlebengan. Sineleran ne ngang menulay su nga getaw keni bu' gembelu' ilan gupiya, aas nda'iruni nga getaw neng mayan sed dalan ketu.

²⁹ Sek pekiita' nilan ri ni Jesus, migbeksay ilan, laung nilan, "Landun maig baalen mu ri senami, dya'a neg Bata' ned Diwata? Mirinia ba arun sek peksilut ri senami isan nda' pa mateng su ginsaktu nek panahun?"

³⁰ Na, gena' melayu' buwat senilan, duuni gembagel nek panen ne ngag babuy ritu nek pimpaan. ³¹ Mikpe'ilelaat su ngang menulay ri ni Jesus neng miktalu', "Bu' peguwasen mu ami, peseled mu ami na ma'ad riin sek panen ne ngag babuy iin."

³² Miktalu' si Jesus, "Ala, peneled amu ritu." Aas ginumawas su ngang menulay tu sed duwa' tawan bu' sinumeled ilan tu se ngag babuy. Bu' su dlaun ne ngag babuy minlegurus menggebek pagaw tu seg biliran ned dinumiritsu tu sed danaw bu' milemes ilan gela'.

³³ Su ngang midlekata ri se ngag babuy minggebek pagaw tu se dlunsud, bu' pingasuy su dlaun nek penghitabu' labi na tu sed duwa' tawan nek sineleran se ngak penulay. ³⁴ Aas su dlaun ne nga getaw tu se dlunsud miritu ni Jesus; sek pekiita' nilan ri seniin, migandyu' ilan sek pegawa' tu se dlugar nilan.

9

Pi'uli'an ni Jesus suk Paralitiku ne Getaw (San Marcos 2.1-12; San Lucas 5.17-26)

¹ Sinumakay ilan ni Jesus tu sek sekayan bu' dinumipag ilan tu sed danaw bu' minuli' tu se dlunsuren. ² Bu' enlengay niyu, migbulig su nga getaw ne getaw neng minatay sug bahin ne dlawasen bu' migbelilid ri sek puyuwana. Seng mi'ita' ni Jesus neng metuud suk pektu'u nilan ri seniin, miktalu' giin tu se getaw neng minatay sug bahin ne dlawasen, "Sambat'u, ndi'a megu'ul. Su ngak sala' mu pinasaylu na."

³ Bu' enlengay niyu, sud duma neng mentendu' ri se Kesugu'an miktalu' ri se gegulingen nilan, "Mikpesipala ri sed Diwata su getaw kenii."

⁴ Misuunan ni Jesus landunik pigena'ena' nilan, bu' miktalu' giin tu senilan, "Tuma ma megena'ena' amu neng melaat ne ngag betang?"

⁵ Ta' maing mesayun sek pektalu', 'Pinasaylu na su ngak sala' mu,' awas sek pektalu', 'Pegbuwat'a bu' pedlaang'a?' ⁶ Na, pe'ita'u riin seniyou ne sug Bata' ne Getaw duuni ketengeren rini seg benwa sek pekpasaylu ri se ngak sala'." Aas miktalu' rayun giin tu se getaw neng minatay sug bahin ne dlawasen, "Buwat'a, inat mu suk puyuan mu, bu' uli'a!"

⁷ Bu' migbuwat rayun su getaw ketu bu' minuli' tu senilan. ⁸ Sek pekiita' run nini ne nga getaw, minendek ilan, bu' sinaya' nilan sud Diwata tendeng sek pegbegain seng maa' nini ne ketenged tu se nga getaw.

Pinili' ni Jesus si Mateo

(San Marcos 2.13-17; San Lucas 5.27-32)

⁹ Migawa' si Jesus se dlugar ketu, bu' seng mikedlaang na giin, mi'ita'en sung meneningil neg buwis ne giningelanan neng Mateo neng migingkud se dlugar nek pegbiyaran neg buwis. Miktalu' si Jesus ri seniin, "Dunut'a ri senaan."

Migindeg si Mateo bu' middunut ri seniin.

¹⁰ ✧ Saanay mekaan ni Jesus tu seg balay ni Mateo, enlengay niyu, melaun neng meneningil seg buwis bu' ngang mekesesala' mikpegaud bu' sinumalu ri seniin bu' ri se ngak tinu'unanen.

¹¹ Mikiita' run nini su ngak santa' tawan ne ngak Pariseo bu' miktalu' tu se ngak tinu'unanen, "Tuma ma sumalu ma sung menintulu' niyu tu se ngang meneningil neg buwis bu' tu se ngang mekesesala?"

¹² Mikerengeg si Jesus senilan bu' miksembag, "Su nga getaw ne nda'ing megeelen nda' pedlekina'enlan ned duktur, bu' ndi' su ngang mikegeelan ra. ¹³ ☆ Dlaang amu bu' sayud niyu bu' landuni gulugaan riin se kesulatan neng miktalu', 'Nda'u pedlekina'enlan ne ngad dulang ne ngang menanap, bu' ndi' melilelaaten amu tu se ngad duma.' Ay nda'u perini arun sek pektawag se ngang meketareng, bu' ndi' se ngang mekesesala'."

Suk Saak metendeng sek Pu'asa

(San Marcos 2.18-22; San Lucas 5.33-39)

¹⁴ Mbuus su ngak tinu'unan ni Juan neng Membebendyag miritu ni Jesus bu' miksaak, "Tuma ma gami bu' su ngak Pariseo kanunay ma mikpu'asa, ma'ad su ngak tinu'unan mu nda' ma pekpu'asa?"

¹⁵ Miksembag si Jesus, "Migena'ena' amu ba rekay neng megu'ul su ngak pindapit neg bisita tu se kumbira se kasal saanay suk pemanaan kiin pa duma senilan? Ndi' gaid! Ma'ad matengik panahun ne suk pemanaan uwa'en na riin senilan, bu' mbuus mekpu'asa ilan na. ¹⁶ Nda'iruning mektapak neg begu nek penepeten tu seng meranul ne gilisan, ay mengele' sug begu nek penepeten, bu' megbagel na ma'ad tumu' sug

☆ **9:13** 9.13: a San Mateo 12.7. b Hoseas 6.6.

beriten. ¹⁷ Bu' nda'iruni getaw neng mekseled neg begu neg binu tu sed daan ne ngag betangan neg binaal buwat se ngak panit neng menanap. Ay bu' baalenen nini, megbetu su ngag betangan, mekula' sug binu, bu' medlaat su ngag betangan. Tumu', sug begu neg binu seleren riin seg begu ne ngag betangan neg binaal buwat se ngak panit neng menanap arun duwa' keni ndi' medlaat.”

Sug Bata' Dlibun nu Geseg bu' su Dlibun neng Minikap se Dlabung ni Jesus

(San Marcos 5.21-43; San Lucas 8.40-56)

¹⁸ Saanay ni Jesus megasuy run nini, enlengay niyu, sala geseg se ngag Judeo mikpeguud ri seniin, middempug ri seng metungenga'an, bu' miktalu', “Minatay sug bata'u ne dlibun; ma'ad bu' meritua bu' depen mu su nga gemeg mu tu seniin, metubu' gaid giin puli'.”

¹⁹ Aas migindeg si Jesus bu' miksunud tu se geseg se ngag Judeo, bu' midlendug rema su ngak tinu'unaan ri seniin.

²⁰ Enlengay niyu, duunik sala ne dlibun neng middugu'rugu' sek sepulu' bu' ruwa' taun mikpegaud ri se dliyu ni Jesus bu' inikapen su kumiling ne dlambungen. ²¹ Ay miktalu' giin ri se gegulin-genen, “Bu' mekiikapu ma'ad se dlambungen, me'uli'anu gaid.”

²² Linumingay si Jesus bu' seng mi'ita'en su dlibun, miktalu' giin, “Ndi'a megules, bata'u. Suk peksalig mu giining mekepetelen ri seni'a.” Bu' se gaktu gaid ketu, mi'uli'an su dlibun.

²³ Miritu rayun si Jesus seg balay nu geseg. Seng mi'ita'en su ngang menlelekanta para sek

pedlebeng bu' su nga getaw neng minsegaw,
²⁴ miktalu' giin, "Gawas amu reli' dlaun niyu,
 ay bata' keni, nda' patay—miktulug na run!"
 Tendeng run nitu, piketuwanan nilan si Jesus.
²⁵ Seng mikegawas na su nga getaw, sinumeled
 si Jesus tu sed dugu neg bata' bu' inuwiraan
 su gemegen, bu' migbuwat sug bata'. ²⁶ Bu'
 suk tuntulan metendeng run nini midlelaup sek
 tibuuk ne dlugar ketu.

*Pi'uli'an ni Jesus sud Duwa' tawan ne ngag
 Buta*

²⁷ Mbuus migawa' si Jesus se dlugar ketu, bu'
 saanain mekpedlaang, duwa' dlai ne ngag buta
 midlendug ri seniin. "Bata' ne dlai ni David,*
 lelaatay mu ami!" migbeksay ilan.

²⁸ Sek pekseled na ni Jesus tu seg balay nek
 pinaikaan, mikpegaud tu seniin sud duwa' buta
 bu' miksaak giin tu senilan, "Miktu'u amu ba ne
 mpe'uli'an'u amu?"

"Wa'a, Ginu'u," miksembag ilan.

²⁹ Mbuus inikap ni Jesus su ngang mata nilan
 bu' miktalu' giin, "Metuman ini sumala' sek
 pektu'u niyu!" ³⁰ Bu' mi'uli'an suk pungenleng
 nilan. Mbuus pininaan ilan ni Jesus ne ndi' nilan
 nini pengasuy se isan ta'.

³¹ Ma'ad midlaang ilan bu' pingasuy tumu'
 nilan su gesuyen metendeng ri ni Jesus tu se
 dlaun ne dlugar ketu.

Pi'uli'an ni Jesus su Gugel

* **9:27** 9.27 Bata' ne dlai ni David migulugan ne si Jesus gasal ni
 Ari' David.

³² Sek pedlaang na ne nga getaw ketu, duuni dlain ne nga getaw neng minateng bu' miguwit ilan ne getaw ne gugel, tendeng ay sineleran nini nek penulay. ³³ Ma'ad peketubus pe'ewa'ay ni Jesus sung menulay, miketuntul rayun su gugel bu' mitingala gaid gupiya su nga getaw. Mikталu' ilan, "Nda' ita pa gaid mayan mekiita' neng maa' nini rini sek tibuuk neg Israel."

³⁴ ✧ Ma'ad mikталu' su ngak Pariseo, "Su geseg nu ngak penulay, giin sung migbegay ri seniin ne ga'em sek pekpe'awa' se ngak penulay."

Milelaat si Jesus tu se nga Getaw

³⁵ ✧ Mbuus binentaw ni Jesus su dlaun ne nga dlunsud bu' ngag baryu. Minintulu' giin tu se ngak pektipungan ne nga getaw Judeo, bu' pinintulu'en sung Melengas ne Gesuyen metendeng sek pedlegari' ned Diwata bu' pi'uli'aan rema su nga getaw ned duuning mikeleseles ne ngang mekegeel. ³⁶ ✧ Sek pekiita'en run seng melaun ne nga getaw, milelaat giin senilan tendeng ay melegeti keliseran bu' nda'iruning migabang tu senilan. Maa' ilan ne nga karniru ne nda'iruning migingat run. ³⁷ ✧ Aas mikталu' giin tu se ngak tinu'unaan, "Melauni geniin, ma'ad miika' ra su ngang menlelegani. ³⁸ Aas pegampu' amu tu se gapu' ne nga geniin arun mekpawit giin ne ngang menlelegani sek pedlegani tu se nga geniin."

✧ **9:34** 9.34: San Mateo 10.25; 12.24; San Marcos 3.22; San Lucas 11.15. ✧ **9:35** 9.35: San Mateo 4.23; San Marcos 1.39; San Lucas 4.44. ✧ **9:36** 9.36: Ngang Numero 27.17; 1 Nga Gari' 22.17; 2 Nga Cronica 18.16; Ezekiel 34.5; San Marcos 6.34. ✧ **9:37** 9.37-38: San Lucas 10.2.

10

Suk Sepulu' bu Ruwa' ne nga Gapustulis (San Marcos 3.13-19; San Lucas 6.12-16)

¹ Tinawag rayun ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen bu' binegayaan ilan ne ketenged sek pekpe'awa' se ngang melaat ne gispiritu bu' pekpetelen se dlaun neng mekeseleseles ne nga dleruun. ² Giin nini su nga ngalan nu ngak sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen: guna si Simon ne giningelanan nek Pedro bu' suk pateren ne si Andres, rayun sud duwa' ne nga gembata' ni Zebedeo ne si Santiago bu' si Juan; ³ Si Felipe bu' si Bartolome, si Tomas bu' si Mateo, sung meneningil neg buwis; si Santiago neg bata' ni Alfeo, si Tadeo; ⁴ Si Simon ne giningelanan ne getaw neng midlaban ri seng nasuren, bu' si Judas ne Iscariote sung midlu'ib riin ni Jesus.

Sung Misyun nu ngak Sepulu' bu' Ruwa' ne nga Gapustulis

⁵ Keni nek sepulu' bu' ruwa', pilaang ilan ni Jesus duma se ngak pemandu'en, "Ndi' amu meritu se ngak tribu ne gena' Judeo awas sumeled se isan ta' se nga dlunsud nek Samaria. ⁶ Tumu' laway niyu suk tribu neg Israel tendeng ay maa' ilan ne nga karniru neng mibalag. ⁷ Asuy niyu sung Melengas ne Gesuyen, 'Suk pedlegari' ned Diwata megaud na!' ⁸ Pe'uli'ay niyu su ngang mikegeelan, petubu' niyu puli' su ngang mimatay, petelen niyu su ngang midlaru ri seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit, pe'awa' niyu su ngak penulay. Mikerawat amu ne nda'ig bayad, aas pegbegay amu ne ndi'

mekpebayad. ⁹ Ndi' amu meguwit nek selapi'—selapi' neg bulawan, pelata, awas brunsi ri seg baling niyu. ¹⁰ ✧ Ndi' amu meguwit ne gambag awas gilisan awas sandalyas awas gages. Sung menteterbahu mbaya' gaid begayan neng me'aanen.”

¹¹ “Seng mateng amu ri se dlunsud awas baryu, seled amu bu' penengaw amu getaw neng megalimba' riin seniyu bu' pekengel amu ri seniin tampan seng megawa' amu tu se dlugar ketu. ¹² Seng meritu amu seg balay, talu' niyu, ‘Su kepiya mperiin seniyu.’ ¹³ Bu' alimba'en amu nu nga getaw ri seg balay ketu, pengumpiyanan ilan rema. Ma'ad bu' ndi' amu alimba'en nilan, ndi' ilan rema pengumpiyanan. ¹⁴ ✧ Bu' isan ta' ne getaw ri seg balay awas dlunsud ne ndi' menemba' riin seniyu awas menginengeg riin seniyu, pegawa' amu ritu seg balay awas se dlunsud ketu bu' tektak niyu su nga dlubek ri se nga geksud niyu. ¹⁵ ✧✧ Esuyan'u amu seng metuud ne se Gendaw nek Pegukum, lelaatan pa kampuun ned Diwata su nga getaw riin sek Sodoma bu' Gomora sinangkali' se nga getaw ri se dlunsud ketu.”

Su nga Keliseran neng Mateng

(San Marcos 13.9-13; San Lucas 21.12-17)

¹⁶ ✧ “Penginengeg amu! Pawit'u amu ritu neng maa' ne nga karniru neng miritu se ngang

✧ **10:10** 10.10: 1 Corinto 9.14; 1 Timoteo 5.18. ✧ **10:14** 10.14: Su Ngak Pimbaal 13.51. ✧ **10:15** 10.15: a San Mateo 11.24. b Su Getaran se Dlaunan 19.24-28. ✧ **10:15** 10.7-15: San Lucas 10.4-12. ✧ **10:16** 10.16: San Lucas 10.3.

mekebelu' ne ngang menanap. Aas megintau amu neng maa' seg betasan ne ngang mamak bu' mengmekemaya' amu neng maa' seg betasan ne ngak selepati. ¹⁷ ✧ Pegbantay amu se nga getaw ay daapen amu nilan bu' uwiten amu ritu se ngang metaas ne gukuman nu nga getaw Judeo bu' lekpesen amu ritu sek pektiguman nilan. ¹⁸ Tendeng senaan, sumbung amu nilan ritu se gobernador bu' se nga gari' tendeng sek peksunud niyu ri senaan, arun mekegasuy amu seng Melengas ne Gesuyen tu senilan bu' tu se nga gena' Judeo. ¹⁹ Se guwiten amu na nilan tu se gukuman, ndi' amu megules bu' landunik telu'en niyu awas pegendunen niyu run sek pektalu'; seng mateng suk panahun ketu, begayan amu bu' landunik telu'en niyu. ²⁰ Ay suk talu' ne gesuyen niyu gena' na neg buwat seniyyu; ma'ad su Gispiritu ne Gama' giin na sung mektalu' pebiyan riin seniyyu."

²¹ ✧ "Mateng mbuus suk panahun ne su nga getaw peraap nilan su ngak pated nilan bu' pepatay, bu' giin rema inig baalen nu nga gama' tu se ngag bata' nilan; bu' su nga gembata' sumukul tu se ngang megulang nilan bu' pepatay ilan nu nga gembata' nilan. ²² ✧ Bu' gemetan amu se dlaun ne nga getaw tendeng senaan. Ma'ad sung mekaantus tampan se ketapusan meluwas. ²³ Se dlutusen amu nilan ri sek sala ne dlunsud, pedlaguy amu ritu se dlain ne dlunsud. Ay seng

✧ **10:17** 10.17-20: San Marcos 13.9-11; San Lucas 12.11-12; 21.12-15. ✧ **10:21** 10.21: San Marcos 13.12; San Lucas 21.16.

✧ **10:22** 10.22: a San Mateo 24.9; San Marcos 13.13; San Lucas 21.17. b San Mateo 24.13; San Marcos 13.13.

metuud, esuyan'u amu ndi' niyu metubus liberay sek pegwali su dlaun ne nga dlunsud seg Israel tampan mpuli' sug Bata' ne Getaw."

24 ✧ "Nda'ik tinu'unan ne dlabaw pa ri seng mentetendu'en awas su gulipen lumabaw ri se gegalenen. 25 ✧ Aas gigu' na suk tinendu'an neng maa' seng mentetendu'en bu' su gulipen maa' ri se gegalenen. Bu' su geseg ri seg balay iningelanan ma nilan neg Beelsebul,* gendun pa ba sakan kelaaten suk pegingalan nilan riin seng misakup ri seg balay nu geseg nilan?"

Su Gembaya' Pegendekan
(San Lucas 12.2-7)

26 ✧ "Aas ndi' amu mendek se nga getaw. Nda'irunik tinebunan ne ndi' mbuwasan, bu' su kada ginedlud mesuunan gaid. 27 Landunik tinalu'u ri seniyyu ri seng merelem, asuy niyu ini ri seng merelaag. Landuni ginilem'u ri seniyyu, pesuun niyu ini ri se dlaun ne nga getaw. 28 Ndi' amu mendek ri se nga getaw neng mekepatay ri se dlawas ma'ad ndi' mekepatay riin se kalag. Tumu' pegendekay niyu sud Diwata neng mekepedlaat ri se dlawas bu' kalag niyu ritu se gimpirnu. 29 Ay sek sala sintabus na run mekesaluy'a ned duwa' buuk neng miika' neng manuktalun, ma'ad nda'irun isan sala neng miika' neng manuktalun neng meladdu' ri se

✧ **10:24** 10.24: a San Lucas 6.40. b San Juan 13.16; 15.20.

✧ **10:25** 10.25: San Mateo 9.34; 12.24; San Marcos 3.22; San Lucas 11.15. * **10:25** 10.25 Beelsebul: Su ngalan ni Satanas gisip geseg se ngang melaat ne nga gispiritu. ✧ **10:26** 10.26: San Marcos 4.22; San Lucas 8.17.

dlupa' ne gendi' mesuunan ne Gama'. ³⁰ Isan ngani' gamu, isan su ngag buuk ri se gulu niyu mi'isipen. ³¹ Aas ndi' amu mendek! Ay labaw pa kampuun su dlaga' niyu sinangkali' ri se ngang mekiika' ne ngang manuktalun."

*Suk Pegangken bu' Pegbibay riin ni Christ
(San Lucas 12.8-9)*

³² "Bu' telu'an niyu su dlaun ne nga getaw ne gamu misakup na ri senaan, telu'an'u su Gama'u ritu se dlangit ne gamu misakup na ri senaan. ³³ ✧ Ma'ad bu' bibain niyau ri se dlaun ne nga getaw, telu'an'u su Gama'u tu se dlangit ne gena' amu misakup ri senaan."

*Gena' Kelinaw bu' ndi' Kalis
(San Lucas 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ "Ndi' amu pegena'ena' neng miriniu arun meguwit ne kelinaw ri sek tibuuk neg benwa. Nda'u perini neng meguwit ne kelinaw bu' ndi' kalis. ³⁵ ✧ Ay miriniu arun sug bata' ne dlai sumukul ri se gama'en, sug bata' ne dlibun sumukul ri se gina'en, bu' sung minugangan ne dlibun sumukul ri sek penugangan ne dlibun. ³⁶ Bu' su dlabaw ne nga kuntra niyu giin su ngak sakup ri se gegulingen niyu nek pamilya."

³⁷ "Su ngang mekpetail ri se gama'en awas se gina'en ne dlabaw pa ri senaan ndi' mbaya' ne mbaal ne ngak tinu'unan'u. Bu' su ngang mekpetail ri seg bata' nilan ne dlai awas dlibun ne dlabaw pa ri senaan ndi' mbaya' ne mbaal

ne ngak tinu'unan'u. 38 ✧ Bu' suk sala ne ndi' mekpisaan se krusen[†] bu' meksunud ri senaan ndi' mbaya' ne mbaal ne ngak tinu'unan'u. 39 ✧ Sung meniguru riin se ketubu'en, merela'an tumu' run nini. Ma'ad sung merala'an se ketubu'en tendeng sek peksunud ri senaan mekaangken tumu' run nini."

Su nga Ganti
(*San Marcos 9.41*)

40 ✧ Suk sala ned dumawat ri seniyu, dumawat ri senaan; suk sala ned dumawat ri senaan, dumawat seng miksugu' ri senaan. 41 Suk sala ned dumawat ri sek propeta, tendeng sek pekepropetaan, mekerawat giin ne ganti maa' seng merawat se ganti para sek propeta. Bu' suk sala ned dumawat seng metareng ne getaw, tendeng sek pekemetareng, mekerawat giin ne ganti maa' seng merawat neng metareng ne getaw. 42 Bu' isan ta'ing migbegay ne isan sala neg basu neng meteddaw nek tubig ritu se dlabi ne gembaba' ne ngang miksunud ri senaan, tendeng ay miksunud giin ri senaan, sek pekemetuud esuyan'u amu neng mekerawat giin ne ganti.

✧ **10:38** 10.38: San Mateo 16.24; San Marcos 8.34; San Lucas 9.23.

† **10:38** 10.38 Su gulugaan nini: Andam giin sek peksunud riin ni Christ isan pa se kemetain. ✧ **10:39** 10.39: San Mateo 16.25; San Marcos 8.35; San Lucas 9.24; 17.33; San Juan 12.25. ✧ **10:40** 10.40: a San Lucas 10.16; San Juan 13.20. b San Marcos 9.37; San Lucas 9.48.

11

Su ngak Sinugu' ni Juan neng Membebendyag (San Lucas 7.18-35)

¹ Sek peketubus ni Jesus pemendu'ay suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan, migawa' giin se dluagar ketu bu' minendu' bu' migwali tu se nga dlinunsuran neng megaud ritu.

² Na, saanay mirenggeg ni Juan neng Membebendyag ritu sek perisuwan sung metendeng se ngag betang nek pimbaal ni Christ, sinugu'en sud дума ne ngak tinu'unaan tu seniin.

³ “Tebalay mu ami,” miksaak ilan ri ni Jesus, “Dya'a ba suk sala nek tinalu' ni Juan neng Membebendyag neng merini, awas gami ne ngag Judeo mekperateng pa ba ne dlain?”

⁴ Miksembag si Jesus, “Puli' amu bu' talu' niyu tu ni Juan landuning mirenggeg bu' mi'ita' niyu:

⁵ ☆ su ngag buta mikiita' na, su ngag bekul mikedlaang na, su ngang minlaru neng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit mi'uli'an na, su ngag bengel mikerenggeg na, su ngang mimatay mitubu' na puli', bu' su ngak pupus mi'esuyan na seng Melengas ne Gesuyen. ⁶ Bu' pedleliyagen su genda' penduwa'ruwa' metendeng ri senaan!”

⁷ Bu' saanay minlaang na su ngak tinu'unan ni Juan, migatad si Jesus sek pektalu' tu se ngak panen ne nga getaw: “Seng miritu amu ni Juan ritu se kemingawan landun maik pidderama niyu neng me'ita'? Liyagan ba niyu me'ita' si Juan neng maa' nek tigbaw neng melemu ra mpilay ne genus? Gena'. ⁸ Ma'ad, lama run mai dlinawan

☆ **11:5** 11.5: a Isaias 35.5-6. b Isaias 61.1.

niyu ritu arun enlengan? Liyagan ba niyu me'ita' su getaw neng mikseluk seng melengas nek suub? Su getaw neng mikseluk seng melengas ne ngak suub ritu ra mikengel se ngak palasyu! ⁹ Telu'ay niyau, lama run mai dlinawan niyu ritu arun enlengan? Suk propeta ba? Wa'a gaid, ma'ad telu'an'u amu, mi'ita' na niyu su dlabaw pa sinangkali' sek pikperateng niyu. ¹⁰ ✧ Ay si Juan giin suk sala nek tinalu' ri se kesulatan, 'Miktalu' sud Diwata, sugu'en'u sung minsahiruu neng meguna seni'a arun endamenen sug biyanan para seni'a.' ¹¹ Telu'an'u amu seng metuud, nda'irun pa gaid isan sala neng mektetubu' ne dlabaw pa ri ni Juan neng Membebendyag. Ma'ad isan ta' ne dlabi ne gembaba' se nga getawan ned Diwata giin su dlabaw sinangkali' ri ni Juan. ¹² ✧ Gatad sek panahun sek pegwali ni Juan tampan nemuun, su nga getawan ned Diwata sinupak nu nga getaw ne dliyagan neng medlegeseg ri senilan pebiyan se genda'i dlelaat nek peksulung. ¹³ Tampan sek panahun ni Juan su dlaun ne ngak propeta bu' su Kesugu'an ni Moses mingatuk metendeng se ngag betang neng mehitabu'. ¹⁴ ✧ Bu' keliyag niyu neng mektu'u sumala' seng minsahi nilan, si Juan giin si Elias, ne suk peddatengen inatuk na. ¹⁵ Penginengeg amu rayun bu' duuni ngak telinga niyu.

¹⁶ "Na, landun maik petenggi'an'u run su nga getaw se gendaw keni? Maa' ilan ne nga gembata' neng minggingkud ri seng mirikadu.

✧ **11:10** 11.10: Malakias 3.1. ✧ **11:12** 11.12-13: San Lucas 16.16. ✧ **11:14** 11.14: Malakias 4.5; San Mateo 17.10-13; San Marcos 9.11-13.

Suk sala ne dlumpuk migbeksay tu se dlain ne dlumpuk, ¹⁷ 'Mikpuung ami ne gagung ma'ad nda' amu pentalek! Kinentaan amu nami ne nga kanta para ri seng minatay ma'ad nda' amu peksegaw!' ¹⁸ Ay seng mirini si Juan mikpu'asa giin bu' nda' inum neng mekebeleng; bu' suk salasala miktalu', 'Pinulayan giin.' ¹⁹ Seng mirini sug Bata' ne Getaw, minaan giin bu' miginum, bu' suk salasala miktalu', 'Enlengay niyu getaw keni! Merelaw giin bu' mesekeg minum, sambat giin ne ngang meneningil neg buwis bu' ne ngang mekesesala!' Tumu' suk tinawan ned Diwata mpe'ita' neng metuud pebiyan se nga kelebu'aan."

*Su nga Getaw ri se nga Dlunsud ne nda' Pektu'u
(San Lucas 10.13-15)*

²⁰ Mbuus pimura ni Jesus su nga getaw ritu se nga dlunsud ne rituun binaal su ngang melaun ne ngang milagruun tendeng ay nda' ilan pediksu' buwat se ngak sala' nilan. ²¹ ✧ "Gamu ne nga getaw se Corazin! Mekelelaatlelaat amu. Gamu rema ne nga getaw seg Betsaida! Mekelelaatlelaat amu. Ay bu' su ngang milagru neng mibaal riin seniyu ritu pa mibaal sek Tiro bu' sek Sidon, mpayat ilan ra siya meddiksu' neng mekseluk nek saku bu' megbetang ne nga gabu ri se nga gulu nilan sek pekpe'ita' neng middiksu' ilan ri se ngak sala' nilan. ²² Ma'ad telu'an'u amu ne se Gendaw sek Pegukum, sud Diwata mekpe'ita' ne dlelaat tu se nga getaw sek

✧ **11:21** 11.21: Isaias 23.1-18; Ezekiel 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9-10; Zacarias 9.2-4.

Tiro bu' sek Sidon sinangkali' ri seniyu. ²³ ☆
 Bu' gamu ne ngak taga Capernaum, migena'ena'
 amu ba nek pesiddengegan amu tampan tu se
 dlangit? Ndi' gaid. Pidlaken amu tumu' ritu se
 gimpirnu. Bu' su ngang milagru neng mibaal riin
 seniyu mibaal pa ritu sek Sodoma, mekpebilin
 pa siya tampan nemuun. ²⁴ ☆ Aas peddelendem
 niyu ini se Gendaw sek Pegukum, mekpe'ita' pa
 kampuun ne dlelaat sud Diwata tu se nga getaw
 sek Sodoma sinangkali' ri seniyu.”

*Perini amu Senaan bu' Pepenguleliin'u Amu
 (San Lucas 10.21-22)*

²⁵ Sek panahun ketu migampu' si Jesus,
 “Gama', Ginu'u se dlangit bu' se dlupa', mikpe-
 salamatu ri seni'a tendeng ay pi'ita' mu su ngag
 betang keni tu se nga genda'ik sinuunaan su
 ginedlud mu tu se ngad duunik tinawaan bu'
 tu seng metaasik sinuunaan. ²⁶ Wa'a, Gama'
 ay giin nini sung mekepedleliyag ri seni'a nek
 penghitabu'.”

²⁷ ☆ Mbuus miktalu' si Jesus, “Dlaun ne ngag
 betang binegay ri senaan ne Gama'u. Bu'
 nda'iruning mekesuun ri seg Bata' gawas se
 Gama', awas ri se Gama' gawas seg Bata' bu' su
 dlaun ne dliyagaan nek pe'ilala ri seniin.”

²⁸ “Perini amu senaan, dlaun niyu ne ngak
 pinlubay sek pegbaba ne nga gembegat bu'
 pepenguleliin'u amu. ²⁹ ☆ Peksunud amu ri se

☆ **11:23** 11.23: a Isaias 14.13-15. b Su Getaran se Dlaunan
 19.24-28. ☆ **11:24** 11.24: San Mateo 10.15; San Lucas 10.12.

☆ **11:27** 11.27: a San Juan 3.35. b San Juan 1.18; 10.15. ☆ **11:29**
 11.29: Jeremias 6.16.

ngak sugu'u bu' pektu'un amu buwat senaan, tendeng ay mekemaya'u bu' melipebeba'en; bu' mekebaang amu ne kepenguleliyan. ³⁰ Tendeng ay su ngak sugu'u mesayun sunuren bu' suk pepisaan'u ri seniyu megaan."

12

*Suk Saak metendeng se Gendaw nek Pengulali
(San Marcos 2.23-28; San Lucas 6.1-5)*

¹ ✧ Nda' santa' midlaang si Jesus bu' su ngak tinu'unaan se Gendaw nek Pengulali minetas tu sed дума ne ngag binaal nek pimulanan ne ngak trigu. Miperii'an su ngak tinu'unaan, aas migatad ilan sek pekpengati' ne nga ginuwayan bu' inaan nilan su dlegasen. ² Sek pekiita' run nini nu ngak Pariseo, miktalu' ilan tu ni Jesus, "Su ngak tinu'unan mu miksupak se Kesugu'an ta tendeng ay migbaal ilan se genda' pebaal se Gendaw nek Pengulali!"

³ ✧ Ma'ad miksembag giin tu senilan, "Nda' ba niyu mbasa se Kesulitan sug binaal ni David, seng miperii'an na giin дума se ngak sementaunen?" ⁴ ✧ Sinumeled giin tu seg balay ned Diwata, bu' minaan giin дума se ngak sementaunen sek pan ne ginilak tu sed Diwata, isan supak ini se Kesugu'an suk pekaan nilan run itu, ay su ngak pari' ra suk tinugutan sek pekaan runik pan ketu. ⁵ ✧ Awas nda' ba niyu mbasa ri se Kesugu'an ni Moses ne se kada Gendaw nek Pengulali su ngak pari' tu sek Templo miksupak

✧ **12:1** 12.1: Deuteronomio 23.25. ✧ **12:3** 12.3-4: 1 Samuel 21.1-6. ✧ **12:4** 12.4: Levitico 24.9. ✧ **12:5** 12.5: Ngang Numero 28.9-10.

ma se kesugu'an se Gendaw nek Pengulali tumu' nda' ilan mekesala'? ⁶ Esuyan'u amu ned duuni dlabaw pa kampuun rini sinangkali' sek Templo. ⁷ ✧ Su Kesulatan miktalu', 'Su kepiya giini dliya-gan'u, gena' su ngang menanap ned dulang.' Bu' misabut pa gupiya niyu landuni gulugaan nini, ndi' siya niyu ukuman su nga getaw ne genda' mekesala'; ⁸ Ay sug Bata' ne Getaw, Ginu'u giin se Gendaw nek Pengulali."

*Su Getaw neng Mingupesid Dibaluy Gemegen
(San Marcos 3.1-6; San Lucas 6.6-11)*

⁹ Migawa' si Jesus se dlugar ketu bu' miritu sek pektiguman nu nga getaw Judeo, ¹⁰ bu' enlengay niyu, duuni getaw neng mingupes suk sala gemegen. Duma getaw ritu liyagan nilan neng mesumbang si Jesus neng migbaal nek sayep, aas miksaak ilan ri seniin, "Supak ba se Kesugu'an ta neng mekpetelen se Gendaw nek Pengulali?"

¹¹ ✧ Ma'ad miksembag si Jesus, "Lama run ba bu' suk sala riin seniyu ned duuni karniruun neng meladdu' ri seng merallem ne dlalud se Gendaw nek Pengulali? Ndi' rekay niyu ini betunen arun pegewasen? ¹² Gembagel pa kampuun su dlaga' nu getaw sinangkali' se karniru! Aas su Kesugu'an ta miktugut senita sek pegabang se isan ta' se Gendaw nek Pengulali." ¹³ Rayun miktalu' giin tu se getaw neng mingupes suk sala ne gemegen, "Etat mu su gemeg mu."

✧ **12:7** 12.7: a San Mateo 9.13. b Hoseas 6.6. ✧ **12:11** 12.11: San Lucas 14.5.

Inetat nu getaw su gemegen bu' mi'uli'an nini, maa' na rayun nud dibaluy ne gemegen. ¹⁴ Rayun su ngak Pariseo ginumawas bu' mikpelanu nek pegendunen nilan run sek pekpatay si Jesus.

Suk Pinili' nek Sesugu'en ned Diwata

¹⁵ Seng misuunan ni Jesus suk pelanu kuntra seniin, migawa' giin buwat se dlugar ketu. Bu' meluuni nga getaw neng midlendug ri seniin bu' pitelenen su dlaun neng minlaru, ¹⁶ tumu' pimendu'aan ilan ne ndi' mengasuy tu se ngad duma metendeng ri seniin. ¹⁷ Binaalen itu arun metuman suk tinalu' ned Diwata pebiyan sek propeta ne si Isaias:

¹⁸ ✧ “Giin nini suk sesugu'en'u nek pinili'u,
suk sala nek pinetail'u, bu' pidleliyagu run;
begay'u su Gispirituu ri seniin,
bu' pesuun'u suk pegukum'u tu se nga getaw
ri se ngang nasud.

¹⁹ Ndi' giin menlalis awas megbeksay,
awas mektalu' seng mesekeg ri se ngad
dalan.

²⁰ Ndi'en beli'en sung mibaug nek tigbaw
awas pelengen sung mikpalengpaleng na
nek sulu'.

Mekpeddayun giin tampan sug hustisya mpetu-
man,

²¹ bu' ri seniin megbetang su nga getaw sek
pedderama nilan.”

Si Jesus bu' si Beelsebul

(San Marcos 3.20-30; San Lucas 11.14-23)

✧ **12:18** 12.18-21: Isaias 42.1-4 (LXX).

²² Rayun sud duma ne nga getaw miguwit tu ni Jesus ne getaw neng mibuta bu' mi'ugel tendeng ay pinulayan ma giin. Pitelen ni Jesus su getaw, bu' rayun mikegabit na giin bu' mikiita'. ²³ Bu' mitingala sung melaun ne nga getaw seg binaal ni Jesus, miksaak ilan, "Giin na ba sakan nini sug Bata' ne dlai ni David?" ²⁴ ✧ Ma'ad sek pekerengeg run nini nu ngak Pariseo, miktalu' ilan, "Pigawasen su ngak penulay tendeng ay binegayan giin ne ga'em ni Beelsebul, su geseg ne ngang menulay."

²⁵ Si Jesus mikesuun landunik pigena'ena' nilan aas miktalu' giin tu senilan, "Bu' su ngak sakup sek pedlegeri'an mbahinbahin bu' megunay megbunu', suk pedlegeri'an ketu metulag. Bu' suk sala nek siyudad awas penimalay mbahin se nga dlumpuk, bu' megunay ilan megbunu', mbengkag ini. ²⁶ Aas bu' suk sala ne dlumpuk kumontra tu se dlain ne dlumpuk riin sek pedlegeri'an ni Satanas, migulugan nini neng mibahin na se nga dlumpuk bu' ndi' santa', mbengkag ini. ²⁷ Miktalu' amu nek pigawas'u su ngang menulay tendeng ay si Beelsebul migbegay senaan ne ga'em sek pegbaal run nini. Ta' ma rayun sung migbegay ri se nga getawan niyu se ga'em sek pekpegawas ri senilan? Aas su nga getawan niyu giin mismu sung mekepemetuud neng misayep amu! ²⁸ Gena'. Gena' ni Beelsebul, ma'ad su Gispiritu ned Diwata sung migbegay ri senaan ne ga'em sek pekpegawas ne ngang menulay, neng mekepemetuud ne sud Diwata

✧ **12:24** 12.24: San Mateo 9.34; 10.25.

migatad na sek pedlegari' riin seniyu.

²⁹ “Nda'iruni getaw neng mekeseled ri seg balay ne getaw neng mesekeg arun sek peddaaw se ngag betangen, gawas bu' gepusenen reli' su getaw neng mesekeg, arun mpeddaawan sug balain.

³⁰ ✧ “Isan ta' su gendi' lumamig ri senaan supak ri senaan, bu' ta' su gendi' megabang ri senaan sek pektipung se nga ginani mikpebelag ma'aray ri se nga ginani. ³¹ Aas telu'an'u amu: mpasaylu su nga getaw isan laa sela'ay run bu' isan landun neng melaat nek pimentalu' nilan; ma'ad isan ta' neng mimentalu' neng melaat kuntra se Gispiritu Santu ndi' mpasaylu. ³² ✧ Isan ta' neng miktalu' neng melaat ri seg Bata' ne Getaw mpasaylu, ma'ad isan ta' neng mimentalu' neng melaat ri se Gispiritu Santu ndi' na gaid mpasaylu nemuun awas isan nanu.

Su Gayu bu' sug Bungaan

(San Lucas 6.43-45)

³³ ✧ “Sung melengas ne gayu memunga neng melengas neg bunga, bu' sung melaat ne gayu memunga neng melaat neg bunga. Su gayu me'ilala pebiyan ri seg bungaan. ³⁴ ✧ Gamu neng maa' mamak! Pegendunen niyu run sek pektuntul neng melengas bu' gena' amu gaid melengas? Ay bu' landunid diin sek pusung, tuntulen neg baba'. ³⁵ Sung melengas ne getaw mektuntul neng melengas, ay melengas ma giin.

✧ **12:30** 12.30: San Marcos 9.40. ✧ **12:32** 12.32: San Lucas 12.10. ✧ **12:33** 12.33: San Mateo 7.20; San Lucas 6.44. ✧ **12:34** 12.34: a San Mateo 3.7; 23.33; San Lucas 3.7. b San Mateo 15.18; San Lucas 6.45.

Ma'ad su getaw neng melaat, mektuntul rema neng melaat, ay melaat ma giin.

³⁶ “Aas telu'an'u amu ne se Gendaw nek Pegukum, menembag amu se kada nek talu' ne nda'ik paluun nek pimentalu' niyu. ³⁷ Ay su ngak talu' mu giinik pesingkalan sek pegukum seni'a—mikesala'a ba awas nda'.”

*Pinengiyanyan nilan si Jesus ne Ketingelaan
(San Marcos 8.11-12; San Lucas 11.29-32)*

³⁸ ✧ Rayun sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo miktalu' tu seniin, “Sir, liyagan nami neng mekiita' neng megbaal'a ne ketingelaan.” ³⁹ ✧ Ma'ad miksembag si Jesus, “Gendun kelaat su nga getaw sek panahun keni. Ndi' ilan mektu'u ri sed Diwata! Minengi amu ri senaan ne ketingelaan? Genda'i gempe'ita'u ne ketingelaan gawas se ketingelaan neng mihitabu' ri ni propeta Jonas. ⁴⁰ ✧ Ay maa' ni Jonas ned ditu sek seled nek tiyan ne gembagel nek sera' seled sek telu endaw bu' telu gebii, telu endaw bu' telu gebii rema sug Bata' ne Getaw riin sed diyalem ne dlupa'. ⁴¹ ✧ Se Gendaw sek Pegukum, su nga getaw seng Ninive metubu' puli' buwat se kemetain bu' memasul se nga getaw sek panahun keni ay middiksu' ilan ri se ngak sala' nilan sek pekerengeng nilan seg wali ni Jonas; bu' enlengay niyu, duunik sala ned dini ne dlabaw pa kampuun ri ni Jonas! ⁴² ✧ Se Gendaw nek

✧ **12:38** 12.38: San Mateo 16.1; San Marcos 8.11; San Lucas 11.16.

✧ **12:39** 12.39: San Mateo 16.4; San Marcos 8.12. ✧ **12:40** 12.40: Jonas 1.17. ✧ **12:41** 12.41: Jonas 3.5. ✧ **12:42** 12.42: 1 Nga Gari' 10.1-10; 2 Nga Cronica 9.1-12.

Pegukum, sug Bai sek Siba metubu' puli' buwat se kemetain bu' memasul seniyu ay mirini giin buwat seng melayu' gupiya neng nasuren sek pekpenginengeg ma'ad sek tinawan ni Solomon; bu' enlengay niyu, duunik sala rini ne dlabaw pa kampuun ri ni Solomon.”

*Suk Pekpuli' nung Melaat ne Gispiritu
(San Lucas 11.24-26)*

⁴³ “Na, bu' sung melaat ne gispiritu gumawas na buwat ri se getaw, medlaanglaang giin tu seng memelaan ne nga dlugar sek pekpenengaw ne gempenguleliyaan, ma'ad bu' ndi' giin mekebaang run nini, ⁴⁴ mektalu' rayun giin ri se gegulingenen, ‘Aa, mpuli'u tu seg balay nek pikengelan'u nud diin.’ Aas mipuli' giin bu' mi'ita'en ne sug balay nda' pa pekengelay, dlimpiyu, bu' su dlaun ne nga gamit mi'imetang neng melengas. ⁴⁵ Gumawas rayun giin bu' mpuli' neng meguwit ne dlain pa nek pitu ne nga gispiritu neng melaat pa kampuun ri seniin, bu' sumeled ilan tu se getaw bu' mekengel ritu; bu' sek tambinai', su getaw ketu melaat pa kampuun sinangkali' nud diin. Aas giin rema sung mehitabu' ri seng melaat ne nga getaw sek panahun keni.”

*Su Gina' bu' su ngak Pated ni Jesus
(San Marcos 3.31-35; San Lucas 8.19-21)*

⁴⁶ Saanay pa megasuy ni Jesus tu se ngak panen ne nga getaw, enlengay niyu, su gina'en bu' su ngak pateren ne nga dlai minateng, mikpegindeg ilan tu se gawas, ay liyagan nilan neng meketuntul ri seniin. ⁴⁷ Bu' sala se nga getaw ritu miktalu'

ri seniin, “Enlengay mu, su gina' mu bu' su ngak pated mu ne nga dlai ditu se gawas migindeg ay liyagan nilan neng meketuntul seni'a.”*

⁴⁸ Miksembag si Jesus tu seniin, “Ta' mai gina'u bu' ta' mai ngak pated'u ne nga dlai?”

⁴⁹ Bu' tinendu'en su ngak tinu'unaan bu' miktalu', “Enlengay niyu, gilang keni giin su gina'u bu' su ngak pated'u ne nga dlai. ⁵⁰ Ay isan ta' neng megbaal ne dliyagan ne Gama'u tu se dlangit, giin suk pated'u ne dlai bu' ne dlibun, bu' gina'u.”

13

Su Galing metendeng seng Mensesigwag (San Marcos 4.1-9; San Lucas 8.4-8)

¹ Sek sama ne gendaw ketu, ginumawas si Jesus tu seg balay bu' midlaang tu se geksid ned danaw bu' migingkud arun sek pekpenintulu'.

² ✧ Mbuus tendeng ay su gembagel nek panen ne nga getaw midlibut ri seniin, sinumakay giin tu sek sekayan bu' migingkud ritu saanay su gembagel nek panen ne nga getaw mingindeg tu se geksid neg baaybaay. ³ Bu' ginumamit giin ne galing sek pektalu' seng meleget ne ngag betang.

“Duuning mentetaun neng miritu seg binaalen arun sek peksigwag ne ngag beni'. ⁴ Sek peksigwag run su ngag beni', sud duma mitena' ri sed dalan, bu' minateng su ngang manukanuk bu' pingektuk nilan nini. ⁵ Sud duma ne ngag beni' mitena' ri se dlupa' neg betuwan bu' mintubu' rayun ay miika' bu' mbabaw ra su dlupa' run

* **12:47** 12.47 Sud duma ne nga kesulatan nda'irunig birsikulu 47. ✧ **13:2** 13.2: San Lucas 5.1-3.

nini. ⁶ Ma'ad sek peksebang ne gendaw, milawes ini, bu' tendeng ay nda' pa gupiya mekengganget, migangu su ngak pimula. ⁷ Sud duma ne ngag beni' mitena' tu se ngad dugiyan ne ngak sigbet. Sek tinumulin su ngad dugiyan ne ngak sigbet, linemesen su ngak pimula. ⁸ Sud duma ne ngag beni' mitena' tu seng melengas ne dlupa', bu' su ngak pimula mikepemunga: su ngad duma megatus, su nga dlain genem pulu', bu' su nga dlain pa run telu pulu'."

⁹ Bu' tinapus ni Jesus suk tinalu'en, "Bu' duuni ngak telinga niyu, penginegeg amu."

Su Ketuyu'an se nga Galing

(San Marcos 4.10-12; San Lucas 8.9-10)

¹⁰ Mbuus mimpegaud su ngak tinu'unan tu ni Jesus bu' miksaak ri seniin, "Tuma ma medlegamit'a ma ne nga galing seng megasuy'a tu se nga getaw?"

¹¹ Miksembag si Jesus tu senilan, "Suk pekesuun se ngang mi'edlud metendeng sek pedlegari' ned Diwata binegay na riin seniyu ma'ad nda' begay tu senilan. ¹² ✧ Ay su getaw ned duuning niin begayan pa parun arun melaun kampuun sung niin, ma'ad su getaw ne nda'iruning niin isan miika' ned diin seniin uwanen buwat seniin. ¹³ Su keterengan neng midlegamitu ne nga galing sek pegasuy'u senilan tendeng ay seng megenleng ilan, ndi' ilan mekiita', bu' seng menginengeg ilan, ndi' ilan mekerengeg awas

✧ **13:12** 13.12: San Mateo 25.29; San Marcos 4.25; San Lucas 8.18; 19.26.

mekesabut. ¹⁴ ☆ Aas, mituman ri senilan su ngak talu' ned Diwata ne ginatuk ni Isaias:

'Nga getaw keni kanunay mikpenginengeg,
ma'ad nda' mekesabut;

kanunay ilan mikpegenleng, ma'ad nda'
mekiita',

¹⁵ tendeng ay su nga gena'ena' nilan ndi' ma
mekesabut,

bu' tinempengan su ngak telinga nilan

bu' pinereng su ngang mata nilan.

Gena' ne gendi' nilan liyagan, ma'ad isan pesi'
liyagan nilan mekerengeg bu' mekiita',

ndi' nilan mbaal ini,

bu' mpuli' ilan ri senaan, miktalu' sud Diwata,
bu' pe'uli'an'u ilan.'

¹⁶ ☆ "Ma'ad pedleliyag amu! Ay mikiita' su
ngang mata niyu bu' mikerengeg su ngak telinga
niyu. ¹⁷ Sek pekemetuud esuyan'u amu, ay
melauni ngak propeta bu' nga getawan ned
Diwata ne dliyagan gupiya nilan me'ita' landun
sung mi'ita' niyu ma'ad ndi' nilan me'ita', bu'
merengeg landun sung mirengeg niyu, ma'ad
ndi' nilan merengeg."

*Pisabut ni Jesus su Galing metendeng seng
Mensesigwag*

(San Marcos 4.13-20; San Lucas 8.11-15)

¹⁸ "Aas, penginengegay niyu rayun, bu' tu'unay
niyu bu' landuni gulugaan su galing metendeng
seng mensesigwag ne ngag beni'. ¹⁹ Su ngang
mekerengeg seng minsahi metendeng sek pedle-
gari' ma'ad ndi' mekesabut run nini, maa' nu

☆ **13:14** 13.14-15: Isaias 6.9-10 (LXX). ☆ **13:16** 13.16-17: San
Lucas 10.23-24.

ngag beni' neng mitena' ri sed dalan. Minateng sung Menulay bu' sinakmiten su ngang misigwag ri sek pusung nilan. ²⁰ Bu' su ngag beni' neng mitena' ri se dlupa' neg betuwan, gilán su nga getaw nek pidleliyag ned dumawat seng minsahi sek pekerengeg nilan run nini. ²¹ Ma'ad nda' ini mekengganget neng meralem ri senilan bu' nda' ilan pekpayat. Aas sek peddateng se keliseran awas ngak pekpenlutus tendeng seng minsahi, mineleng ilan rayun. ²² Bu' su ngag beni' neng mitena' ri se ngak sigbet ned dugiyan, gilán su nga getaw neng minginengeg seng minsahi; ma'ad su kegules metendeng se ketubu' kení bu' su gayak se keratu', linumemes tu seng minsahi bu' nda' ini mekepemunga. ²³ Ma'ad su ngag beni' neng mitena' tu seng melengas ne dlupa', giin su nga getaw neng minginengeg seng minsahi bu' mikesabut run nini: mikemunga ilan, su ngad duma pingmegatus, su dlain genem pulu', bu' su dlain rema telu pulu'."

Su Galing metendeng se ngak Sigbet

²⁴ Migasuy pa gaid si Jesus ne dlain ne galing tu senilan, "Suk pedlegari' ned Diwata maa' ini neng mentetaun neng miksigwag neng melengas ne ngag beni' ri seg binaalen. ²⁵ Ma'ad sek pekegepii, saanay mintulug su nga getaw, su kuntra minateng bu' miksigwag rema ne ngag beni' ne ngak sigbet ri sek triguwan, bu' rayun migawa' ritu. ²⁶ Sek pekpentubu' na nu ngak pimula bu' migatad sek pekpemunga, dekag pa rayun mi'ilala su ngak sigbet." ²⁷ Rayun su ngak sesugu'en miritu se gapu' nug binaal bu' miktalu'

ilan, “Sir, gena' ba neng melengas ma siya su ngag beni' nek sinigwag tu seg binaal mu? Ta' ma migbuwati ngak sigbet keni?” ²⁸ Miksembag giin, “Su kuntra giin sung migbaal run nini.” Su ngak sesugu'en miktalu' ri seniin, “Liyagan mu ba ne dlawan nami ritu bu' pembekuten nami su ngak sigbet ketu?” ²⁹ “Ndi,” miksembag giin, “ay ali' bu' sek pekpepakut niyu ri se ngak sigbet mesabag niyu mbakut su ngak trigu. ³⁰ Pesaddan niyu suk trigu bu' su ngak sigbet neng med-dengan ini tumulin tampan sek pekpenlegani. Rayun esuyan'u su ngang mengengani, ne unaan nilan bekutay su ngak sigbet bu' beteken nilan arun serengen; rayun dekag pa geniyay su ngak trigu bu' tipungen tu sek tibengan'u.”

*Su Galing metendeng se Dlisu neng Muntasa
(San Marcos 4.30-32; San Lucas 13.18-19)*

³¹ Migasuy pa gaid si Jesus ne dlain ne galing tu senilan, “Suk pedlegari' nud Diwata maa' ne dlisu neng muntasa ne inerek nek sala tawan ri seg binaalen. ³² Su dlisu neng muntasa giin su dlabi neng mitut se dlaun ne nga dlisu. Ma'ad seng mentubu' na ini, giin nini su dlabi ne gembagel nek pimula. Mbaal ne gayu, bu' merit su ngang manuktalun bu' mekegbaal ilan ne ngak salag ri se ngak pangaan.”

*Su Galing metendeng sek Pempetulin nek Pan
(San Lucas 13.20-21)*

³³ Bu' si Jesus migasuy pa gusay ne dlain ne galing tu senilan, “Suk pedlegari' nud Diwata maa' nek pempetulin ne inuwan nek sala ne dlibun bu' linamug ri sed duwa' pulu' bu' telu

kilu ne garina arun tumulin su dlaun neng minasa.”

*Suk Pegamit ni Jesus ne nga Galing
(San Marcos 4.33-34)*

³⁴ Midlegamit si Jesus ne nga galing sek pegasuy se ngag betang tu seng melaun gupiya ne nga getaw; ndi' giin megasuy neg betang tu senilan ne ndi' medlegamit ne galing. ³⁵ ☆ Binaalen nini arun metuman suk tinalu' nek propeta: “Medlegamitu ne nga galing seng megasuyu senilan; asuy'u senilan sung mi'edlud ne ngag betang gatad pa sek pegbaal runig benwa.”

*Pisabut ni Jesus su Gulugan ne Galing me-
tendeng se ngak Sigbet*

³⁶ Mbuus, migawa' si Jesus tu se nga getaw bu' sinumeled giin tu seg balay. Su ngak tinu'unaan miritu seniin bu' miktalu', “Telu'ay mu ami landuni gulugan se galing metendeng se ngak sigbet riin seg binaal.”

³⁷ Miksembag si Jesus, “Su getaw neng miksigwag seng mekelengas neg beni' giin sug Bata' ne Getaw; ³⁸ sug binaal giin sug benwa; bu' sung melengas neg beni' gilau su nga getaw neng misakup sek Pedlegeri'an ned Diwata; ma'ad su ngak sigbet gilau su nga getaw neng misakup riin seng Menulay; ³⁹ bu' su kuntra neng miksigwag se ngag beni' ne ngak sigbet giin suk Penu-lay. Suk penlegani giin nini su ketapusan nek panahun, bu' su ngang mengengani gilau su ngag anghel. ⁴⁰ Aas maa' run rema su ngak sigbet ne

☆ **13:35** 13.35: Ngak Salmo 78.2.

uwanen bu' serengen tu se gapuy, giin rema sung mehitabu' se ketapusan nek panahun: ⁴¹ sug Bata' ne Getaw sugu'enen su ngag anghelen arun tipungen tu se gawas sek Pedlegeri'aan su dlaun neng migbaal ne getaran sek pekpekesala' bu' sud duma neng migbaal neng melaat ne ngag betang, ⁴² bu' pidlaken ilan tu seng midliga' ne gapuy, ned ditu mensegaw bu' mekpengkiget se nga ngisi nilan. ⁴³ Rayun su nga getaw neng migbaal se keliyag ned Diwata meddelaag maa' ne gendaw tu sek Pedlegeri'an ne Gama' nilan. Penginengeg amu rayun, bu' duuni ngak telinga niyu!"

Su Galing metendeng seng Mi'edlud ne Ketigeyunan

⁴⁴ "Suk pedlegari' ned Diwata maa' neng mi'edlud ne ketigeyunan neng milebeng ri sek sala neg binaal. Mibaangan ini nek sala tawan bu' tinebunaan nini puli'. Pidleliyag giin gupiya bu' tendeng run nini, midlaang giin bu' bineledya'en su dlaun ne ngag betangen, bu' rayun mipuli' giin bu' sinaluyen sug binaal ketu."

Su Galing metendeng sek Perlas

⁴⁵ "Suk pedlegari' ned Diwata maa' rema neng memeledya'ay neng minengaw seng melengas ne ngak perlas. ⁴⁶ Bu' seng mibaangaan na suk perlas neng melaga' bu' melengas gupiya, midlaang giin bu' bineledya'en su dlaun ne ngag betangen bu' sinaluyen suk perlas ketu."

Su Galing metendeng se Dlaya

47 “Suk pedlegari' ned Diwata maa' rema ne dlaya nek tinikpu' nu ngang minginsera' tu sed dagat bu' mitebanan ne ngang mikeleseles ne ngak sera'. 48 Seng mipenu' na ini, bininteng nilan nini tu seg baaybaay bu' minggingkud ilan sek pekpain se ngak sera'. Su ngang mekelengas binetang riin se ngag belanan, ma'ad su ngang mekelaaten pimidlak. 49 Maa' nini rema sung mehitabu' se ketapusan nek panahun: mateng su ngag anghel arun painen su nga getaw neng mekelaaten buwat ri se ngang metareng 50 bu' pidlaken ilan tu seng midliga' ne gapuy, ditu mensegaw bu' mengkiget se nga ngisi nilan.

Sug Begu bu' Daan ne nga Kemetuuran

51 “Misabut ba niyui dlaun ne ngag betang keni?” miksaak si Jesus tu senilan.

“Wa'a,” miksembag ilan.

52 Aas miktalu' giin tu senilan, “Migulugan nini, rayun, ne su kada neng mentetendu' se Kesugu'an neng mibaal nek sumusunud riin se ngak pedlegeseg ned Diwata, maa' giin nu gapu' neg balay neng mikepegawas neg begu bu' daan ne nga ketigeyunan buwat ri sek pengimetaan-gaan tendeng ay metau giin mektendu' sed daan bu' seg begu nek penendu'an.”

*Binibay si Jesus tu se Gegulingenen ne Dlunsud
(San Marcos 6.1-6; San Lucas 4.16-30)*

53 Sek peketubus ni Jesus sek pegasuy ne nga galing, migawa' giin ritu se dlugar ketu, 54 bu' mipuli' tu se gegulingenen ne dlunsud. Minintulu' giin ri sek pektiguman nu nga getaw Judeo, bu' mitingala su ngang mikerengeg seniin.

“Ta' ma giin mikuuwan seng maa' niya nek tinawan?” miksaak ilan. “Ta' ma niin inuwan su ga'em sek pegbaal ne nga ketingelaan? ⁵⁵ Gena' ba bata' ma giin nuk panday? Gena' ba si Maria ma su gina'en? Bu' gena' ba gilana ma si Santiago, si Jose, si Simon bu' si Judas su ngak pateren? ⁵⁶ Gena' ba su dlaun ne ngak pateren ne dlibun dini ma mikengel se dlunsud ta? Ta'en ma inuwani dlaunen keni?” ⁵⁷ ✧ Aas binibay nilan giin.

Ma'ad miktalu' si Jesus tu senilan, “Suk propeta pigbesaan isan ta' gawas riin se gegulingenen ne dlunsud bu' ri sek penimalain.” ⁵⁸ Tendeng ay nda'irunik pektu'u nilan, nda' giin pegbaal neng melaun ne nga ketingelaan ritu.

14

Suk Pekepatay ni Juan neng Membebendyag (San Marcos 6.14-29; San Lucas 9.7-9)

¹ Sek panahun ketu si Herodes,* su geseg se Galilea, mikerengeg metendeng ri ni Jesus.
² “Giin gaid si Juan neng Membebendyag neng mitubu' puli,” tinelu'aan su nga gupisyalen. “Giin nini, tuma ma ned duuni ga'emen run sek pegbaal ne nga ketingelaan.”

³ ✧ Si Herodes giin sung miksugu' nud diin ned daapen si Juan bu' gepusen bu' perisuun. Binaalen nini tendeng ri ni Herodias, nek sawa

✧ **13:57** 13.57: San Juan 4.44. * **14:1** 14.1 Herodes: *Herodes neg Antipas, sung midlegeseg se ngak Probinsiya se Galilea bu' Perea se nga 4 B.C.—A.D. 39.* ✧ **14:3** 14.3-4: San Lucas 3.19-20.

nuk pateren ne si Felipe. ⁴ ☆ Ay miktalu' ma ugud nud diin si Juan neng Membebendyag tu ni Herodes, "Gena' metareng neng mengesawaa riin ni Herodias." ⁵ Bu' miktinguha' si Herodes nek petain giin, ma'ad minendek giin ri se nga getaw Judeo, tendeng ay si Juan inilala ma nilan nek propeta.

⁶ Na, sek pekse'ulug se gendawan ni Herodes, sud delaga neg bata' ni Herodias tinumalek riin seng metungenga'an nilan neng mikepedleliyag gupiya riin ni Herodes, ⁷ aas дума sek pekpenumpa', miksaad giin tu seniin, "Begay'u ri seni'a isan landunik penengiin mu!"

⁸ Sumala' sek sugu' nu gina'en, miktalu' giin tu seniin, "Begay mu rini senaan nemuun rayun, su gulu ni Juan neng Membebendyag neg betangen ri sek sendukan."

⁹ Migu'ul su gari', ma'ad tendeng sek sinaaren riin seng metungenga'an nu ngak pingengaten, miksugu' giin neg begay ri seniin su dliyagaan.

¹⁰ Aas pipetelaan ne gulu si Juan ritu sek perisuwan. ¹¹ Bu' inuwit su guluun neg binetang riin sek sendukan bu' binegay tu sed delaga, bu' rayun binegain nini tu se gina'en. ¹² Bu' su ngak tinu'unan ni Juan minateng, bu' inuwit nilan sug bangkain, bu' linebeng nilan nini; rayun, midlaang ilan bu' tinelu'an nilan si Jesus.

*Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan
(San Marcos 6.30-44; San Lucas 9.10-17; San Juan 6.1-14)*

☆ **14:4** 14.4: Levitico 18.16; 20.21.

¹³ Sek pekerengeg ni Jesus seg balita' me-tendeng riin ni Juan, migawa' giin ritu sakay sek sekayan. Miritu giin seng mingaw ne dlugar nek salaan ra. Mirengegan ini nu nga getaw, aas migawa' ilan buwat se nga dlunsud nilan, bu' minlaang arun sek pedlendug ri seniin.

¹⁴ Se kinumawas na si Jesus tu sek sekayan, mi'ita'en su gembagel nek panen ne nga getaw, bu' milelaat gupiya giin senilan, bu' pi'uli'aan su ngang minlaru senilan.

¹⁵ Seng meksindep na su gendaw, su ngak tinu'unaan miritu seniin bu' miktalu', "Medlege-bii na bu' mingaw su dlugar keni. Pepe'uli' mu na nga getaw keni bu' pelaang mu ritu se ngag baryu arun mekepenaluy se ngang me'aan para ri se gegulingen nilan."

¹⁶ "Ndi' ilan na menlaang," miksembag si Jesus. "Gamu mismu sung megbegay ri senilan neng me'aan!"

¹⁷ "Duuni dlima buuk nek pan rini bu' duwa' buuk nek sera'," miksembag ilan.

¹⁸ "Rayun uwit niyu iin rini senaan," miktalu' si Jesus. ¹⁹ Mbuus sinugu'en su nga getaw sek pekpengingkud ri sek sigbetan; rayun inuwanen su dlima buuk nek pan bu' sud duwa' buuk nek sera', migangag giin tu se dlangit sek pekpe-salamat tu sed Diwata. Pinetapetaan su ngak pan, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan; bu' pimegay rayun nilan ini duma su ngak sera' tu se nga getaw. ²⁰ Mikekaan rayun suk salasala bu' mibesug. Bu' su ngak tinu'unan ni Jesus miketimud pa gaid nek sepulu' bu ruwa' bebaan neng mikepenu' ne ngak sawad. ²¹ Su dlaun neng

mingaan ritu binalabena' ne dlima libu tawan ne nga dlai, nda' isipay su nga dlibun bu' su nga gembata'.

*Midlaang si Jesus ri sed Dibabaw nek Tubig
(San Marcos 6.45-52; San Juan 6.15-21)*

²² Pisakay rayun ni Jesus su ngak tinu'unaan ritu sek sekayan bu' miguna ri seniin sek ped-dipag tu sed dipag geksid ned danaw, saanay pipe'uli'en pa su nga getaw. ²³ Sek peketubusen na pepe'uli'ay su nga getaw, tinumuwad giin nek salaan ra tu seg bentud arun sek pegampu'. Seng midlegebii na sala ra ni Jesus ritu. ²⁴ Na, sek panahun ketu suk sekayan melayu' na riin seng memelaan bu' pidlambeslambes ini ne ngag baled, tendeng ay su genus misensung ma nilan.

²⁵ Bu' rayun sek pekeddali' endaw na, si Jesus miritu se ngak tinu'unan, neng midlaang ri sed dibabaw nek tubig. ²⁶ Sek pekiita' nilan ri seniin neng midlaang ri sed dibabaw nek tubig, minendek ilan gupiya. "Kiin nai kalag," miktalu' ilan, bu' mimbeksay ilan se keendek.

²⁷ Miktalu' rayun si Jesus ri senilan, "Ndi' amu mendek!" miktalu' giin, "Gaku' ini."

²⁸ Bu' sinumembag si Pedro ri seniin, "Ginu'u bu' dya'a iin, sugu' mau neng meriin seni'a neng medlaang ri sed dibabaw nek tubig."

²⁹ "Ala, perinia," miksembag si Jesus. Aas minaug si Pedro tu sek sekayan, bu' migatad medlaang ri sed dibabaw nek tubig pagaw tu ni Jesus. ³⁰ Ma'ad seng mi'ita'en sung merendes ne genus, minendek giin bu' migatad giin meled-dang, "Luwas mau, Ginu'u!" migbeksay giin.

³¹ Sek tikmal, inuwiran giin ni Jesus, bu' miktalu', "Pekiika' sek pektu'u mu! Tuma ma medduwa'ruwa'a ma?"

³² Bu' seng mikesakay ilan na tu sek sekayan, su genus linumengen. ³³ Rayun su ngak tinu'unan ned ditu sek sekayan miksimba ri ni Jesus, "Sek pekemetuud dya'a gaid sug Bata' ned Diwata!" miktalu' ilan.

Pi'uli'an ni Jesus su ngang Minlaru tu se Genesaret

(San Marcos 6.53-56)

³⁴ Dinumipag ilan tu sed danaw bu' dinumenggu' tu se Genesaret, ³⁵ ne ritu mi'ilelaan ne nga getaw si Jesus. Aas su nga getaw ritu mikpesuun sek peddatengen tu se ngak timala' ne dlugar bu' inuwit nilan ritu su ngang minlaru tu ni Jesus. ³⁶ Bu' mikpe'ilelaat ilan ri seniin nek tugutaan siya su ngang minlaru neng mekiikap isan na run riin se kumiling ne dlambungen; bu' su dlaun neng mikiikap run nini mi'uli'an.

15

Suk Penendu'an nu nga Gepu'an

(San Marcos 7.1-13)

¹ Tubus itu, duunid duma ne ngak Pariseo bu' ngang mentetendu' ri se Kesugu'an neg buwat pa seg Jerusalem miritu ni Jesus, bu' miksaak ri seniin, ² "Tuma ma su ngak tinu'unan mu sinumupak ri sek penendu'an neg binilin nu nga gepu'an ta? Nda' ilan pengunaw ri se nga gemeg nilan se ginsaktu nek pebiyan se nda' ilan pa aan!"

³ Miksembag si Jesus, “Bu' tuma ma supaken ma rema niyu suk sugu' ned Diwata tendeng ma'ad sek peksunud se gegulingen niyu nek penendu'an neg binilin nu nga gepu'an ta? ⁴ ✧ Ay sud Diwata miktalu', ‘Tamed mu su gama' mu bu' su gina' mu; bu' su isan ta' neng mektuklad se gama'en awas se gina'en, kina'enlan petain giin.’ ⁵ Ma'ad miktendu' amu ne bu' su getaw duuning megamit sek pegabang ri se nga gama'en awas gina'en, ma'ad mektalu', ‘Keni para sed Diwata,’ ⁶ ndi' na niin kina'enlan temeren sung megulangan. Seng maa' niin nek pebiyan, sinupak niyu suk sugu' ned Diwata, arun sek peksunud se gegulingen niyu nek penendu'an neg binilin nu nga gepu'an ta. ⁷ Gamu neng mikpelaunglaung! Ginsaktu si Isaias seng mingatuk giin metendeng riin seniyu!

⁸ ✧ ‘Nga getaw keni,’ miktalu' sud Diwata, ‘mik-tamed senaan sek talu' na run nilan, ma'ad su nga gena'ena' nilan melayu' ri senaan.

⁹ Genda'ik paluun suk peksimba nilan ri senaan, tendeng ay tinendu' nilan su ngak pemala'ud ne getaw neng maa' ne ngag bala'ud'u.’ ”

Su ngag Betang neng Mekepelemu' ri se Getaw (San Marcos 7.14-23)

¹⁰ Tinawag rayun ni Jesus su ngak panen ne nga getaw tu seniin, bu' miktalu' tu senilan, “Penginengeg amu bu' sabut niyu ini! ¹¹ Gena'

✧ **15:4** 15.4: a Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. b Exodo 21.17; Levitico 20.9. ✧ **15:8** 15.8-9: Isaias 29.13 (LXX).

suk sumeled riin seg baba' niyu giin sung mekepelemu' ri seniyu; ma'ad isan landun ne gumawas ri seg baba' niyu giin sung mekepelemu' riin seniyu."

¹² Rayun su ngak tinu'unan miritu seniin bu' miktalu', "Misuunan mu ba ne su ngak Pariseo miremeng tendeng sek tinalu' mu?"

¹³ Miksembag si Jesus, "Kada nek pigimula ne nda' pemulaanay nu Gama'u tu se dlangit pembekuten." ¹⁴ ☆ "Ndi' amu megules metendeng ri senilan! Gilan sug buta neng migagak ri se ngag buta; bu' suk sala neg buta migagak ri se dlain neg buta, meladdu' ilan duwa' ri se dlalud."

¹⁵ Bu' miktalu' si Pedro, "Sir, pesabut mu ri senami su galing keni."

¹⁶ Miktalu' si Jesus tu senilan, "Gamu rema, nda' amu ba gusay mekesabut? ¹⁷ Nda' niyu ba mesabut ne isan laa betangay run neng meseled ri seg baba' niyu pagaw ini ri sek tiyan bu' rayun gumawas ini ri se dlawas niyu? ¹⁸ ☆ Ma'ad su ngag betang ne gumawas ri seg baba' migbuwat ini ri se gena'ena', bu' giin nini su ngag betang neng mekepelemu' ri seniyu. ¹⁹ Ay buwat riin se gena'ena' niyu gumawas sung melaat ne nga ketuyu'an neng mekegbaal ri seniyu sek pekpatay, pekpenapaw, imural nek pekpekihilawas, peddaaw, pegbalus, bu' pektalu' neng melaaten tu se ngad duma. ²⁰ Giin nini su ngang mekegbaal ri seniyu neng melemu'. Ma'ad suk pekpengaan ne genda'ik pekpengunaw se

☆ **15:14** 15.14: San Lucas 6.39. ☆ **15:18** 15.18: San Mateo 12.34.

nga gemeg sumala' sek tinalu' nilan gena' ini mekepelemu' ri seniyu."

Suk Pektu'u nu Dlibun
(*San Marcos 7.24-30*)

²¹ Migawa' si Jesus se dlugar ketu bu' miritu giin se nga dlugar neng megaud se dlunsud nek Tiro bu' Sidon. ²² Bu' enlengay niyu, duunik sala ne dlibun ritu nek taga Canaan ned ditu na mikengel se dlugar ketu, miritu seniin neng migbeksay, "Sir, Bata' dlai ni David lelaatay mau! Sug bata'u ne dlibun pinulayan bu' migantus gupiya."

²³ Ma'ad nda' peksembag si Jesus ri seniin isan sek sala talu' na run. Bu' su ngak tinu'unaan miritu seniin bu' migandyu', "Pepe'awa' mu dlibun kiin! Miksundsunud giin ri senita neng mikpegbeksay."

²⁴ Miksembag si Jesus, "Sinugu'u na run tu se nga getaw Israel neng maa' ilan ne ngang mibalag ne karniru."

²⁵ Ma'ad mikpegaud su dlibun ri ni Jesus bu' middempug sek peksimba ri seniin, neng miktalu', "Sir, ebangay mau."

²⁶ Miksembag si Jesus, "Ndi' mpiya ne uwanen su gaan ne nga gembata' bu' tikpu'en tu se nga gitu'."

²⁷ Miksembag su dlibun, "Metuud ma iin, Sir, ma'ad isan ngani' su nga gitu' mekekaan ma se ngak sawad buwat ri se dlemisaan ne nga gegalen nilan."

²⁸ Miksembag rayun si Jesus ri seniin, "Dya'a su dlibun ned duuni gembagel nek pektu'uun!

Landuni dliyagan mu baalen para seni'a." Bu' sug bata'en ned delaga mi'uli'an se guras ketu.

Pi'uli'an ni Jesus sung Melaun ne nga Getaw

²⁹ Migawa' si Jesus ritu bu' miritu giin se geksid ned danaw se Galilea. Bu' tinumuwad giin tu se gembentud, bu' migingkud ritu. ³⁰ Bu' su gembagel nek panen ne nga getaw miritu seniin, neng mingguwit neg bekul, buta, pingkaw, gugel, bu' melaun paid duma ne nga getaw neng minlaru. Pi'imetang nilan su ngang minlaru ri seng metungenga'an ni Jesus; bu' pi'uli'aan ilan gela'. ³¹ Mitingala gaid su nga getaw sek pekiita' nilan se nga gugel neng mikegabit na, su ngak pingkaw neng mi'uli'an na, su ngag bekul neng mikedlaang na, bu' su ngag buta neng mikiita' na; bu' sinaya' nilan sud Diwata seg Israel.

*Pinaan ni Jesus su Gepaat Libu Tawan
(San Marcos 8.1-10)*

³² Mbuus, tinawag ni Jesus su ngak tinu'unaan tu seniin bu' miktalu', "Milelaatu ri se nga getaw keni, tendeng ay telu endaw ilan na neng middunutdunut ri senaan bu' nda' naing me'aan nilan. Ndi'u liyagan nek pelaangen'u ilan ne ndi' ilan mpe'aan ay ali' bu' punaun ilan mbuus ri sed dalan sek peguli' nilan."

³³ Miksaak ri seniin su ngak tinu'unan, "Ta' ita ma penguwan ne gaan rini se kemingawan ne mpe'igu' pe'aan ri seng melaun ne nga getaw keni."

³⁴ Miksaak si Jesus tu senilan, "Santa' buuk ma suk pan riin seniyu?"

Miksembag ilan, “Pitu laad bu' duunik santa' buuk neng mekiitut ne ngak sera'.”

³⁵ Aas sinugu' ni Jesus su nga getaw sek pekpengingkud ri se dlupa'an. ³⁶ Inuwan rayun ni Jesus suk pitu buuk nek pan bu' su ngak sera', bu' mikpesalamat tu sed Diwata, pim-petapetaan su ngak pan, bu' binegain tu se ngak tinu'unan; bu' pimbegay rema ini nu ngak tinu'unan duma se ngak sera' tu se nga getaw. ³⁷ Dlaun nilan mikekaan bu' mibesug, bu' su ngak tinu'unan miketimud pa gaid nek pitu bebaan neng mipenu' nek sawad. ³⁸ Su dlaun neng mingaan ritu, duuni gepaat libu tawan ne nga dlai ma'aray, nda' isipay su nga dlibun bu' su nga gembata'.

³⁹ Rayun, pipe'uli' ni Jesus su nga getaw, bu' sinumakay giin sek sekayan bu' miritu se dlugar neng Magadan.

16

Migandyu' Ilan ne Ketingelaan

(San Marcos 8.11-13; San Lucas 12.54-56)

¹ ☆ Sud duma ne ngak Pariseo bu' ngak Saduceo miritu ni Jesus ay liyagan nilan ne indanan giin, aas migandyu' ilan neng mekpe'ita' giin ne ketingelaan ne sud Diwata sung mik-sugu' ri seniin. ² Ma'ad miksembag si Jesus, “Seng meksindep nai gendaw mektalu' amu, ‘Mekpiyaig benwa ay su dlangit minlepula.’ ³ Sek sikanselem, mektalu' amu, ‘Meddupi' nandaw ay minlepula bu' dinumelem su dlangit.’ Metau

☆ **16:1** 16.1: San Mateo 12.38; San Lucas 11.16.

amu gupiya megulug sek panahun sek pegenleng se dlangit, ma'ad ndi' niyu me'ulug su nga gilelaan se ngak panahun keni! ⁴ ✧ Gendun kelaat su nga getaw sek panahun keni. Ndi' ilan mektu'u ri sed Diwata! Minengi amu ri senaan ne ketingelaan? Genda'i gempe'ita'u ne ketingelaan gawas se ketingelaan neng mihitabu' ri ni propeta Jonas.”

Aas binelengen ilan bu' midlaang.

Suk Pempetulin ne ngak Pariseo bu' ne ngak Saduceo

(San Marcos 8.14-21)

⁵ Sed dinumipag na su ngak tinu'unan ni Jesus tu sed dipag geksid ned danaw, milingawan nilan meguwit nek pan. ⁶ ✧ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Pegangat amu bu' bentayay gaid niyu suk pempetulin nu ngak Pariseo bu' nu ngak Saduceo.”

⁷ Ma'ad migatad ilan megaddat sek salasala senilan, “Mitalu'en nini tendeng ay nda' ita mekeguwit nek pan.”

⁸ Ma'ad seng misuunan ni Jesus bu' landunik pigeddatan nilan, aas miksaak giin tu senilan, “Tuma ma megaddat amu ma metendeng ri se genda'irunik pan? Pekiika' gaid sek pektu'u niyu! ⁹ ✧ Nda' amu pa ba gusay mekesabut? Nda' ba niyu me'ena'ena' su dlina laad nek pan nek pikilasilas para tu se dlina libu ne nga dlai? Bu' santa' beban ma neng mipenu' niyu? ¹⁰ ✧ Awas

✧ **16:4** 16.4: San Mateo 12.39; San Lucas 11.29. ✧ **16:6** 16.6: San Lucas 12.1. ✧ **16:9** 16.9: San Mateo 14.17-21. ✧ **16:10** 16.10: San Mateo 15.34-38.

nda' ba niyu me'ena'ena' suk pitu buuk pan para tu se gepaat libu ne nga dlai? Bu' santa' bebaan ma neng mipenu' niyu? ¹¹ Pikunta' ma niyu ne ndi' ma niyu mesabut ne gena' maik pan suk tinalu'u? Ma'ad pegbantay amu sek pempetulin ne ngak Pariseo bu' ne ngak Saduceo."

¹² Rayun su ngak tinu'unan mikesabut ne nda' giin penegul senilan sek pegbantay se gegulingen nilan buwat sek pempetulin ne gemiten riin sek pan, ma'ad buwat sek penendu'an nu ngak Pariseo bu' ngak Saduceo.

*Suk Tinalu' ni Pedro metendeng riin ni Jesus
(San Marcos 8.27-30; San Lucas 9.18-21)*

¹³ Minateng ilan ni Jesus tu se dlugar neng megaud sek Cesarea Filipos, bu' ritu, miksaak giin tu se ngak tinu'unaan, "Sumala' se nga getaw, ta' ma etaway run sug Bata' ne Getaw?"

¹⁴ ✧ "Sud duma miktalu', giin raw si Juan neng Membebendyag," miksembag ilan. "Su ngad duma miktalu' giin raw si Elias, saanay su ngad duma miktalu', giin raw si Jeremias, awas dlain nek propeta."

¹⁵ "Ma'ad metendeng ri seniyou?" miksaak giin tu senilan. "Ta'u ma riin seniyou?"

¹⁶ ✧ Miksembag si Simon Pedro, "Dya'a sung Misiyas, sug Bata', neng miktetubu' ned Diwata."

¹⁷ "Pedleliyag'a, Simon bata' ni Juan," miksembag si Jesus. "Ay kemetuuran keni nda' mateng ri seni'a buwat ri se getaw, ma'ad binegay ini rayun ne Gama'u ned ditu se dlangit. ¹⁸ Bu' aas telu'an'u

✧ **16:14** 16.14: San Mateo 14.1-2; San Marcos 6.14-15; San Lucas 9.7-8. ✧ **16:16** 16.16: San Juan 6.68-69.

dya'a, Pedro: dya'a sug batu, bu' seg batu nek penligen keni, bekuren'u suk simbaan'u, bu' isan su ga'em se kemetain ndi' gaid mekelupig run nini. ¹⁹ ✧ Begayan'u dya'a ne nga dyabi ri sek Pedlegeri'an ned Diwata; landuni ndi' mu tugut rini seg benwa ndi' ini tugut nud Diwata tu se dlangit, bu' landunik tugut mu rini seg benwa tugut ini nud Diwata tu se dlangit.”

²⁰ Rayun pimendu'an ni Jesus su ngak tinu'unaan ne ndi' nilan nini pengasuy se isan ta' ne giin sung Misiyas.

Inasuy ni Jesus sung metendeng sek Pegantus bu' se Kemetainen

(San Marcos 8.31—9.1; San Lucas 9.22-27)

²¹ Dluwat sek panahun ketu, si Jesus migatad na sek pegasuy se kelaru tu se ngak tinu'unaan, “Kina'enlan gaid neng merituu seg Jerusalem bu' megantusu gaid gupiya sek pe'antus se nga geseg ne ngag Judeo, se geseg ne ngak pari', bu' se ngang mentetendu' ri se Kesugu'an. Papatayu nilan, ma'ad se ketelu endaw metubu'u ra puli'.”

²² Ma'ad inuwit ni Pedro si Jesus tu seng me'eksid bu' pimaagen giin. “Ndi' siya ini tugut ned Diwata, Ginu'u!” miktalu' giin. “Ndi' gaid ini mehitabu' riin seni'a!”

²³ Ma'ad inatubang ni Jesus si Pedro bu' miktalu', “Pelayu'a riin senaan Satanas! Dya'a sung memelabag ri seg biyanan'u, tendeng ay pengena'ena' mu kiin gena' buwat ri sed Diwata, ma'ad migbuwat ri sek pengena'ena' ne nga getaw.”

✧ **16:19** 16.19: San Mateo 18.18; San Juan 20.23.

24 ☆ Rayun mikталu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Bu' su isan ta' seniyu neng meliyag sumunud ri senaan, kina'enlan ndi'en pelebunen su gegulingenen, inatenen bu' pisane-nen su gegulingenen ne krus, bu' meksunud ri senaan. 25 ☆ Ay bu' liyaganen luwasen su gegulingenen ne ketubu', merala' tumu' ini riin seniin; ma'ad bu' merela'an giin ne ketubu' para senaan, me'angkenen tumu' ini. 26 Duun baing me'uwanen, bu' me'angkenen suk tibuuk neg benwa ma'ad merela'an giin se ketubu'en? Nda'irun gaid! Nda'irun isan landun ne mbegain arun me'awi'en puli' su ketubu'en. 27 ☆ Ay sug Bata' ne Getaw megeed na mateng дума se ngag anghelen bu' ga'em neg buwat se Gama'en, bu' rayun begayan ne ganti su kada sala sumala' ri se ngag mibaalen. 28 Sek pekemetuud esuyan'u amu ned duunid дума rini seniyu ne ndi' pa matay tampan me'ita' nilan sug Bata' ne Getaw neng mateng gisip Gari'."

17

Mi'eseb su Gawi' ni Jesus

(San Marcos 9.2-13; San Lucas 9.28-36)

¹ Dluwat se genem endaw, inuwit ni Jesus si Pedro, bu' su ngang mekpated ne si Santiago bu' si Juan ritu seng metaas neg bentud ne gilana ritu. ² Saanay migenleng ilan, mi'eseb su gawi' ni Jesus: sung mulu'en middelaag maa'

☆ **16:24** 16.24: San Mateo 10.38; San Lucas 14.27. ☆ **16:25** 16.25: San Mateo 10.39; San Lucas 17.33; San Juan 12.25.
 ☆ **16:27** 16.27: a San Mateo 25.31. b Ngak Salmo 62.12; Roma 2.6.

ne gendaw, bu' suk suuben mingelinggatan se keputi'. ³ Rayun suk telu ne ngak tinu'unan mikiita' riin ni Moses bu' ni Elias neng miktuntul duma ni Jesus. ⁴ Aas si Pedro miktalu' tu ni Jesus, "Ginu'u melengas ne rini ami. Bu' liyagan mu, megbaalu nek telu buuk ne dlekaw rini, suk sala para seni'a, suk sala para se ni Moses bu' suk sala para ri ni Elias."

⁵ ✠✠ Saanain pa megabit, sung merelaag ne ginanud tinumikup ri senilan, bu' duunik talu' neng migbuwat ri se ginanud, "Giin nini sug Bata'u nek pinetail'u, pidleliyagu gupiya ri seniin. Penginengegay niyu giin."

⁶ Sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan minendek ilan gupiya bu' mindempug ilan ri se dlupa'. ⁷ Bu' si Jesus mikpegaud tu senilan bu' inikapen ilan, "Pengindeg amu," miktalu' giin. "Ndi' amu mendek." ⁸ Sek pegangag nilan nda'irun nai dlain neng mi'ita' nilan gawas ri ni Jesus.

⁹ Bu' sek peddiksun na nilan buwat seg bentud, si Jesus minegul ri senilan, "Ndi' niyu tabal se isan ta' metendeng sek pi'ita' neng mi'ita' niyu, tampan sug Bata' ne Getaw metubu' na puli' buwat se kemetain."

¹⁰ ✠ Rayun su ngak tinu'unaan miksaak ri seniin, "Tuma ma su ngang mentetendu' se Kesugu'an miktalu' ma ne kina'enlan meguna merini si Elias?"

✠ **17:5** 17.5: a Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 3.17; 12.18; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22.

b Deuteronomio 18.15. ✠ **17:5** 17.1-5: 2 San Pedro 1.17-18.

✠ **17:10** 17.10: Malakias 4.5.

11 “Si Elias miguna gaid merini,” miksembag si Jesus, “bu' endamenen su dlaunen. ¹² ✧ Ma'ad esuyan'u amu, si Elias mikerini na, bu' nda' giin ilelaay nu nga getaw, ma'ad binaal tumu' nilan su dliyagan nilan baalen ri seniin. Maa' ra run rema, pe'entusen nilan sug Bata' ne Getaw.”

¹³ Mikesabut rayun su ngak tinu'unan ne suk tinalu'en ri senilan metendeng riin ni Juan neng Membebendyag.

Pi'uli'an ni Jesus sug Bata' nek Pinulayan

(San Marcos 9.14-29; San Lucas 9.37-43a)

¹⁴ Sek pekpuli' nilan tu sek panen ne nga getaw, duunik sala tawan neng miritu ni Jesus neng miginlulud ri seng metungenga'an, ¹⁵ bu' miktalu', “Ginu'u, lelaatay mu sug bata'u ne dlai, ay pegbauyen giin. Bu' melebiyan na gaid suk pegantusen ay mibuksak giin ri se gapuy bu' nakit giin mbuksak ri sek tubig. ¹⁶ Inuwit'u na giin tu se ngak tinu'unan mu ma'ad nda' ilan mekepetelen ri seniin.”

¹⁷ Bu' miksembag si Jesus, “Gamu nga getaw! Nda'ik pektu'u niyu bu' migunut amu ri sek sayep. Gendun pa ba kepayat neng meddunut-dunutu riin seniyu? Gendun pa ba kepayat neng mekpelugbaku riin seniyu? Uwit niyu rini senaan bata' kiin.” ¹⁸ Pimaag rayun ni Jesus suk penulay, bu' ginumawas ini tu seg bata' ne dlai. Bu' mi'uli'an giin se guras ketu.

¹⁹ Rayun su ngak tinu'unan miritu ni Jesus ne gilani'an ra, bu' miksaak tu seniin, “Tuma ma ndi' ami ma mekepegawas sek penulay?”

✧ **17:12** 17.12: San Mateo 11.14.

20 ☆ “Tendeng ay kulang suk pektu'u niyu,” miksembag si Jesus. “Sek pekemetuud esuyan'u amu, bu' duunik pektu'u niyu isan maa' kiitut ne dlistu neng muntasa, mesugu' niyuig bentud keni, ‘Gawa'a buwat se dlugar keni bu' galin'a tu se dlain ne dlugar bu' megawa' ini.’ Nda'irunig betang ne ndi' niyu mbaal!”*

Miktuntul na pelun si Jesus metendeng ri se Kemetainen

(San Marcos 9.30-32; San Lucas 9.43b-45)

22 Seng miktipung su ngak tinu'unan tu se Galilea, miktalu' si Jesus tu senilan, “Sug Bata' ne Getaw piyal na tu²³ se nga getaw neng mekpatay ri seniin; ma'ad se ketelu endaw, metubu' ra giin puli.”

Bu' su ngak tinu'unan migu'ul gaid gupiya.

Suk Pegbayad seg Buwis sek Templo

24 ☆ Sek peddateng ni Jesus bu' se ngak tinu'unan tu se Capernaum, su ngang meneningil neg buwis tu sek Templo mikpegaud ri ni Pedro bu' miksaak ri seniin, “Migbayad ba sung mentetendu' niyu seg buwis sek Templo?”

25 “Wa'a, migbayad giin,” miksembag si Pedro.

Sek pekseled ni Pedro tu seg balay, miguna mektalu' si Jesus, “Simon, lama run ri seni'a? Ta' ma getaway sung megbayad neg buwis bu'

☆ **17:20** 17:20: San Mateo 21.21; San Marcos 11.23; 1 Corinto 13.2. * **17:20** 17:20: Sud duma ne nga kesulatan dinugang sug birsikulu 21: Ma'ad seng maa' nini ne kelasi ne gispiritu, ndi' niyu ini mpegawas, bu' ndi' amu reli' megampu' bu' mekpu'asa. (enlengay niyu suk San Marcos 9.29). ☆ **17:24** 17:24: Exodo 30.13; 38.26.

biyaranan tu se nga gari' ri seg benwa? Su nga getaw ba rini se dlunsud awas su ngak tuwa'?

²⁶ “Su ngak tuwa',” miksembag si Pedro.

“Bu' maa' niin, migulugan ne gena' su nga getaw ri se dlunsud sung megbayad,” miksembag si Jesus. ²⁷ “Ma'ad ndi' ta liyagan nek pedlengetan ita nu nga getaw keni. Aas peritua sed danaw bu' pemenggwit'a ritu. Uwan mu su guna neng melaaman mu nek sera', bu' riin seg baba'en me'ita' mu suk selapi' ne gigu' para seg buwis'u bu' para seni'a. Uwan mu ini bu' biyaray mu ilan se ngag buwis ta.”

18

Ta' ma su Dlabi ne Gimpurtanti?

(San Marcos 9.33-37; San Lucas 9.46-48)

¹ ✧ Sek timpu ketu, su ngak tinu'unan miritu ni Jesus bu' miksaak, “Ta' ma su dlabi ne gimpurtanti tu se nga getawan ned Diwata?”

² Bu' miktawag si Jesus sek sala neg bata' bu' pi'indegen nini riin seng metungenga'an nilan, ³ ✧ bu' miktalu', “Sek pekemetuud esuyan'u amu, gawas bu' me'eseb sug betasan niyu bu' mbaal amu seng maa' ne nga gembata', ndi' amu gaid mekeruma ri se nga getawan nek pidlegesegan ned Diwata. ⁴ Aas su dlabi ne gimpurtanti tu se nga getawan nek pidlegesegan ned Diwata giin sung mekpebaba' ri se gegulingenen bu' mbaal neng maa' neg bata' keni. ⁵ Bu' su isan ta'

✧ **18:1** 18.1: San Lucas 22.24. ✧ **18:3** 18.3: San Marcos 10.15; San Lucas 18.17.

ned dumawat ri seg bata' keni ri se ngalan'u, dumawat ri senaan.”

Su ngak Pektintal sek Pekpekesala'

(San Marcos 9.42-48; San Lucas 17.1-2)

⁶ “Bu' su isan ta' ne mbaal ne getaran neng merela'an suk sala se ngang mekiika' keni sek pektu'u ri senaan, maneg pa para se getaw ketu ne iketan ne gembagel neg batu ne dligisan su dliigen bu' leddu'en giin tu se dlaud.

⁷ Mekelelaatlelaat para seg benwa ned duuni ngag betang neng mekegbaal se nga getaw neng merela'an sek pektu'u nilan! Ay ngag betang keni kanunay gaid mehitabu', ma'ad mekelelaatlelaat suk sala ne mbaal ne getaran run nini.”

⁸ ✧ “Bu' su gemeg mu awas su geksud mu giin sung mekeperala' seni'a nek pektu'u, ekped mu ini bu' pidlak mu. Ay maneg pa nek sumeled'a tu se ketubu' nek pungkel su gemeg awas su geksud mu sinangkali' sed duwa'i nga gemeg bu' nga geksud mu ma'ad pidlaken'a ritu se gapuy ne ndi' mpaleng. ⁹ ✧ Bu' suk sala neng mata mu giin sung mekeperala' seni'a nek pektu'u, esuk mu ini bu' pidlak mu. Ay maneg pa para seni'a nek sumeled'a tu se ketubu' nek sinaad ned Diwata nek salabuuk raing mata mu, sinangkali' sed duwa' buuk su ngang mata mu ma'ad pidlaken'a ritu se gapuy se gimpirnu.”

Su Galing metendeng seng Mibalag ne Karniru
(San Lucas 15.3-7)

✧ **18:8** 18.8: San Mateo 5.30. ✧ **18:9** 18.9: San Mateo 5.29.

10 “Pegingatay niyu ne ndi' niyu pekpemuraan su isan sala se ngang mekiika' keni. Su ngag anghel nilan se dlangit, esuyan'u amu, migingat senilan kanunay ri seng metungenga'an ne Gama'u tu se dlangit.”*✧

12 “Laa pelaa' ri sek pengena'ena' niyu? Bu' su getaw ned duuning megatus ne karniruun bu' mbalag suk sala run nini, ndi' ba penawaan reli' suk siyam pulu' bu' siyam neng mengaksab tu se ngag binenturan bu' penengaunen suk salabuuk neng mibalag? 13 Bu' se gembangaan na ini, esuyan'u amu seng metuud, nek pedleliyagen gaid giin kampuun tu sek sala ne karniru ketu sinangkali' tu sek siyam pulu' bu' siyam ne nda' mbalag. 14 Maa' ra run rema, su Gama' niyu tu se dlangit gena'en liyagan ned duuni gembalag isan sala na run ri se ngang mekiika' keni.”

Suk Pated neng Mikesala'

15 ✧ “Bu' suk pated mu sek pektu'u mekesala' ri seni'a, laway mu bu' esuyay mu giin ri sek sayepen. Ma'ad baal mu ini ne gamu ruwa' ra. Bu' menginengeg giin ri seni'a, meksambat amu puli'. 16 ✧ Ma'ad bu' ndi' giin menginengeg seni'a, peguwit'a nek sala awas duwa' tawan ned дума mu arun 'su kada nek pentelu'en niyu mpeligen pebiyan sek pekpemetuud sed duwa' awas telu tawan,' sumala' sek tinalu'

* **18:10** 18.10 Sud дума ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 11: Ay sug Bata' ne Getaw mirini seg benwa sek pedluwas se ngang mibalag. (enlengay niyu suk San Lucas 19.10).

✧ **18:10** 18.10: San Lucas 19.10. ✧ **18:15** 18.15: San Lucas 17.3.

✧ **18:16** 18.16: Deuteronomio 19.15.

se kesulatan. ¹⁷ Ma'ad bu' ndi' pa gaid giin menginengeg tu senilan, talu' mu ini tu se ngak sakup riin sek simbaan. Sek tambinai', bu' ndi' pa gaid giin menginengeg tu senilan, isip mu giin ne gena' duma se nga getawan ned Diwata, awas maa' neng meneningil neg buwis."

Su ndi' Tugut bu' suk Tugut

¹⁸ ✧ "Esuyan'u amu seng metuud: isan landuni ne ndi' niyu tugut rini seg benwa keni, ndi' rema tugut tu se dlangit, bu' landunik tugut niyu rini seg benwa keni, tugut rema ini tu se dlangit."

¹⁹ "Bu' esuyan'u amu pa run: se isan duwa' ri seniyu rini seg benwa neng meguyun metendeng se isan landun nek pigampu' niyu, begay ini ri seniyu ne Gama'u tu se dlangit. ²⁰ Ay bu' duunid duwa' awas telu neng mektipung tendeng riin se ngalan'u, diinu duma senilan."

Su Galing metendeng se ndi' Mekepasaylu nek Sesugu'en

²¹ ✧ Mbuus mikpegaud si Pedro tu ni Jesus bu' miksaak, "Ginu'u, bu' suk pated'u kanunay mekesala' ri senaan, santa'u ma giin pasayluway? Kepituu ba pasayluway giin?"

²² ✧ Miksembag si Jesus, "Gena' se kepitu na run, bu' ndi' se kepitu pulu' pilu'en pa se kepitu, ²³ tendeng ay seng medlegeseg sud Diwata maa' nini. Nud diin, duunik sala gari' neng migusay ri se nga gutang ne ngak sesugu'enen. ²⁴ Seng migatad na giin sek pegusay, inuwit tu seniin suk

✧ **18:18** 18.18: San Mateo 16.19; San Juan 20.23. ✧ **18:21** 18.21-22: San Lucas 17.3-4. ✧ **18:22** 18.22: Su Getaran se Dlaunan 4.24.

sala nek sesugu'en neng mikuutang ri seniin se gembagel gupiya ne dlaga'. ²⁵ Ma'ad' tendeng ay ndi' ma giin mekebayad, miksugu' su gari' neg beledya' giin gisip gulipen, duma suk sawaan, bu' su nga gembata'en, bu' su dlaun ned diin seniin, arun mbiyaraan su gutangen. ²⁶ Aas suk sesugu'enen middempug ri seng metungenga'an nu gari', 'Pelugaray mau reli,' migandyu' giin, 'bu' biyaran'u ra su dlaun ne gutang'u seni'a!' ²⁷ Bu' milelaat su gari' ri seniin, bu' pinasaylu giin, bu' nda' na pebayad ri seniin su dlaun ne gutangen, bu' pipegawasen giin."

²⁸ "Rayun seng mikegawas na giin, milabeten suk sala nek sama sesugu'en neng mikuutang seniin neng miika' ra ne dlaga'. Binudluten bu' linengeken giin, 'Biyaray mau se gutang mu!' miktalu' giin. ²⁹ Suk sama sesugu'en middempug bu' mikpe'ilelaat ri seniin, 'Pelugaray mau reli' bu' biyaran'u ra dya'a!' ³⁰ Ma'ad' nda' gaid giin peliyag, tumu' piperisuun suk sama sesugu'en tampan mekebayad ri se gutangen. ³¹ Sek pekiita' run nu ngad duma nek sesugu'en ne gari' seng mihitabu', linengetan ilan gaid gupiya bu' miritu ilan se gari' bu' inasuy nilan tu seniin su dlaunan. ³² Aas pitawag rayun nu gari' suk sesugu'en ketu, 'Melaat'a gupiya nek sesugu'en!' miktalu' giin. 'Nda'u dya'a ngani' pebiyaray se dlaun ne gutang mu tendeng ay mikpe'ilelaat'a ri senaan. ³³ Kina'enlan melelaat'a rema siya tu sek sama sesugu'en mu maa' sek pedlelaat'u ri seni'a?' ³⁴ Linengetan gaid gupiya su gari' bu' piperisuun suk sesugu'en arun silutan tampan mekebayad

giin puli' sek tibuuk ne gutangen.”

³⁵ Aas tinapus ni Jesus, “Maa' niin rema sug baalen nu Gama'u tu se dlangit ri sek salasala seniyu bu' ndi' amu mekepasaylu sek sama pated niyu neng megbuwat ri se ngak pusung niyu.”

19

Miktendu' si Jesus metendeng sek Pegbeleng (San Marcos 10.1-12)

¹ Sek peketubus na esuyay ni Jesus su ngag betang keni, migawa' giin tu se Galilea bu' miritu se dlugar seg Judea tu sed dipag geksid seg Bagel tubig neg Jordan. ² Bu' midlendug ri seniin su gembagel nek panen ne nga getaw bu' ritu binulungen ilan.

³ Bu' sud duma ne ngak Pariseo miritu seniin sek pegindan ri seniin pebiyan sek peksaak. “Tinugut ba se Kesugu'an ta ne sug bana meleng ri sek sawaan se isan landun ne keterengan?”

⁴ ✧ Ma'ad miksembag si Jesus, “Nda' ba niyu mbesaay ri se kesulatan neng miktalu' ne se getaran binaal ned Diwata su getaw ne dlai bu' dlibun? ⁵ ✧ Bu' miktalu' rayun sud Diwata, ‘Tendeng run nini ne keterengan, belengen nu dlai su gama'en bu' su gina'en bu' tumipung ri sek sawaan, bu' gilang duwa' mbaal nek sala,’ ⁶ arun gena' ilan na duwa', ma'ad sala na. Aas nda'iruni getaw neng mekepegbuwag sek sinalabuuk ned Diwata.”

⁷ ✧ Miksaak su ngak Pariseo ri seniin, “Tuma

✧ **19:4** 19.4: Su Getaran se Dlaunan 1.27; 5.2. ✧ **19:5** 19.5: Su Getaran se Dlaunan 2.24. ✧ **19:7** 19.7: Deuteronomio 24.1-4; San Mateo 5.31.

ma miktugut ma si Moses neng mekegbeleng sug bana ri sek sawaan tubus giin mekegbegay nek sulat ri sek pegbeleng ri sek sawaan?"

⁸ Miksembag si Jesus, "Tinugutan amu ni Moses neng mekepegbuwag amu tu se ngak sawa niyu tendeng ay melised amu tendu'an. Ma'ad gena' gaid ining maa' run se getaran. ⁹ ✧ Esuyan'u amu: isan ta' neg bana neng meleng ri sek sawaan, ne gena' tendeng seg imural nek pekpekihilawas, mikepenapaw giin bu' sumuway tu sed duma ne dlibun."

¹⁰ Bu' miktalu' su ngak tinu'unaan tu seniin, "Bu' maa' niin ma su kebetang nug bana bu' nek sawaan, maneg na ma'ad ne ndi' sumuway."

¹¹ Miksembag si Jesus, "Penendu'an keni gena' para se dlaunan, ma'ad tu se nga getaw neg binegayan nud Diwata run nini. ¹² Ay duuning midlainlain ne nga keterangan tuma ma su nga dlai ndi' sumuway: sud duma migegetaw ne ndi' ilan gaid sumuway; sud duma kinapun nek sama getaw; bu' sud duma ndi' sumuway ay pilabun nilan gupiya suk pekpenibeli sek pedlegeri'an ned Diwata. Su getaw ne dliyagaan dumawat runik penendu'an keni, baalenen nini."

Pingumpiyanan ni Jesus su ngang Mekiika' ne nga Gembata'

(San Marcos 10.13-16; San Lucas 18.15-17)

¹³ Sud duma ne nga getaw miguwit ne nga gembata' tu ni Jesus arun merepenaan ilan bu' mekegampu' para senilan. Ma'ad su ngak tinu'unan mimaag tu se nga getaw. ¹⁴ Miktalu'

✧ 19:9 19.9: San Mateo 5.32; 1 Corinto 7.10-11.

si Jesus, “Tugutay niyu su ngang mekiika' ne nga gembata' neng merini senaan, bu' ndi' niyu ilan pegengay, tendeng ay maa' ne nga getaw keni misakup ri se ngak pedlegeseg ned Diwata.”

¹⁵ Bu' dinepenen su nga gemegen tu senilan bu' migawa' rayun giin ritu.

Sung Meratu' neg Begumbata' ne Dlai

(San Marcos 10.17-31; San Lucas 18.18-30)

¹⁶ Duunik sala ne getaw neng miritu ni Jesus bu' miksaak, “Sir, landun ma sung melengas baalen'u arun me'angken'u su ketubu' ne genda'i gekteben?”

¹⁷ “Tuma ma meksaak'a ma senaan metendeng se landuning melengas?” Miksembag si Jesus. “Duunik sala ra neng melengas. Tuman mu su nga Kesugu'an bu' liyagan mu ned duuni ketubu' mu nek sinaad ned Diwata.”

¹⁸ ✧ “Landun ma su nga kesugu'an?” miksaak giin.

Miksembag si Jesus, “Ndi'a mekpatay; ndi'a menapaw; ndi'a meddaaw; ndi'a mekpemetuud neg balus; ¹⁹ ✧ tamed mu su gama' mu bu' gina' mu; bu' petail mu su ngak sumbalay mu maa' sek pekpetaail mu ri se gegulingen mu.”

²⁰ “Tinuman'u na su dlaun ne kesugu'an keni,” miksembag sug begumbata' ne dlai. “Landun pai kina'enlan'u baalen?”

✧ **19:18** 19.18: a Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. b Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. c Exodo 20.15; Deuteronomio 5.19; d Exodo 20.16; Deuteronomio 5.20. ✧ **19:19** 19.19: a Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. b Levitico 19.18.

21 Miksembag si Jesus tu seniin, “Bu' liyagan mu ne mbaal neng metileng pebiyan se dliyan ned Diwata ri seni'a, dlaang'a bu' beledya' mu su dlaun ne ketigeyunan mu bu' su nga galinen pembegay mu tu se ngak pupus, bu' mekaangken'a ne nga ketigeyunan tu se dlangit, bu' rayun puli'a rini bu' sunud'a senaan.”

22 Sek pekerengeg run nini nug begumbata' ne dlai, migawa' giin neng migu'ul, tendeng ay meratu' ma ugud giin gupiya.

23 Mikталu' rayun si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Esuyan'u amu seng metuud, melised gaid sek sala ned datu' sek pegilala sed Diwata gisip Gari'.

24 Puli'an'u: melemu pa kampuun se kamelyo sek pedlesut ri se dluwang nek tai' sinangkali' sed datu' sek pekseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata.”

25 Sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan, gembagel gaid su ketingala nilan, “Bu' maa' niin, ta' ma rayuning meluwas?” miksaak ilan.

26 Tinenteng ilan ni Jesus bu' miksembag, “Para ri se nga getaw, ndi' gaid ini mbaal; ma'ad ri sed Diwata su dlaun ne ngag betang mbaalen.”

27 Rayun miktuntul si Pedro. “Enlengay mu,” mikталu' giin, “Bineleng baya' nami su dlaunen arun sumunud seni'a, lama run rayuning me'uwan nami run nini?”

28 ☆ Mikталu' si Jesus tu senilan, “Sek pekeme-tuud, telu'an'u amu, ne seng megingkud na sug Bata' ne Getaw ri sek trunuun riin seg begu neg benwa ned Diwata, gamu ne ngak sepulu' bu'

☆ 19:28 19.28: a San Mateo 25.31. b San Lucas 22.30.

ruwa' nek sumusunud'u menggingkud rema sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak trunu arun medlegeseg sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tribu seg Israel. ²⁹ Bu' su isan ta' neng megbeleng ri se ngag balain, awas se ngak pateren, awas se gama'en, awas se gina'en, awas se ngag bata'en awas se ngag binaalen tendeng ri senaan, mekerawat giin ne dlabaw pa seng megatus pilu' bu' merawat su ketubu' ne genda'i gekteben. ³⁰ ✧ Ma'ad melauning mi'una numuun ne mbinai', bu' melaun remaing mibinai' numuun neng me'una.

20

Pekpenebeli ri sek Pedlegeri'an ned Diwata

¹ “Ay su ngak pedlegeseg ned Diwata maa' sek sala tawan neng midlaang lapus sek pekpenengaw ne ngang menteterbahu ri se gubasaan. ² Miliyag giin sek peksu'ul senilan seng mi'enaran nek su'ul sek sendaw nek su'ulan. Aas piperituun ilan arun mekterbahu tu se gubasaan. ³ Bu' midlaang giin puli' tu sek pemeledya'an seng meginenga' menaik nai gendaw bu' mi'ita'en sud дума ne nga getaw neng mingindeg ne genda'ik pigbaal nilan, ⁴ aas miktalu' giin tu senilan, 'Peritu amu rema bu' pekterbahu amu tu se gubasan, bu' su'ulan'u amu se ginsaktu nek su'ul.' ⁵ Aas miritu ilan. Sek peketaasendaw bu' seng miginenga' menaungi gendaw maa' ra run gusay sug binaalen. ⁶ Seng meksindep na su gendaw mipuli' giin ritu sek

✧ **19:30** 19.30: San Mateo 20.16; San Lucas 13.30.

pemeledya'an bu' mikiita' gusay giin ne getaw neng mingindeg ritu. 'Tuma ma pekula'an ma niyui gendaw ne genda'ik pigbaal?' miksaak giin. ⁷ 'Nda'irun maing mikpeterbahu ri senami,' miksembag ilan. 'Na, Peritu amu se gubasan bu' pekterbahu amu ritu,' miktalu' giin senilan."

⁸ ✧ "Bu' sek pekegebii na, su gapu' ne gubasan miktalu' tu sek sineligaan, 'Tawag mu na su ngang minterbahu bu' su'ulay mu ilan, una mu su'ulay su ngang mibinai' mekterbahu bu' binai' mu su'ulay su ngang mi'una.' ⁹ Bu' su nga getaw neng migatad mekterbahu seng meksindep nai gendaw, binegayan su kada sala senilan nek selapi' su'ul sek sendaw nek pekterbahu. ¹⁰ Su nga getaw ne guna neng mikterbahu miritu arun su'ulan nek selapi', migena'ena' ilan neng mekerawat ne dlabaw kampuun; ma'ad binegayan ilan nek selapi', su'ul sek sendaw nek pekterbahu su kada sala senilan. ¹¹ Sek pekerawat nilan run nini, migatad ilan sek peddikelamu tu se gapu'en. ¹² 'Su nga getaw neng mibinai' tumerbahu sala uras ra sung miterbehuan nilan,' miktalu' ilan, 'saanay gami mibegatan kampuun sek pekterbahu neng migantus se kiinit seled sek sendaw. Ma'ad sinu'ulan mu ilan maa' sek sinu'ul mu senami!' ¹³ 'Sambat pengingeg'a,' miksembag su gapu'en tu sek sala se ngang minterbahu, 'nda'u dya'a limbungay. Gena' ba miliyag'a ma nek su'ulan'u dya'a nek su'ul sek sendaw nek pekterbahu? ¹⁴ Dawat mu suk su'ul mu bu' uli'a. Ay keliyag'u suk pegbegay tu seng mibinai'

✧ **20:8** 20.8: Levitico 19.13; Deuteronomio 24.15.

mekterbahu se dlaga' neng maa' seg binegay'u ri seni'a. ¹⁵ Gena' ba duun mai ketenged'u bu' landunig baalen'u se gegulingen'u nek selapi'? Awas misinakua ba tendeng ay melibegainu?' ”

¹⁶ ☆ Bu' tinapus ni Jesus, “Aas su ngang mibinai' gilang sung me'una, bu' su ngang mi'una gilang su gembina'.”

Se Ketelu Pisuun na pelun ni Jesus su Kemetainen

(San Marcos 10.32-34; San Lucas 18.31-34)

¹⁷ Sek tinumuwad na si Jesus tu seg Jerusalem, pinainen suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan bu' miktalu' giin tu senilan saanay nilan medlaang, ¹⁸ “Penginengeg amu,” miktalu' giin tu senilan, “miktuwad ita na pagaw seg Jerusalem, ne ritu sug Bata' ne Getaw tudyan tu se nga geseg ne ngak pari' bu' tu se ngang mentetendu' se Kesugu'an. Ukuman nilan giin se kemetain ¹⁹ bu' rayun tudyan giin tu se nga gena' Judeo, arun peddega'rega'an giin, lekpesen, bu' lensangen tu se krus. Ma'ad se ketelu endaw metubu' ra giin puli'.”

Su Gandyu' nu Gina' ni Santiago bu' ni Juan

(San Marcos 10.35-45)

²⁰ Rayun suk sawa ni Zebedeo miritu ni Jesus duma se nga gembata'en ne nga dlai. Bu' middempug giin ri seng metungenga'an ni Jesus bu' migandyu' ri seniin.

²¹ “Lama runi dliyagan mu?” miksaak si Jesus tu seniin.

☆ **20:16** 20.16: San Mateo 19.30; San Marcos 10.31; San Lucas 13.30.

Miksembag giin, “Siguru mu senaan ne keni duwa' ne nga gembata'u ne dlai gilang sung mekegingkud ri sed dapit dlintu mu bu' ri sed dapit bibang mu se Gari'a na.”

²² “Nda' niyu mesuunay bu' landunik pinengi niyu,” miksembag si Jesus tu se ngag bata' ne dlai. “Me'agwanta ba niyu suk pegantus nek pegentusen'u?”

Miksembag ilan, “Wa'a me'antus nami.”

²³ “Mbaal lai raan niyu suk pegantus,” miktalu' si Jesus senilan, “ma'ad nda'iruni ketenged'u sek pekpili' bu' ta' sung megingkud ri se dlintuu bu' ri seg bibang'u. Nga dlugar keni para tu se ngak tinegenaan run nini nu Gama'u.”

²⁴ Bu' sek pekerengeg run nini nuk sepulu' tawan nek tinu'unan, linengetan ilan tu sed duwa' ne ngang mekpated. ²⁵ ✧ Aas tinawag ni Jesus su dlaun ne ngak tinu'unaan bu' miktalu', “Misuunan niyu ne su nga geseg nu nga gena' Judeo pedlegesegan nilan su ngak sakup nilan bu' su nga geseg duuni gembagel ne ketendanan nilan ri se ngak sakup nilan. ²⁶ ✧ Keni tumu' gena' mbaya' sunuren niyu. Bu' liyagan sek sala riin seniyou ne mbaal ne dlabaw, kina'enlan giin mbaal nek sesugu'en ned duma; ²⁷ bu' liyagan sek sala riin seniyou neng me'una, kina'enlan mbaal'a ne gulipen ned duma. ²⁸ Maa' neg Bata' ne Getaw, nda' perini arun penibeliyan, ma'ad

* **20:22** 20.22 Me'agwanta... pegentusen'u: *se dlitiral nek pekegubad*, Mekegbaal amu ba sek peginum se kupa nek pegantus, ne se ndi' mpayat, inumen'u na? ✧ **20:25** 20.25-26: San Lucas 22.25-26. ✧ **20:26** 20.26-27: San Mateo 23.11; San Marcos 9.35; San Lucas 22.26.

arun sek pekpenibeli bu' pegbegay se ketubu'en arun sek pedlekat seng melaun ne nga getaw."

*Pi'uli'an ni Jesus sud Duwa' ne ngag Buta
(San Marcos 10.46-52; San Lucas 18.35-43)*

²⁹ Se gumawas na si Jesus bu' su ngak tinu'unaan tu seg Jerico, su gembagel nek panen ne nga getaw sinumunud ri seniin. ³⁰ Bu' enlengay niyu, duunid duwa' tawan ne ngag buta neng mikpegingkud ri se geksid ned dalan. Sek pekerengeg nilan run ne si Jesus mayan, migatad ilan sek pegbeksay, "Ginu'u, Bata' dlai ni David, melelaat'a senami!"

³¹ Pimaag ilan nu nga getaw bu' tinelu'an ne ndi' meksasak. Ma'ad pilebiyanan na tumu' nilan suk pegbeksay, "Ginu'u, Bata' dlai ni David, melelaat'a senami!"

³² Mikeneng si Jesus bu' tinawag ilan, "Landun mai dliyagan niyu neg baalen'u ri seniyu?"

³³ Miksembag ilan, "Ginu'u, liyagan nami neng mekiita!"

³⁴ Milelaat si Jesus tu senilan bu' inikapen su ngang mata nilan, bu' nda' santa' mikiita' ilan rayun, bu' midlendug ilan ri seniin.

21

Su Keddaagan sek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem

(San Marcos 11.1-11; San Lucas 19.28-40; San Juan 12.12-19)

¹ Seng megaud na si Jesus bu' su ngak tinu'unaan mateng tu seg Jerusalem, miritu ilan seg Betfage ned ditu seg bentud ne ngag Olibo. Sinugu'en rayun meguna sud duwa' ne ngak

tinu'unaan. ² Mikталu' giin tu senilan, “Peritu amu seg baryu ned ditu se gunaan, bu' me'ita' niyu rayun ritu su gasnu ne giniketan ned duuning natiin ri sek teparen. Ekasay niyu itu bu' uwit niyu rini senaan. ³ Bu' duuning meksaak riin seniyou, sembag niyu giin, ‘Su Ginu'u midlekina'enlan run nini;’ bu' pawiten rayun ini ri seniyou.”

⁴ Keni mihitabu' arun metuman suk tinalu' nek propeta:

⁵ ✧ “Esuyay niyu su nga getaw ri sek siyudad nek Zion,
enlengay niyu, su Gari' niyu mikpagaw riin seniyou!

Melipebeba'en giin bu' meksakay giin se gasnu,
bu' seng nati ne gasnu!”

⁶ Aas midlaang su ngak tinu'unan bu' tinuman nilan suk sinugu' ni Jesus senilan neg baalen.

⁷ Inuwit nilan su gasnu bu' sung natiin bu' inenigan nilan su dlekuud ne gasnu bu' sung natiin se nga dlambung nilan bu' sinumakay si Jesus.

⁸ Bu' su gembagel nek panen ne nga getaw mimbeklat rema se nga dlambung nilan ri sed dalan bu' sud duma mimetel ne ngak panga ne nga gayu bu' pinsiya'siya' nilan nini ri sed dalan.

⁹ ✧ Bu' su ngak panen ne nga getaw neng minlaang ri se gunaan ni Jesus bu' sung midlendung ri seg binai' mimbeksay, “Siya'en sug Bata' dlai ni David! Pengumpiyanan giin ned Diwata sung mirini ri se ngalan ne Ginu'u! Siya'en sud Diwata se dlangit!”

✧ **21:5** 21.5: Zacarias 9.9. ✧ **21:9** 21.9: Ngak Salmo 118.25-26.

¹⁰ Sek sinumeled na si Jesus tu seg Jerusalem, minggelangal su dlaun ne nga getaw ritu sek siyudad, “Ta' getaw iin?” miksaak ilan.

¹¹ Miksembag su nga getaw, “Giin si Jesus! Giin suk propeta neg buwat seng Nazaret nek sakup se Galilea.”

Miritu si Jesus sek Templo

(San Marcos 11.15-19; San Lucas 19.45-48; San Juan 2.13-22)

¹² Sinumeled si Jesus tu sek Templo bu' inalegen pagaw tu se gawas su dlaun neng mimenaluy bu' ngang mimeledya' ritu. Bu' pinlintuwaren su nga dlemisaan nu ngang mentelesay ne ngak selapi' bu' su nga gingkuran nu ngang memeledya'ay ne ngak selepati. ¹³ ✧ Bu' miktalu' giin tu senilan, “Misulat ini se Kesulatan ne sud Diwata miktalu', ‘Sug balay'u ingelanan ne dlu-gar ne ritu megampu' su nga getaw, ma'ad binaal niyu ini ne gedluran ne ngang meddaaw.’ ”

¹⁴ Bu' duuni ngag buta bu' nga kawit neng mikpegaud seniin tu sek Templo, bu' pi'uli'aan ilan. ¹⁵ Ma'ad su nga geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an pinlengetan ilan sek pekiita' nilan run su nga ketingelaan ne ngag betang neg binaal ni Jesus. Bu' pinlengetan ilan rema tu se nga gembata' neng mimbeksay tu sek Templo, “Siya'en sug Bata' dlai ni David!” ¹⁶ ✧ Aas sinaakan nilan si Jesus, “Mirengge mu ba bu' landunik tinalu' nilan?”

Miksembag si Jesus, “Wa'a, mirengge'u. Nda' amu ba mekebasa run nini riin se Kesulatan,

✧ **21:13** 21.13: Isaias 56.7; Jeremias 7.11. ✧ **21:16** 21.16: Ngak Salmo 8.2 (LXX).

'Tinendu'an mu su nga gembata' bu' su ngang mekemu' pa, sek peghalad seng metileng nek peksaya' riin seni'a.' "

¹⁷ Bu' binelengen ilan ritu bu' migawa' giin sek siyudad bu' miritu seg Betania, bu' ritu giin miktulug sek pekegebi.

*Pinuyuran ni Jesus su Gayu neg Igira
(San Marcos 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Na, sek pekpuli' ni Jesus tu sek siyudad sek pekesikanselem, miperii'an giin. ¹⁹ Bu' mi'ita'en su gayu neg igira ri se geksid ned dalan. Linawaan nini, ma'ad nda' giin mekiita' neg bungaan gawas se ngad daunen. Aas miktalu' si Jesus tu se gayu, "Ndi'a na gaid mekegbunga geseb!" Sek tikmal, milawes su gayu.

²⁰ Sek pekiita' run nini nu ngak tinu'unaan, mitingala ilan gaid gupiya. "Pikendun run pekelawes sempun se gayu neg igira?" miksaak ilan.

²¹ ☆ Miksembag si Jesus, "Sek pekemetuud, esuyan'u amu, bu' duunik pektu'u niyu bu' ndi' menduwa'ruwa', mbaal niyu landunig binaal'u ri se gayu neg igira keni. Bu' gena' daal na run nini, ma'ad mekebaal amu sek pektalu' seg bentud keni, 'Pegawa'a rini bu' sampak'a tu sed dagat,' bu' metuman ini. ²² Bu' mektu'u amu, merawat niyu isan landunik penengiin niyu pebiyan ri sek pegampu'."

*Suk Saak metendeng se Ketenged ni Jesus
(San Marcos 11.27-33; San Lucas 20.1-8)*

☆ **21:21** 21.21: San Mateo 17.20; 1 Corinto 13.2.

²³ Sinumeled puli' si Jesus tu sek Templo; bu' saanain mektendu', su nga geseg ne ngak pari' bu' su nga geseg ne ngag Judeo mikpegaud bu' miksaak seniin, "Landun mai ketenged mu sek pegbaal runi ngag betang keni? Ta' maing migbegay seni'a ne ketenged?"

²⁴ Miksembag si Jesus tu senilan, "Meksaaku rema riin seniyu, bu' mekesembag amu run nini, tebalan'u amu rema landuni ketenged'u sek pegbaal runi ngag betang keni. ²⁵ Ta' ma migbuwat su ketenged ni Juan sek pekpemendyag: buwat ba ini sed Diwata awas se nga getaw?"

Migatad ilan reli' sek pegaddat ri se gegulingen nilan, "Landun maik telu'en ta? Bu' meksembag ita, 'Buwat sed Diwata,' mektalu' giin senita, 'Tuma ma nda' amu rayun pektu'u ri ni Juan?'

²⁶ Ma'ad bu' mektalu' ita, 'Buwat se nga getaw,' mendek ita landunig baalen ne nga getaw, tendeng ay mikt'u ilan gaid ne si Juan propeta."

²⁷ Aas miksembag ilan tu ni Jesus, "Nda' nami mesuunay."

Miksembag si Jesus tu senilan. "Bu' maa' niin, ndi'u rema tabal seniyu bu' ta' migbuwat su ketenged'u sek pegbaal runi ngag betang keni."

Su Galing metendeng sed Duwa' Bata' ne Dlai

²⁸ "Na, laa sakan ri se gena'ena' niyu? Duunik sala getaw ned duunid duwa' buuk gembata'en ne nga dlai. Linawaan su gulangbata' bu' miktalu', 'Eddung, peritua se gubasan nandaw bu' pekterbahua ritu.' ²⁹ 'Ndi'u,' miksembag giin, ma'ad nda' santa' mi'eseb su gena'ena'en bu' miritu giin. ³⁰ Miritu rayun su gama' tu se dlain

neg bata'en bu' maa' ra run gusay suk tinalu'en. 'Wa'a, ama,' miksembag giin, ma'ad nda' giin peritu. ³¹ Ta' ma sed duwa' ketu sung miktuman ri sek sugu' nu gama' nilan?"

"Su gulangbata'," miksembag ilan.

Aas miktalu' si Jesus tu senilan, "Esuyan'u amu: su ngang meneningil se ngang buwis bu' su nga dlibun neng mikpemeledya' ri sed dengeg nilan, meguna ilan pa seniyu sek pekeled ri se ngak pedlegesegan ned Diwata. ³² ✧ Ay si Juan neng Membebendyag mirini sek pektendu' ri seniyu sed dalam se ketubu' ne dliyagan ned Diwata, ma'ad nda' amu pektu'u ri seniin; ma'ad su ngang meneningil neg buwis bu' su nga dlibun neng mikpemeledya' se ngad dengeg nilan, gilana tumu' sung miktumu' ri seniin. Bu' isan mi'ita' na niyu ini, nda' amu gusay pegeseb se nga gena'ena' niyu bu' mektu'u ri seniin."

Su Galing metendeng se ngang Mensesa'up ri se Gubasan

(San Marcos 12.1-12; San Lucas 20.9-19)

³³ ✧ "Penginengegay niyu su dlain ne galing," miktalu' si Jesus. "Duuni getaw ned duuni dlupa'en, pimulanaan nini ne gubas. Bu' pilibutaan nini nek paril. Bu' mikpelalud giin para gintesan ne nga gubas, bu' mikpebaal rema giin neng metaas nek pegelungan. Peketubus itu, pise'upaan su gubasan bu' midlaang giin tu se dlain ne dlugar. ³⁴ Sek pekpengupu' na se ngag bunga nu nga gubas, piperituun su nga gulipenen tu se ngak sa'up arun uwanen sug

✧ **21:32** 21.32: San Lucas 3.12; 7.29-30. ✧ **21:33** 21.33: Isaias 5.1-2.

bahinen. ³⁵ Sek peddateng nu nga gulipen ritu, pindaap ilan nu ngak sa'up. Suk sala tawan ne gulipen, binentul nilan. Suk sala tawan pelun, pinatay nilan. Bu' suk sala tawan pa gaid, binatu nilan. ³⁶ Ma'ad su gapu' ne gubasan miksugu' puli' ne dlain ne nga gulipen tu se ngak sa'up neng melaun pa parun tu se guna. Ma'ad maa' ra run gusay sug binaal nu ngak sa'up. ³⁷ Se ketapusan, sinugu'en tu senilan sug bata'en ne dlai. 'Siguru gaid nek pegbesaan nilan sug bata'u,' miktalu' giin. ³⁸ Ma'ad sek pekiita' run nu ngak sa'up ri seg bata'en, miktalu' ilan ri se gegulingen nilan, 'Keni na sug bata' nu gapu' gubasan. Perini amu, petain ta giin arun me'angken ta su gempenunuren!' ³⁹ Aas dinaap nilan giin, bu' binidlas tu se gawas ne gubasan, bu' pinatay."

⁴⁰ "Na, sek peddateng nu gapu' ne gubasan, lama rayun sug baalenen tu se ngak sa'up ketu?" miksaak si Jesus.

⁴¹ "Siguru gaid nek pemetainen su ngang melaat ne ngak sa'up," miksembag ilan, "bu' pese'upaan ri se dlain ne ngak sa'up neng metau megbegay neg bahin ri seniin se ginsaktu nek panahun."

⁴² ✧ Miktalu' si Jesus tu senilan, "Nda' ba niyu mbasa landunik tinalu' ri se nga Kesulatan? 'Sug batu neg binibay nu ngak panday ay genda' inik paluun mibaal na ma'ad tumu' ne dlabi ne gimpur-tanti neg batu.

✧ **21:42** 21.42: Ngak Salmo 118.22-23.

Binaal ini ne Ginu'u;

bu' ketingelaan gaid ini sek pekpengen-
leng!' "

⁴³ "Tendeng run nini, esuyan'u amu," mid-
dugang si Jesus, "suk pedlegeseg ned Diwata
uwanen na buwat riin seniye bu' begay tu se nga
getaw neng mekegbaal se landuni dliyagan ned
Diwata nek pebaal tu senilan."*

⁴⁵ Sek pekerengeg run nini nu nga geseg ne
ngak pari' bu' nu ngak Pariseo se nga galing ni
Jesus bu' misabut nilan ne gilang suk pigelangan
run nini, ⁴⁶ aas miktinguha' ilan sek peddaap ri
seniin. Ma'ad minendek ilan seng meleget ne nga
getaw, neng migilala ri ni Jesus nek propeta.

22

Su Galing metendeng se Kumbira se Kasal (*San Lucas 14.15-24*)

¹ Midlegamit puli' si Jesus ne nga galing sek
pegasuy tu se nga getaw. ² "Seng medlegeseg
sud Diwata maa' nini: Duunik sala ne gari' neng
mingandam se kumbira se kasal para seg bata'en
ne dlai. ³ Bu' sinugu'en su ngak sesugu'enen nek
pesuunen su ngak pingenggat, ma'ad ndi' nilan
liyagan merit. ⁴ Aas miksugu' giin ne dlain
ne ngak sesugu'en, duma seng minsahi para tu
se ngak pingenggat: 'Enlengay niyu, mi'andam
na su kumbirau nemuun; mititi'u na su ngag

* **21:43** 21.43: sud duma ne nga kesulatan middugang seg
birsikulu 44: Su isan ta' sung meladdu' ri seg batu keni
mbeli'beli'an gaid. Bu' ta' rema sung meleddu'an neg batu keni
melukpeg gaid (enlengay niyu su dlibru ni San Lucas 20.18).

baka bu' sud duma pa ne ngak pilembu'u bu' mi'andam na su dlaunan. Aas perini amu na se kumbira!' ⁵ Ma'ad su ngak pingenggat nda' pegebet bu' miritu ilan se ngang nigusyu nilan: suk sala miritu seg binaalen, su dlain miritu sek tindanen, ⁶ saanay su ngad duma, pindaap nilan su ngak sesugu'en, pimbentul, bu' pimatay nilan. ⁷ Su gari' linengetan gupiya; aas sinugu'en su ngak sundaluun, nek pemetain su ngang mikpatay ri se ngak sesugu'enen bu' sineren-gen suk siyudad nilan. ⁸ Rayun tinawagen su ngak sesugu'enen bu' miktalu' tu senilan, 'Su kumbira se kasal mi'andam na, ma'ad su ngak pingenggat'u ndi' mbaya' run nini. ⁹ Aas peritu amu se ngad dalam bu' enggat niyu su dlaun ne nga getaw neng me'ita' niyu.' ¹⁰ Aas su ngak sesugu'en minditu se ngad dalam bu' tinipung nilan su dlaun ne nga getaw neng me'ita' nilan, melengas bu' mekelaaten; bu' mipenu' ne nga getaw su dlugar nek pidlekumbiraan."

¹¹ "Mbuus sinumeled su gari' arun sek pegeng-leng se ngak pingenggat, bu' mi'ita'en suk sala tawan ne nda' pekseluk nek suub para se kasal. ¹² 'Sambat, pigendun mu run sek pekseled rini ne nda'a ma pekseluk sek suub para se kasal?' Su gari' miksaak ri seniin. Ma'ad su getaw nda' mekesembag. ¹³ ☆ Rayun miktalu' su gari' tu se ngak sesugu'en, 'Gapus niyu su nga gemeg bu' nga geksuren, bu' pidlak niyu giin tu se gawas, seng mereleman; ditu meksejaw giin bu' mekpengkiget se nga ngisiin.' "

☆ **22:13** 22.13: San Mateo 8.12; 25.30; San Lucas 13.28.

14 Bu' tinapus ni Jesus su galing, "Melaun su ngak pingenggat, ma'ad miika' ra su gempili'."

*Suk Saak metendeng sek Pegbayad neg Buwis
(San Marcos 12.13-17; San Lucas 20.20-26)*

15 Rayun su ngak Pariseo miktampung bu' mikpelanu sek pedlekwit ri ni Jesus pebiyan ri se ngak saak. 16 Bu' sinugu' nu ngak Pariseo sud дума ne ngak tinu'unan nilan bu' дума se ngak sakup se dlumpuk ni Herodes. "Sir," miktalu' ilan, "misuunan nami ne dya'a migasuy se kemetuuran. Tinendu' mu su kemetuuran metendeng se keliyag ned Diwata tu se nga getaw, ne se genda'ik pegules tu sek pigena'ena' nud дума, tendeng ay nda' mu begayay ne gimputanti isan ta' ilan pa ne getaw. 17 Esuyay mu ami rayun, landun ma ri se gena'ena' mu? Supak ba se Kesugu'an ta suk pegbayad neg buwis tu se Gari' seg Roma, awas gena'?"

18 Ma'ad si Jesus mikesuun ri seng mekelaat nek pelanu nilan, bu' aas miktalu' giin, "Gamu ne ngang mikpelaunglaung! Tuma ma menantu amu sek pedlekwit ri senaan? 19 Pe'ita'ay niyau nek pelata nek selapi' nek pembayad seg buwis!"

Bu' inuwitan nilan giin nek pelata nek selapi', 20 bu' miksaak giin tu senilan, "Ta' ma neng mulu' bu' ngalan runid diin sek pelata nek selapi' keni?"

21 "Se Gari'," miksembag ilan.

Aas miktalu' si Jesus tu senilan, "Begay niyu tu se Gari' suk para riin se Gari', bu' tu sed Diwata suk para ri sed Diwata."

²² Sek pekerengeg nilan run nini, mitingala ilan gupiya. Aas bineleng nilan giin bu' migawa' buwat ritu.

Suk Saak metendeng sek Peketubu' Puli' buwat se Kemetain

(San Marcos 12.18-27; San Lucas 20.27-40)

²³ ✧ Se gendaw gusay ketu, miritu sud duma ne ngak Saduceo tu ni Jesus. Gilan su ngang miktalu' ne nda'irunik peketubu' puli' nu ngang mimatay. ²⁴ ✧ “Sir,” miktalu' ilan, “Si Moses miktalu', ‘Ne bu' su dlai matay ne genda'i ngag bata'en, suk pateren ne dlai kina'enlan mengesawa tu seg balu ne dlibun ketu, arun mengembata' ilan ne ilelaan ne gembata' nuk pateren neng minatay.’ ²⁵ Na, duunik pitu tawan neng mekpated nek puru dlai neng mikengel rini. Su gulangbata' mingesawa ma'ad nda' tagad mekebata' minatay. Aas sung mibalu pingesawa nu keruwa' nek pateren. ²⁶ Maa' ra run gusay sung mihitabu' tu se keruwa' nek pateren, se ketelu, bu' tampan tu se kepitu. ²⁷ Sek tambinai' minatay rema su dlibun. ²⁸ Na, se gendaw nek petubu'en puli' su ngang mimatay, ta' ma rayun sek pitu ketu sung mekepengesawa tu se dlibun ay su dlaun nilan mikepengesawa ma ri seniin?”

²⁹ Miksembag si Jesus tu senilan, “Misayep amu! Mihitabu' ini tendeng ay nda' niyu mesu-unay su nga Kesulatan bu' su ga'em ned Diwata. ³⁰ Ay sek petubu'en na puli' su ngang mimatay, maa' ilan ne ngag anghel tu se dlangit bu' ndi' na

✧ **22:23** 22.23: Su Ngak Pimbaal 23.8. ✧ **22:24** 22.24: Deuteronomio 25.5.

sumuway. ³¹ Na, metendeng se ngang mimatay neng metubu' puli': nda' ba niyu mbasa suk tinalu' ned Diwata riin seniyou? Mikталu' giin, ³² ✧ 'Gaku' sud Diwata ni Abraham, Diwata ni Isaac, bu' Diwata ni Jacob.' Giin sud Diwata se ngak tetubu', bu' gena' Diwata se ngang mimatay."

³³ Sek pekerengeg run nini nu nga getaw mitingala ilan gaid gupiya sek pekpenendu'en.

Su Dlabi ne Gimpurtanti nek Sugu'

(San Marcos 12.28-34; San Lucas 10.25-28)

³⁴ Sek pekerengeg run nini nu ngak Pariseo neng milupig ni Jesus su ngak Saduceo se keterengan, miktipung ilan, ³⁵ bu' sala senilan, mentetendu' se Kesugu'an, migindan sek peksaak ri ni Jesus. ³⁶ "Sir," miksaak giin, "Landun ba gaid su dlabi ne gimpurtanti nek sugu' riin se Kesugu'an?"

³⁷ ✧ Miksembag si Jesus, "Petail mu su Ginu'u ned Diwata mu sek tibuuk nek pusung mu, sek tibuuk ne kalag mu, bu' sek tibuuk ne gena'ena' mu. ³⁸ Giin nini su dlabi ne gimpurtanti nek sugu' se dlaunan. ³⁹ ✧ Bu' su keruwa' maa' ra run rema se guna: 'Petail mu suk samaataw mu maa' sek pekpetail mu ri se gegulingen mu.' ⁴⁰ ✧ Bu' suk tibuuk ne Kesugu'an ni Moses bu' su ngak penendu'an ne ngak propeta migatad sed duwa' ne ngak sugu' keni."

Suk Saak metendeng seng Misiyas

(San Marcos 12.35-37; San Lucas 20.41-44)

✧ **22:32** 22.32: Exodo 3.6. ✧ **22:37** 22.37: Deuteronomio 6.5.

✧ **22:39** 22.39: Levitico 19.18. ✧ **22:40** 22.35-40: San Lucas 10.25-28.

⁴¹ Seng miktigum na su ngak Pariseo, miksaak si Jesus tu senilan, ⁴² “Landun ma ri se gena'ena' niyu metendeng ri seng Misiyas? Ta' ma ne gasal run giin?”

“Gasal giin ni David,” miksembag ilan.

⁴³ “Bu' maa' niin,” miktalu' si Jesus tu senilan, “pebiyan se ga'em ne Gispiritu ned Diwata, tinawag giin ni David ne ‘Ginu'u?’ Ay miktalu' si David,

⁴⁴ ✧ ‘Miktalu' su Ginu'u tu se Ginu'uu:
Gingkud'a rini sed dapit ne dlintuu
tampan daagen'u su nga kuntra mu bu'
mpedlegesegan mu ilan.’

⁴⁵ Aas bu' tinawag ma giin ni David ne ‘Ginu'u,’ pekendun ma rayun ne sung Misiyas mbaal ne gasal ni David?”

⁴⁶ Nda'irun gaid sung mikesembag ri sek saak ni Jesus. Gatad se gendaw ketu, nda'irun naing minantu sek peksaak ri ni Jesus.

23

Minegul si Jesus kuntra se ngang Mentetendu' se Kesugu'an bu' se ngak Pariseo

(*San Marcos 12.38-39; San Lucas 11.43, 46; 20.45-46*)

¹ Miktalu' rayun si Jesus tu se nga getaw bu' tu se ngak tinu'unaan, ² “Su ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo sud duuni ketengeren sek pegubad ri se Kesugu'an ni Moses. ³ Aas kina'enlan tumanen niyu bu' sunuren su ngak tinalu' nilan neg baalen niyu;

✧ **22:44** 22.44: Ngak Salmo 110.1.

ma'ad ndi' niyu sunuray su ngag binaal nilan tendeng ay nda' nilan baalay landunig winali nilan. ⁴ Migegbed ilan ne gembegat bu' melised ne nga guwiten nek pipisaan nilan tu se nga getaw ma'ad gilang mismu ndi' ngani' gumamit isan sek sala nek tendu' nilan arun pegabang sek pekpisaan se nga guwiten ketu. ⁵ ✧ Bu' binaal nilan su dlaun ne ngag betang arun ma'aray me'ita' ilan ne nga getaw. Pilambeg nilan su ngang melektin ne ngak seleran ne ngak sinulat ne ngag birsikulu buwat se Kesulatan ne inegbed nilan riin se nga gangas nilan bu' riin se ngag biingken nilan. Bu' piyaba' pa gaid nilan su ngak pingulimpay ri se kumiling ne nga dlambung nilan. ⁶ Liyagan nilan ned diin ilan pe'ingkuray se dlabi neng melengas ne dlugar ri se nga kumbira bu' ri se nga gingkuran ne ngak tinamed sek pektiguman ne nga getaw Judeo; ⁷ bu' liyagan nilan nek pegbesaan ilan riin se ngak tebu'an bu' tuwagen ne nga getaw neng 'Mentetendu.' ⁸ Ma'ad kina'enlan ndi' amu mekpetawag neng 'Mentetendu' ay meksama amu dlaun niyu bu' sala raing Mentetendu' niyu. ⁹ Ndi' amu rema mekpetawag ne 'Gama' rini seg benwa se isan ta', ay sala ra gaid su mbaya' tuwagen ne Gama', su Gama' tu se dlangit. ¹⁰ Bu' ndi' amu rema mekpetawag ne 'Gegalen,' ay sala rai gegalen niyu ne giin sung Misiyas. ¹¹ ✧ Bu' ta' su dlabaw riin seniyou kina'enlan mbaal

✧ **23:5** 23.5: a San Mateo 6.1. b Deuteronomio 6.8. c Ngang Numero 15.38. ✧ **23:11** 23.11: San Mateo 20.26-27; San Marcos 9.35; 10.43-44; San Lucas 22.26.

niyu giin nek sesugu'en. ¹² ☆ Ma'ad su isan ta' neng mekpelabaw se gegulingenen pebeba'en giin, ma'ad sung mekpebaba' se gegulingenen pelebaun giin."

Pimura ni Jesus suk Pekkelaunglaung Nilan
(*San Marcos 12.40; San Lucas 11.39-42, 44, 52; 20.47*)

¹³ "Ma'ad mekelelaatlelaat amu, ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Tinerengkaan niyu sud dungawan tu se ngak pedlegesegan ned Diwata riin seng metungenga'an ne nga getaw, ma'ad gamu mismu ndi' ma sumeled, bu' ndi' mekpe-seled se nga getaw ne dliyagan nilan sumeled!*

¹⁵ "Mekelelaatlelaat amu, ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Dinipag niyu su ngad dagat bu' linawan niyu su dlaun ne ngang nasud arun merunggatan suk sala ne getaw. Bu' seng merunggatan na niyu su getaw, binaal na ma'ad tumu' niyu giin ne dlabaw pa ne mbaya' me'impirnu sinangkali' seniyu!

¹⁶ "Mekelelaatlelaat amu ne ngag buta ne gunut! Miktendu' amu, 'Bu' menumpa' suk

☆ **23:12** 23.12: San Lucas 14.11; 18.14. * **23:13** 23.13 Sed duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 14: Mekelelaatlelaat amu, ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo! Gamu ne ngang mikpelaunglaung! Linupigan niyu su ngag balu ne dlibun bu' piddaawan niyu ilan se nga ketigeyunan, bu' mbuus pisigarbu niyu sung metaas ne ngak pegampu' niyu! Tendeng run nini, melaat gupiya nek silut neg baalen riin seniyu! (Enlengay niyu su dlibru ni San Marcos 12.40).

sala ne getaw ri sek Templo, ndi' na kina'enlan nek tumanenen suk pinumpa'en; ma'ad bu' menumpa' giin tendeng seg bulawan ned ditu sek Templo, kina'enlan gaid nek tumanenen suk pinumpa'en.' ¹⁷ Ngag buralburalen amu bu' ngag buta! Ta' mai dlabi ne gimpurtanti sug bulawan awas suk Templo neng mikepebala'an seg bulawan? ¹⁸ Miktendu' amu rema, 'Bu' menumpa' su getaw ri sek pengilangan, ndi' na kina'enlan nek tumanenen pa suk pinumpa'en, ma'ad bu' su getaw menumpa' ri se gilak riin sek pengilangan, kina'enlan gaid nek tumanenen suk pinumpa'en.' ¹⁹ Ngag buta amu gaid! Ta' mai dlabi ne gimpurtanti, su gilak awas suk pengilangan ne giin sung mikepebala'an se ginilak? ²⁰ Aas su getaw neng menumpa' ri sek pengilangan, minumpa' giin run nini bu' se dlaun ne ginilak ri sek pengilangan; ²¹ bu' menumpa' su getaw ri sek Templo, minumpa' giin run nini bu' tu sed Diwata, neng mikengel ritu; ²² ✧ bu' menumpa' su getaw tu se dlangit, minumpa' giin ri sek trunu ned Diwata, bu' tu sed Diwata neng migingkud ritu.

²³ ✧ "Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Migbegay amu se nga kesepulu' niyu tu sed Diwata bu' isan sek sengku' ne ngak peddaut niyu maa' ne ngag herbabuena, anis, bu' gelingag, ma'ad bineleng niyu su dlabi ne gimpurtanti ne ngak penendu'an ri se Kesugu'an, maa' seg hustisya, sek pekemelilelaaten,

✧ **23:22** 23.22: Isaias 66.1; San Mateo 5.34. ✧ **23:23** 23.23: Levitico 27.30.

bu' sek pekemetinuuren. Mbaya' siya neg baalen niyu ini se genda'ik pegbeleng tu se ngad duma. ²⁴ Ngag buta amu ne gunut! Sinala' niyu suk piit buwat se ginumen niyu, ma'ad inerul niyu su kamelyo!

²⁵ “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunlaung amu! Inugasan niyu su gawas nek tasa bu' pinggan niyu, ma'ad pipenu' niyu ini ne gaan bu' ginumen pebiyan sek pekpenlupig bu' kerelaw. ²⁶ Ngag buta amu ne ngak Pariseo! Una reli' niyu ugasay suk seled nek tasa bu' pinggan bu' melimpiyu rema su gawasen nini.

²⁷ ✧ “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunlaung amu! Maa' amu ne nga dlebeng nek pinintalan ne gemputi' bu' melengas enlengan ri se gawas, ma'ad ri sed diyalem mipenu' ne ngag bekeg ne ngang minatay bu' se dlaun ne kelasi ne ngang milasak. ²⁸ Seng maa' run nek pebiyan, ri se gawas mekpe'ita' amu neng melengas tu se dlaunan, ma'ad riin sek seled, mipenu' amu sek pekpelaunlaung bu' se ngak sala'.

Inatuk ni Jesus nek Silutan ned Diwata su ngang Mentetendu' se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo

(San Lucas 11.47-51)

²⁹ “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunlaung amu! Ay binaalan niyu ne nga

✧ **23:27** 23.27: Su Ngak Pimbaal 23.3.

dlebengan su ngak propeta bu' pimbulakbulakan pa gaid niyu su ngang munyumintu nu nga getaw neng midleketubu' neng metareng. ³⁰ Bu' miktalu' amu, 'Bu' tetubu' ami na sek panahun nu nga gepu'an nami, ndi' gaid nami baalen sug binaal nilan bu' suk pekpatay se ngak propeta.' ³¹ Aas, inangken niyu ne gamu gasal nu nga getaw neng mikpatay se ngak propeta. ³² Ala, peddayun amu, tubus niyu gaid su gineteran nu nga gepu'an niyu. ³³ ✧ Gamu maa' ne ngang mamak neng menlu'ib! Pekendunen niyu pedlaguy arun ndi' amu mesilutan ritu se gimpirnu? ³⁴ Aas telu'an'u amu: puwitan'u amu ne ngak propeta, bu' nga getaw neng metau gupiya, bu' ngang mentetendu'. Petain niyu sud duma senilan, bu' lensangen niyu ri se krus sud duma, bu' bentulen niyu sud duma riin sek seled se ngak pektiguman niyu, bu' geteren niyu sud duma senilan buwat ri sek sala ne dlunsud pagaw tu se dlain ne dlunsud. ³⁵ ✧ Tendeng run nini, suk silut sek pekpatay se dlaun ne nga getaw ne genda'i ngak sala'en pe'angken riin seniye, gatad pa sek pekpatay se genda'ik sala'en ne si Abel tampan sek pekpatay riin ni Zacarias nek bata' ni Barakias nek pinatay niyu ri sek titenga' nek Templo bu' pengilangan. ³⁶ Sek pekemetuud esuyan'u amu, suk silut para se dlaun ne ngak pekpatay ketu penembagen ne nga getaw sek panahun keni.

✧ **23:33** 23.33: San Mateo 3.7; 12.34; San Lucas 3.7. ✧ **23:35** 23.35: a Su Getaran se Dlaunan 4.8. b 2 Nga Cronica 24.20-21.

*Suk Pekpetail ni Jesus seg Jerusalem
(San Lucas 13.34-35)*

³⁷ “Gamu nek taga Jerusalem! Pinatay niyu su ngak propeta bu' binatu niyu su ngak sinugu' ned Diwata riin seniyou! Seng melaun nek panahun, liyagan'u ne ekepen su dlaun ne nga getaw niyu, maa' ned deluwan nek tinipungen su ngak pesuyen ri sed diyalem ne gekpakem, ma'ad ndi' niyu ini liyagan! ³⁸ ✧ Bu' aas sud Diwata ndi' na medduma riin seniyou. ³⁹ ✧ Gatad nemuun, esuyan'u amu, ndi' niyau na pelun me'ita' puli' tampan mektalu' amu, 'Pengumpiyanan giin ned Diwata, sung mirini ri se ngalan ne Ginu'u.' ”

24

Migasuy si Jesus metendeng sek Pekegeba' nek Templo

(San Marcos 13.1-2; San Lucas 21.5-6)

¹ Migawa' si Jesus buwat sek Templo bu' saanay midlaang giin, mikpegaud seniin su ngak tinu'unaan bu' tinendu' nilan ri ni Jesus su ngak balay neng misakup ri sek tibuuk nek Templo. ² “Wa'a,” miktalu' si Jesus, “mi'ita' niyu nemuun su dlaunan keni. Sek pekemetuud, telu'an'u amu run nini: nda'irun isan sala se ngag batu rini neng mekpebilin riin seng mibetangaan; megela' gaid ini megeba'.”

*Su nga Kesamuk bu' ngak Pedlutus
(San Marcos 13.3-13; San Lucas 21.7-19)*

✧ **23:38** 23.38: Jeremias 22.5. ✧ **23:39** 23.39: Ngak Salmo 118.26.

³ Seng migingkund si Jesus tu seg bentud ne ngag Olibo, su ngak tinu'unan miritu seniin ne gilani'an ra, "Esuyay mu ami, nanu ma ini mehitabu?" miksaak ilan, "bu' landun maing mehitabu' neng mekpe'ita' ne suk panahun para sek pekpuli' mu bu' su ketapusan neg benwa."

⁴ Miksembag si Jesus: "Mekpetigaam amu bu' ndi' niyu tugutay ned duuning medlimbung riin seniyu. ⁵ Ay melauni nga getaw neng mentuwa' neng medlegamit se ngalan'u, 'Gaku' sung Misiyas,' bu' melauning melimbungan nilan. ⁶ Mekerengeg amu ne nga gubat ri seng megaud bu' ngag balita' ne nga gubat ri seng melayu'; ma'ad ndi' amu megules, ay su ngag betang keni kina'enlan gaid neng mehitabu', ma'ad gena' pa ini su ketapusan. ⁷ Ay gumubat sung nasud tu se dlain neng nasud, bu' sumulung suk sala nek pedlegeri'an tu se dlain nek pedlegeri'an. Bu' duuni nga gutem bu' nga dlinug ri se dlainlain ne nga dlugar. ⁸ Aas dlaunan ne ngag betang keni getaran na run, maa' se guna ne nga kegeel sek pekpengembata'."

⁹ ✧ "Rayun daapen amu bu' piyal amu tu se nga getaw arun silutan bu' sud duma seniyu pemetain. Bu' kada sala seniyu gemetan ne nga getaw tendeng ay ne ngak tinu'unan'u amu. ¹⁰ Bu' melaun naing megawa' ri sek pektu'u nilan sek panahun ketu; medlelu'ibay ilan bu' medlegemetay su kada sala. ¹¹ Rayun melauning mentuwa' ne gena' metuud ne ngak propeta bu' melimbungan nilan sung melaun ne nga

✧ **24:9** 24.9: San Mateo 10.22.

getaw. ¹² Bu' tendeng sek pedlelaup se kelaatan, melauni nga getaw ne ndi' na mekpepetailay. ¹³ ✧ Ma'ad su isan ta' sung mekpeddayun tampan se ketapusan meluwas. ¹⁴ Bu' su Gempiya ne Gesuyen metendeng sek Pedlegeseg ned Diwata waliin tu sek tibuuk neg benwa gisip pekpeme-tuud tu se dlaun ne nga getaw; bu' dekap pa rayun mateng su ketapusan.

Sung Mekeendekendek ne Keliseran neng Mateng

(San Marcos 13.14-23; San Lucas 21.20-24)

¹⁵ ✧ “Me'ita' niyu ‘Sung Mekeendek Gupiya’ ne ginasuy ni propeta Daniel neng megindeg tu seg bala'an ne dlugar.” (Para seng membebasa: sabut niyu landuni gulugaan nini.) ¹⁶ “Rayun su nga getaw ned ditu seg Judea gumebek tu se ngag binenturan. ¹⁷ ✧ Su getaw ned diin sed dibabaw ne gatep neg balain kina'enlan ne gumebek pelayu' pagaw tu se ngag binenturan ndi' na melangan muwan se ngag betangen seled seg balain. ¹⁸ Su getaw ned diin seg binaal ndi' na muli' arun maangay ne dlambungen, ma'ad kina'enlan gumebek pelayu' tu se ngag binenturan. ¹⁹ Mekeendekendek su nga gendaw ketu para ri se ngag beres bu' para se nga gina' ned duuning miika' neg bata'en! ²⁰ Pegampu' amu tu sed Diwata ne ndi' amu mekedlaguy sek panahun nek penteddaw awas se Gendaw nek Pengulali! ²¹ ✧ Ay sek panahun ketu, su nga

✧ **24:13** 24.13: San Mateo 10.22. ✧ **24:15** 24.15: Daniel 9.27; 11.31; 12.11. ✧ **24:17** 24.17-18: San Lucas 17.31. ✧ **24:21** 24.21: Daniel 12.1; Pirayag 7.14.

getaw mekesagad se dlabi pa ne nga keliseran ne genda' pa mayan mesegaray gatad pa se getaran neg benwa tampan nemuun. Bu' nda'irun naing mehitabu' pa neng maa' nini. ²² Bu' pibeba'an na nud Diwata su nga gendaw ketu; ay bu' nda'en itu baalay, nda'irun isan sala neng metubu'. Ma'ad para se ngak pinili'en ne nga getaw, pibeba'an su nga gendaw ketu."

²³ "Rayun bu' duuning mektalu' seniyyu, 'Enlengay niyyu, keni na sung Misiyas!' awas 'Ditu giin!' ndi' amu pektu'u run nini. ²⁴ Ay su gena' metuud ne ngang Misiyas bu' gena' metuud ne ngak propeta mentuwa'; megbaal ilan ne gembagel ne ketingelaan bu' nga gilelaan arun melimbungan nilan su nga getaw, isan pa su ngak pimili' ne nga getawan ned Diwata, bu' mbaal nilan nini. ²⁵ Penginengeg amu! Inesuyan'u amu na daan metendeng run nini."

²⁶ ✧ "Bu' duuni getaw neng mektalu' ri seniyyu, 'Enlengay niyyu, ditu giin se kemingawan,' ndi' amu peritu; awas mektalu' ilan seniyyu, 'Enlengay niyyu, dini giin sek seled mighedlud,' ndi' niyyu tu'uway. ²⁷ Ay sug Bata' ne Getaw mpuli' rini, maa' ne gilat ne kuminlap buwat sek sebagean pagaw tu sek sindepan."

²⁸ ✧ "Bu' ta'i ngag bangkay, ritu rema mektipempen su ngang manuktalun neng maan ne ngag bangkay."

Suk Peddateng neg Bata' ne Getaw
(*San Marcos 13.24-27; San Lucas 21.25-28*)

✧ **24:26** 24.26-27: San Lucas 17.23-24. ✧ **24:28** 24.28: San Lucas 17.37.

29 ✧ “Se gendi' mpayat, metapus na suk pegantus se nga gendaw ketu, su gendaw ndi' na meddelaag, sug bulan ndi' na sumanag, su ngag bituun medladdu' buwat se dlangit, bu' su nga kega'em ritu se gawanawanan pebalagen buwat seng mi'enaran neg biyanan nilan. ³⁰ ✧ Bu' rayun su gilelaan seg Bata' ne Getaw me'ita' riin se dlangit; bu' su dlaun ne nga getaw ri seg benwa mensegaw ned duuni gendek saanay me'ita' nilan sug Bata' ne Getaw neng mateng riin se nga ginanud ri se dlangit duma se ga'em bu' se gembagel ne kesianag buwat sed Diwata. ³¹ Bu' seng melanug nek talu' nek trumpita, sugu'enen su ngag anghelen arun tipungen nilan su ngak pimili'en ne nga getawan buwat se dlaun ne nga dlugar seg benwa gatad sek sala ne ginekteban tampan sed duma ne ginekteban.”

*Suk Penendu'an metendeng se Gayu neg Igira
(San Marcos 13.28-31; San Lucas 21.29-33)*

³² “Uwanay niyu nek penendu'an su gayu neg Igira. Seng menlunaw bu' mengumuk na su ngak pangaan bu' mengintubil na ini, mesuunan niyu neng megaud na memeres. ³³ Seng maa' run rema nek pebiyan, seng me'ita' niyu su dlaunan keni, mesuunan niyu ne suk panahun megaud na, bu' andam na sek pegatad. ³⁴ Tima'anay niyu ne dlaunan keni mehitabu' se ndi' pa matay su dlaun ne nga getaw neng miktetubu' pa nemuun.

✧ **24:29** 24.29: a Isaias 13.10; Joel 2.10, 31; 3.15; Pirayag 6.12. b Isaias 13.10; Ezra 32.7; Joel 2.10; 3.15. c Isaias 34.4; Suk Pirayag 6.13. ✧ **24:30** 24.30: Daniel 7.13; Zacarias 12.10-14; Pirayag 1.7.

³⁵ Merala' ma su dlangit bu' su dlupa', ma'ad su ngak talu'u mekpebilin se genda'i gekteben."

Nda'iruning Mikesuun se Gendaw bu' se Guras
(*San Marcos 13.32-37; San Lucas 17.26-30, 34-36*)

³⁶ "Ma'ad metendeng se gendaw bu' se guras, nda'iruning mikesuun run, isan pa su ngag anghel tu se dlangit awas gaku' neg Bata' ne Getaw, su Gama' ra giin sung mikesuun. ³⁷ ☆ Suk peddateng seg Bata' ne Getaw maa' seng mihitabu' sek panahun ni Noe. ³⁸ Ay se nga gendaw ketu, se nda' pa mateng su dlunup, su nga getaw minaan bu' miginum, su nga dlai bu' nga dlibun migesawa, tampan se gendaw nek sinumeled si Noe tu seg arka; ³⁹ ☆ nda' nilan mesuunay landuning mehitabu' tampan minateng su dlunup bu' milemes ilan. Maa' niin rema sung mehitabu' se gendaw ne sug Bata' ne Getaw mpuli' na rini. ⁴⁰ Sek panahun ketu du-unid duwa' dlai neng mekterbahu ri seg binaal: suk sala me'uwit bu' suk sala mbilin. ⁴¹ Duun remaid duwa' dlibun saanay mekpedligis nek para pekaan, suk sala me'uwit bu' suk sala mbilin. ⁴² Aas, pegbantay amu kanunay, ay nda' niyu mesuunay bu' laa endaway run suk pekpu'li' ne Ginu'u niyu. ⁴³ ☆ Bu' su gapu' neg balay mekesuun pa ma'ad bu' laa urasay run mateng sung meddaaw, megbantay gaid giin bu' ndi'en gaid tugut ne sung meddaaw mekeseled ri seg balain. ⁴⁴ Aas mengandam amu gaid kanunay,

☆ **24:37** 24.37: Su Getaran se Dlaunan 6.5-8. ☆ **24:39** 24.39: Su Getaran se Dlaunan 7.6-24. ☆ **24:43** 24.43-44: San Lucas 12.39-40.

tendeng ay sug Bata' ne Getaw mpuli' se guras ne nda' niyu giin peretengay.”

*Su Keseligan bu' gena' Keseligan nek Sesugu'en
(San Lucas 12.41-48)*

⁴⁵ Ta' ma rayun sung meseligan bu' me'alam nek sesugu'en? Giin suk sala nek piniyalan nu gegalenen sek peddumala se ngak sama sesugu'enen sek pegbegay ri senilan ne gaan se ginsaktu ne guras. ⁴⁶ Pedleliyagen gaid suk sesugu'en ketu; bu' sek pekpuli' nu gegalenen neng meretengan giin neng mikpegbaal se ngak pibaal ri seniin. ⁴⁷ Sek pekemetuud esuyan'u amu, siguru gaid nek piyal nu gegalenen ri seniin suk pedlegeseg ri se dlaun ne nga ketigeyunaan. ⁴⁸ Ma'ad bu' melaat giin nek sesugu'en, mektalu' giin ri se gegulingenen ne mpayat pa mpuli' su gegalenen, ⁴⁹ bu' etaraan rayun pemunalay su ngak sama sesugu'enen, bu' medduma giin maan bu' meginum tu se ngang megbinabeleng. ⁵⁰ Rayun su gegalen nuk sesugu'en ketu minateng se gendaw ne nda'en pedderemaay bu' sek panahun ne nda'en mesuunay, ⁵¹ bu' mbagel gaid suk silut ri seniin nu gegalenen bu' lempu'en giin tu se ngang mimpelaunglaung. Ritu giin meksegaw bu' mekpengkiget se nga ngisiin.

25

Su Galing metendeng sek Sepulu' ne ngad Delaga

¹ ✧ “Sek panahun ketu suk pedlegari' ned Diwata mpetanggi' seng maa' nini: Duunik sepulu'

✧ 25:1 25.1: San Lucas 12.35.

ne ngad delaga neng mingguwit ne ngak sulu' bu' minlaang arun sumungkak ri sek pemanaan. ² Su dlima senilan buralburalen bu' su dlain ned dlima me'alam. ³ Su dlima neg buralburalen miguwit ne ngak sulu' ma'ad nda' ilan peguwit ne dlana para pendugang, ⁴ saanay su ngang me'alam miguwit ne dlana para pendugang ri se ngak sulu' nilan. ⁵ Na, mipayat ma mateng suk pemanaan, aas pinundyeng ilan bu' tinulug.”

⁶ “Sek peketitenga' gebii na, duuning migbek-say: ‘Kiin na suk pemanaan! Penggawas amu bu' sungkak niyu giin!’ ⁷ Aas suk sepulu' ne ngad delaga migbuwat bu' inandam nilan su ngak sulu' nilan. ⁸ Bu' su ngad delaga neg buralburalen miktalu' tu se ngad delaga neng me'alam, ‘Ilasay niyu ami ne dlana ay mpaleng na su ngak sulu' nami.’ ⁹ Sinumembag su ngad delaga neng me'alam, ‘Ndi', ay ndi' ini metektub para seniye bu' senami. Peritu amu se ngak tindaan bu' pemenaluy amu para ri se gegulingen niyu.’ ¹⁰ Aas midlaang su ngag buralburalen ne ngad delaga sek pekpenaluy ne dlana; saanay minlaang ilan, minateng suk pemanaan. Su dlima ne ngad delaga neng mi'andam na, mikedduut tu sek pemanaan sek pekeled tu se kumbira se kasal, bu' siniraan sud dungawan.”

¹¹ ✧ “Nda' santa', minateng sud duma ne dlima ne dlibun bu' miksabi, ‘Sir, sir! peseled mu ami!’ ¹² Ma'ad miksembag suk pemanaan, ‘Nda'u mekilala ri seniye.’ ”

¹³ Bu' tinubus ni Jesus su galing, “Pegbantay amu, tendeng ay nda' niyu mesuunay su gendaw awas su guras.”

Su Galing metendeng sek Telu ne ngak Sesugu'en

(San Lucas 19.11-27)

¹⁴ ✧ Sek panahun ketu suk pedlegari' ned Diwata mpetanggi' seng maa' nini: “Duunik sala ne getaw nek sungu' na medlaang tu se dlain ne dlu-gar. Tinawagen su ngak sesugu'enen bu' piddu-mala ri senilan su ketigeyunaan. ¹⁵ Binegayaan suk salasala senilan sumala' seng megaga nilan. Suk sala senilan binegayaan ne dlina libu ne ngag bulawan nek selapi', suk sala binegayaan ned duwa' libu bu' suk sala binegayaan nek sala libu. Bu' rayun midlaang giin. ¹⁶ Suk sesugu'en neng mikerawat ne dlina libu ne ngag bulawan nek selapi' midlaang rayun bu' pinigusiyuun suk selapi' ketu, bu' mikeginansiya giin ne dlina libu. ¹⁷ Maa' ra run rema sung mikerawat ned duwa' libu midlaang rayun bu' pinigusiyuun suk selapi' ketu bu' mikeginansiya rema giin ned duwa' libu. ¹⁸ Ma'ad sung mikerawat nek sala libu midlaang rayun, midluwak ri se dlupa', bu' inedluren suk selapi' nu gegalenen.”

¹⁹ “Dluwat se gempayat nek panahun, su gegalen nilan mipuli' arun balansiin suk selapi'en duma senilan. ²⁰ Suk sesugu'en neg binegayan ne dlina libu nek selapi' miritu se gegalenen neng miguwit se dlain ne dlina libu ne ginansiyaan. 'Binegayan mau ne dlina libu

✧ **25:14** 25.14-30: San Lucas 19.11-27.

nek selapi,' miktalu' giin. 'Sir, enlengay mu! Keni ra su ginansiyaan ne dlima libu rema.'

²¹ 'Binaal mu sung melengas, melengas'a bu' keseligan'a nek sesuguen!' miktalu' su gegalenen. 'Tendeng ay keseligan'a ri seng miika' ne nga dlaga', aas piyalan'u dya'a se gembagel ne nga dlaga'. Perinia, peddumaa ri sek pedleliyag'u!'

²² Mbuus suk sesugu'en neng mikerawat ned duwa' libu, miritu rema se gegalen bu' miktalu', 'Sir, binegayan mau ned duwa' libu nek selapi'. Enlengay mu! Keni ra su ginansiyaan ned duwa' libu rema.'

²³ 'Melengas bu' keseligan'a nek sesugu'en!' miktalu' su gegalenen. 'Tendeng ay keseligan'a ri seng miika' ne nga dlaga', piyalan'u dya'a se gembagel ne nga dlaga'. Perinia, peddumaa ri senaan sek pedleliyag'u!'

²⁴ Bu' rayun suk sesugu'en neng mikerawat nek sala libu, miritu rema se gegalen bu' miktalu', 'Sir, misuunan'u ne dya'a su getaw ne nda'i dlelaaten. Minguwan'a se nga ginansiya ne gena' dya'a sung mighagu' run, bu' midlegania ne gena' dya'a sung migerek run.

²⁵ Aas minendeku, aas midlaangu bu' linebeng'u suk selapi' mu ri se dlupa'. Enlengay mu! Kini ra suk selapi' mu.'

²⁶ 'Melaat'a bu' metapul nek sesugu'en!' miktalu' su gegalenen. 'Misuunan mu ma siya neng midleganiu ne gena' gaku' sung mimula run, bu' migipes ne gena' gaku' sung migerek run,

²⁷ kina'enlan dinipusitu mu siya suk selapi'u tu seg bangku, arun sek pekpuli'u, me'uwan'u puli' su dlaun nek selapi'u duma sek tubu'en.'

²⁸ Aas miksugu' rayun su gegalen tu se dlain ne ngak sesugu'en, 'Ala, uwan niyu ri seniinik selapi' kiin bu' begay niyu tu sek

sesugu'en ned duunik sepulu' libu nek selapi'en.
²⁹ ✧ Ay su getaw ned duuning niin dugangan pa, bu' mekaangken giin ne dlabaw pa seng niin nek pengina'enlan. Ma'ad su getaw ne genda'iruning niin, isan pa sung mitut ned diin seniin uwanen pa buwat ri seniin. ³⁰ ✧ Para sek sesugu'en ne genda'ik paluun; pidlaken giin tu se gawas tu se kereleman, bu' ritu giin meksegow bu' mekpengkiget se ngang ngisiin.' ”

Su Ketapusan nek Pegukum

³¹ ✧ “Sek panahun ne sug Bata' ne Getaw mpuli' gisip gari' bu' sumanag sek pekedDiwataan duma se dlaun ne ngag anghel, megingkud giin ri sek trunuun neng megari', ³² su nga getaw ri se dlaun ne ngang nasud mektipung ri seng metungenga'an. Bu' behinenen ilan sed duwa' ne ngag bahin, maa' seng menggegingat, neng mekpain se nga karniru buwat ri se nga kand-ing. ³³ Bu' su nga getaw neng migbaal se dliyagan ned Diwata, betangenen ri sed dapit dlintuun, bu' sud duma ne nga getaw ri sed dapit bibangen. ³⁴ Rayun su Gari' mektalu' tu se nga getaw ri sed dapit dlintuun, 'Perini amu, gamu ngak pingumpiyanan ne Gama'u, dawat niyu suk pedlegeri'an ne ginandam na ri seniyu buwat pa se getaran. ³⁵ Ay seng miperii'anu pinaan niyau, bu' se kininumu pininum niyau, bu' seng mituwa'u dinawat niyau ri se ngag balay niyu. ³⁶ Se genda' naik suub'u pisuuban

✧ **25:29** 25.29: San Mateo 13.12; San Marcos 4.25; San Lucas 8.18.

✧ **25:30** 25.30: San Mateo 8.12; 22.13; San Lucas 13.28. ✧ **25:31** 25.31: a San Mateo 16.27. b San Mateo 19.28.

niyau; seng midlaruu kinetaan niyau, bu' seng miperisuu sinundaw niyau.' ³⁷ Rayun su nga getaw neng meketareng meksembag, 'Ginu'u, nanu ami ma mikiita' seni'a neng miperii'an bu' pinaan'a nami? awas kininum bu' pininum'a nami? ³⁸ Nanu ami ma mikiita' seni'a neng mibaal nek tuwa' bu' dinawat'a nami ri seg balay nami? awas genda'ik suub mu bu' pisuuban'a nami? ³⁹ Nanu ami ma mikiita' seni'a neng midlaru awas miperisu bu' kinetaan'a nami?' ⁴⁰ Bu' su Gari' meksembag, 'Sek pekemetuud, esuyan'u amu, sek pegbaal niyu runi ngag betang keni tu se dlabi ne gembaba' ne nga kepeteran'u, maa' ra rema neg binaal niyu ini ri senaan.' "

⁴¹ "Rayun mektalu' giin tu se nga getaw ri sed dapit bibangen, 'Pegawa' amu ri senaan, gamu ne ngak pintuklad ned Diwata! Peritu amu se genda'i gekteben ne gapuy ne ginandam para ri ni Satanas bu' ri se ngag anghelen! ⁴² Ay seng miperii'u ma'ad nda' niyau pe'aanay, bu' se kininumumu ma'ad nda' niyau piinumay, ⁴³ seng mibaalu nek tuwa' nda' niyau duwatay ri se ngag balay niyu, se nda' naik suub'u nda' niyau pesuubay, bu' seng midlaruu bu' seng miperisuu nda' niyau ketaay.' ⁴⁴ Mbuus meksembag ilan, 'Ginu'u, nanu ami ma mikiita' seni'a neng miperii'an'a, awas kininum'a, awas mibaal'a nek tuwa', awas genda'ik suub mu, awas midlarua, awas miperisua ne nda'a nami ebangay?' ⁴⁵ Su Gari' meksembag, 'Sek pekeme-tuud esuyan'u amu, se kada nek panahun ne nda' niyu ebangay suk sala ne dlabi ne gembaba'

ne nga kepeteran'u, maa' ra rema ne nda' niyau ebangay.' ⁴⁶ ✧ Mbuus gilán keni mesilutan ri se genda'i gekteben ma'ad su ngang migbaal ri se dliyagan ned Diwata mekaangken ne ketubu' ne genda'i gekteben."

26

Suk Pelanu sek Pekpatay ri ni Jesus

(San Marcos 14.1-2; San Lucas 22.1-2; San Juan 11.45-53)

¹ Sek peketubus ni Jesus sek pektendu' se dluan nan keni, miktalu' giin tu se ngak tinu'unaan, ² ✧ "Misuunan na niyu ned duwa' endaw ra run su Kese'ulugan sek Paska mateng na, bu' se gendaw ketu sug Bata' ne Getaw piyal na tu se nga getaw arun lensangen tu se krus."

³ Mbuus, su nga geseg ne ngak pari' bu' su nga geseg ri se ngag Judeo miktipung tu sek palasyu ni Caipas, su Dlabaw Geseg ne ngak pari', ⁴ bu' ritu pinelanu nilan se gedlud suk peddaap ri ni Jesus bu' suk pekpatay ri seniin. ⁵ "Ndi' ta reli' ini baalen sek panahun se kese'ulugan," miktalu' ilan, "ay ali' bu' megubet mbuus su nga getaw."

Binunagan nek Pegemut si Jesus tu seg Betania

(San Marcos 14.3-9; San Juan 12.1-8)

⁶ Saanay ditu pa si Jesus seg Betania tu seg balay ni Simon neng midlaru ri seng mekeen-dekendem ne dleruun ri sek panit, ⁷ ✧ duunik sala ne dlibun neng mikpegaud ri ni Jesus neng mikpitang neng miika' ne gamang neng mipenu'

✧ **25:46** 25.46: Daniel 12.2. ✧ **26:2** 26.2: Exodo 12.1-27.

✧ **26:7** 26.7: San Lucas 7.37-38.

neng melaga' nek pegemut. Saanay mikpekaan si Jesus, binunagen suk pegemut ri se gulu ni Jesus. ⁸ Bu' sek pekiita' run nini nu ngak tinu'unan, mis-epek ilan. "Tuma ma pekula'ula'an ma ma'arayik pegemut kiin?" miktalu' ilan. ⁹ "Pegemut kiin mbeledya' siya se gembagel ne dlaga' bu' su galinen pembegay tu se ngak pupus!"

¹⁰ Misuunan ni Jesus bu' landunik tinalu' nilan, aas miktalu' giin tu senilan, "Tuma ma semuken ma niyui dlibun keni? Melengas sug binaalen ri senaan. ¹¹ ✧ Su ngak pupus kanunay ra nek sementaun niyu, ma'ad gaku' gena'. ¹² Sek pegbunagen runik pegemut keni riin se dlawas'u, binaalen nini sek pekpengandam sek pedlebeng ri senaan. ¹³ Sek pekemetuud, esuyan'u amu, isan ta' su Gempiya ne Gesuyen mewali ri sek tibuuk neg benwa, landunig binaalen me'asuy ri sek peddelendem ri seniin."

Si Jesus Binudhi'an ni Judas

(San Marcos 14.10-11; San Lucas 22.3-6)

¹⁴ Rayun suk sala sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan ne giningelanan si Judas Iscariote mir-itu se nga geseg ne ngak pari', ¹⁵ ✧ bu' miksaak, "Landun maig begay niyu ri senaan bu' piyal'u ri seniyu si Jesus?" Aas migisip ilan nek telu pulu' ne ngak selapi' nek pelata bu' binegay nilan tu seniin. ¹⁶ Bu' dluwat itu, minengaw rayun si Judas ne ginsaktu neg higayun ne mpiyalen si Jesus tu senilan.

✧ **26:11** 26.11: Deuteronomio 15.11. ✧ **26:15** 26.15: Zacarias 11.12.

*Minaan si Jesus duma se ngak Tinu'unaan
(San Marcos 14.12-21; San Lucas 22.7-13, 21-23; San Juan 13.21-30)*

¹⁷ Se guna ne gendaw se Kese'ulugan nek Pan ne Genda'ik Pempetulin run, su ngak tinu'unan mikpegaud tu ni Jesus bu' miksaak, "Ta' mai dlugar ne dliyagan mu arun ritu ami megandam sek penihapun para seni'a se Kese'ulugan sek Paska?"

¹⁸ "Laway niyu suk sala ne getaw ritu sek siyudad," miktalu' giin tu senilan, "bu' telu'ay niyu giin: 'Sung mentetendu' miktalu', minateng na suk panahun'u ne gaku' bu' su ngak tinu'unan'u mekse'ulug sek Paska ritu seg balay mu.' "

¹⁹ Bu' tinuman nu ngak tinu'unan suk sinugu' ni Jesus tu senilan bu' inandam nilan suk penihapun para sek Paska.

²⁰ Sek pekegebii na, migingkud si Jesus duma sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan arun maan. ²¹ Bu' saanay nilan mekpekaan, miktalu' si Jesus, "Esuyan'u amu seng metuud, sala seniyu megbudhi' ri senaan."

²² Sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan migu'ul ilan gupiya bu' salasala senilan miksaak tu seniin, "Ginu'u, gena' siya gaku' suk pisebutan mu run niin, ndi' ba?"

²³ ☆ Miksembag si Jesus, "Suk sala neng medlebul nek pan ri se dya'ung duma senaan megbudhi' ri senaan. ²⁴ Ri se dlain neg bahin, sug Bata' ne Getaw matay gaid sumala' seng misulat ri se Kesulatan metendeng ri seniin, ma'ad mekelelaatlelaat su getaw neng megbudhi'

☆ **26:23** 26.23: Ngak Salmo 41.9.

ri seg Bata' ne Getaw. Maneg pa ma'ad siya para se getaw ketu ne nda' na giin me'etaw."

²⁵ Rayun si Judas, ne giin sung megbudhi' ri ni Jesus, miktalu', "Sir, siguru gaid ne gena' tumu' gaku' suk pisabut mu?"

Miksembag si Jesus, "Dya'a sung miktalu' run niin."

Suk Penihapun ne Ginu'u

(San Marcos 14.22-26; San Lucas 22.14-20; 1 Corinto 11.23-25)

²⁶ Saanay nilan mekaan, si Jesus minuwan nek pan, mikpesalamat tu sed Diwata, pinetapetaan nini, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan. "Tabuk niyu ini bu' aan niyu," miktalu' giin. "Giin nini su dlawas'u."

²⁷ Dluwat itu, minuwan rema si Jesus ne kupa, bu' mikpesalamat tu sed Diwata, binegain nini tu senilan bu' miktalu', "Dlaun niyu, minum run nini, ²⁸ ✧ giin nini sud dugu'u nek peniyagal se keligenan ned Diwata, sud dugu'u nek pikigis para seng melaun ne nga getaw, para se kepasayluwan se ngak sala' nilan. ²⁹ Esuyan'u amu, gatad nandaw ndi'u na minum geseb se ginumen keni tampan se gendaw neng minum seg begu ne ginumen duma seniyu tu sek Pedlegeri'an ne Gama'u." ³⁰ Rayun midlekanta ilan sek peksaya' sed Diwata, bu' miritu ilan seg bentud ne ngag Olibo.

Inatuk ni Jesus suk Pedlimes ni Pedro

(San Marcos 14.27-31; San Lucas 22.31-34; San Juan 13.36-38)

✧ **26:28** 26.28: a Exodo 24.8. b Jeremias 31.31-34.

31 ✧ Mbuus miktalu' si Jesus tu senilan, “Se gebii keni dlaun niyu menggebek bu' meleng ri senaan, ay misulat ini ri se kesulatan neng miktalu', 'Petain'u sung menggegingat ri se nga karniru, bu' suk panen ne nga karniru metipelak.’ 32 ✧ Ma'ad dluwatu metubu' puli', megunau seniyu tu se Galilea.”

33 Miksembag si Pedro tu ni Jesus, “Isan pa su dlaun nilan meleng ri seni'a, ma'ad gaku' ndi' gaid tumu'.”

34 Miktalu' si Jesus tu ni Pedro, “Sek pekeme-tuud esuyan'u dya'a, se gebii keni se ndi' pa me-guni su dlimensad, limeren mau seng metelu.”

35 Miksembag si Pedro, “Isan pa petainu duma seni'a, ndi'u dya'a gaid tumu' limeren.”

Bu' su dlaun ned duma ne ngak tinu'unan maa' run rema itu suk tinalu' nilan.

Migampu' si Jesus tu se Getsemane

(San Marcos 14.32-42; San Lucas 22.39-46)

36 Mbuus si Jesus duma se ngak tinu'unaan miritu se dlugar ne giningelanan ne Getsemane, bu' miktalu' giin tu senilan, “Pengginkud amu rini saanay merituu se gunaan sek pegampu'.”

37 Inuwit ni Jesus si Pedro bu' sud duwa' ne nga gembata' ni Zebedeo, bu' migatad giin megu'ul gupiya. 38 Bu' miktalu' giin tu senilan, “Migu'ulu gupiya bu' binatang'u neng manla'u matay run. Dini amu ra run bu' ndi' amu pentulug duma ri senaan.”

39 Bu' miritu giin seng melayu'layu', middem-pug ri se dlupa' bu' migampu', “Gama'u, bu'

✧ 26:31 26.31: Zacarias 13.7. ✧ 26:32 26.32: San Mateo 28.16.

mehimu siya, awa' mu buwat ri senaan suk pegantus keni. Tumu', gena' su keliyag'u sung metuman bu' ndi' su keliyag mu.”

⁴⁰ Rayun mipuli' giin tu sek telu ne ngak tinu'unan bu' mi'ita'en ilan neng mintulug; bu' miktalu' giin tu ni Pedro, “Tuma ma ne gamu telu ndi' ma mekehimu ne ndi' mektulug duma senaan isan sala uras na run? ⁴¹ Ndi' amu pentulug bu' pegampu' amu arun ndi' amu daagen nek pektintal. Su gispiritu meliya', ma'ad su dlawas meluya.”

⁴² Se keruwa', mipuli' si Jesus tu seng melayu'layu' sek pegampu', “Gama'u, bu' ndi' ma ngani' mehimu ne uwa'en mu ri senaan suk pegantus keni gawas ne entusen'u ini, su keliyag mu giining metuman.” ⁴³ Mipuli' na pelun si Jesus tu se ngak tinu'unaan bu' miretengaan ilan gusay neng mintulug ay tulugen ilan gupiya.

⁴⁴ Bu' pinenawan ilan ni Jesus puli', bu' se ketelu neg higayun migampu' giin seng maa'entu ra gusay ne ngak talu'. ⁴⁵ Rayun mipuli' na pelun giin tu se ngak tinu'unaan bu' miktalu', “Mintulug amu pa ba gusay bu' mingulali? Enlengay niyu! Guras na ne sug Bata' ne Getaw piyal na tu se ngang mekesesala'. ⁴⁶ Pegbuwat amu, menlaang ita. Enlengay niyu, kiin na sung megbudhi' ri senaan!”

Suk Peddaap ri ni Jesus

(San Marcos 14.43-50; San Lucas 22.47-53; San Juan 18.3-12)

⁴⁷ Bu' saanay pa mektuntul ni Jesus, enlengay niyu, minateng si Judas nek sala sek sepulu' bu

ruwa' ne ngak tinu'unan. Duma seniin su gem-bagel nek panen ne nga getaw neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul. Sinugu' ilan nu nga geseg ne ngak pari' bu' nu nga geseg ne nga getaw Judeo. ⁴⁸ Sung migbudhi' migbegay na daan ne gilelaan tu se ngang mendeddaap: "Su getaw ne gelekan'u, giin su getaw nek pinengaw niyu. Daap niyu giin!"

⁴⁹ Aas tinumentel medlaang si Judas pagaw tu ni Jesus bu' miktalu', "Sir, su kelinaw mperiin seni'a," bu' inelekaan giin.

⁵⁰ Miksembag si Jesus seniin, "Sambat, baal mu rayun su dliyagan mu neg baalen."

Mikpegaud ilan rayun, dinaap si Jesus bu' inuwiran nilan giin neng meletek. ⁵¹ Sala sek sementaun ni Jesus minakut ne kalis, bu' tinigbasen suk sesugu'en nu Dlabaw Geseg nek Pari', bu' mipetel suk sala se ngak telingaan.

⁵² "Sulek mu puli' ri se guma'aani kalis mu kiin," miktalu' si Jesus tu seniin. "Su dlaun neng medlegamit ne kalis matay pebiyan ri se kalis.

⁵³ Nda' mu ba mesuunay neng meketawagu tu se Gama'u arun menengi ne gabang, bu' sek tikmal, sugu'enen rayun suk sepulu' bu' ruwa' ne ngag batalyun ne ngag anghel? ⁵⁴ Ma'ad bu' baalen'u ini, pekendunen ma rayun sek peketu-man se Kesulatan neng miktalu' ne kina'enlan gaid mehitabu' ini?"

⁵⁵ ✧ Miktalu' rayun si Jesus tu se nga getaw, "Tulisanu ba neng mirini amu ma neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul sek peddaap

✧ **26:55** 26:55: San Lucas 19.47; 21.37.

ri senaan? Kada gendaw dituu ra mikpegingkud sek Templo sek pekpenendu' bu' nda' niyau ma daapay? ⁵⁶ Ma'ad dlaunan keni mehitabu' arun metuman suk sinulat nu ngak propeta riin se Kesulatan."

Rayun bineleng nu ngak tinu'unan si Jesus bu' minlaguy ilan.

Inuwit si Jesus tu se Dlabaw Gukuman ne nga Getaw Judeo

(San Marcos 14.53-65; San Lucas 22.54-55, 63-71; San Juan 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Inuwit si Jesus nu ngang middaap ri seniin tu se Dlabaw Geseg ne ngak Pari' ne si Caipas, ditu miktigum su ngang mentetendu' se nga kesugu'an bu' su nga geseg se nga getaw Judeo. ⁵⁸ Bu' midlendug si Pedro ma'ad seng melayu'layu' ra ri ni Jesus tampan tu se dlenu'an nug balay ne Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Sinumeled giin bu' migingkud duma se nga guwardiya arun me'ita'en su dlaun neng mehitabu'. ⁵⁹ Bu' su nga geseg nu ngak pari' bu' su dlaun ne ngak sakup se Dlabaw Gukuman ne nga getaw Judeo minengaw ne nga mpengaleg kuntra riin ni Jesus arun mpepatay nilan giin. ⁶⁰ Ma'ad isan melaun sung mimpegaud arun sek pegasuy neg balus nek pengaleg ri seniin, nda'irun gairing mi'ita' nilan ne keterangan arun mpepatay nilan giin. Sek tambinai', duunid duwa' tawan neng mikpegaud, ⁶¹ ☆ bu' miktalu'

☆ **26:61** 26.61: San Juan 2.19.

ilan, “Miktalu'i getaw keni, ‘Geba'en'u suk Templo ned Diwata, bu' bekuren'u ini puli' seled sek telu endaw.’ ”

⁶² Rayun migindeg su Dlabaw ne Geseg nek Pari' bu' miktalu' tu ni Jesus, “Nda'irun baing mesembag mu run sek pingaleg ne nga getaw keni kuntra seni'a?” ⁶³ Ma'ad nda' gaid peksembag si Jesus. Bu' su Dlabaw ne Geseg nek Pari' miktalu' geseb tu seniin, “Se ngalan neng miktetubu' ned Diwata, pepenumpa'en'u dya'a: esuyay mu ami, dya'a ba sung Misiyas, sug Bata' ned Diwata?”

⁶⁴ ✧ Miksembag si Jesus tu seniin, “Tinalu' mu na. Ma'ad asuy'u ri se dlaun niyu: gatad sek panahun keni sug Bata' ne Getaw me'ita' niyu neng megingkud sed dapit dlintu neng Mekegega'em se dlaunan bu' mateng riin se nga ginanud ri se dlangit!”

⁶⁵ ✧ Sek pekerengeg run nini nu Dlabaw ne Geseg nek Pari', bineriten suk suuben bu' miktalu', “Gembagel ini nek pekpesipala! Ndi' ita na medlekina'enlan ned dugang ne ngak sintigus! Rini nandaw mirengeg niyu suk pekpesipalaan!

⁶⁶ Lama run mai gena'ena' niyu run nini?”

Minsembag ilan, “Mbaya' giin matay.”

⁶⁷ ✧ Bu' rayun dinula'an nilan sung mulu'en bu' binentul giin bu' suk tinumampaling ri seniin ketu, ⁶⁸ miktalu', “Bu' dya'a sung Misiyas, atuk mu raw, bu' ta' sung miktampaling ri seni'a?”

✧ **26:64** 26.64: Daniel 7.13. ✧ **26:65** 26.65-66: Levitico 24.16.

✧ **26:67** 26.67: Isaias 50.6.

Linimed ni Pedro si Jesus

(San Marcos 14.66-72; San Lucas 22.56-62; San Juan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Na, mikpegingkud si Pedro tu se gawas ne dlenu'an. Duuni dlibun nek sesugu'en nu Dlabaw ne Geseg nek Pari' mikpegaud ri seniin bu' miktalu', "Dya'a, rema, sementaun ni Jesus nek taga Galilea."

⁷⁰ Ma'ad linimed ni Pedro ini ri seng mitungenga'an se dlaunan nilan. "Nda'u mesuunay bu' landunik tinalu' mu kiin," miksembag giin, ⁷¹ rayun ginumawas si Pedro tu se genga'an ne dlenu'an. Bu' duuni dlain nek sesugu'en ne dlibun neng mikiita' ri seniin bu' miktalu' tu se nga getaw ritu, "Getaw keni sementaun gaid ni Jesus nek taga Nazaret."

⁷² Bu' linimed puli' ni Pedro ini, bu' miksembag, "Penumpa'u, nda'u gaid tumu' mekilala se getaw iin!"

⁷³ Nda' santa', sud дума ne ngang migindeg ritu mikpegaud tu ni Pedro, "Sementaun'a gaid tumu' ni Jesus," miktalu' ilan, "ay me'ilala gupiya ri sek tinuntulan mu."

⁷⁴ Mbuus miktalu' si Pedro, "Penumpa'u neng metuud suk tinalu'u! Silutanu siya ned Diwata bu' gena' ini neng metuud! Nda'u mekilala ri se getaw iin!"

Mbuus miguni rayun su dlimensad, ⁷⁵ bu' mi'ena'ena' rayun ni Pedro suk tinalu' ni Jesus ri seniin: "Se ndi' pa meguni su dlimensad, limeren mau se ketelu." Bu' ginumawas giin bu' miksegaw giin seng melebihiyan ne kegu'ul.

27

Si Jesus Inuwit tu ni Pilato

(San Marcos 15.1; San Lucas 23.1-2; San Juan 18.28-32)

¹ Sek pekeputi' relaagan na, su dlaun ne nga geseg ne ngak pari' bu' ne nga geseg ne ngag Judeo mikpelanu sek pekpatay ri ni Jesus. ² Ginapus nilan giin, bu' inuwit, bu' piniyal giin tu ni Pilato, ne gobernador seg Roma.

Suk Pekepatay ni Judas

(Su Ngak Pimbaal 1.18-19)

³ Sek pekiita' run ni Judas, sung migbudhi' ne inukuman si Jesus nek petain, middiksu' giin bu' miritu giin se nga geseg ne ngak pari' bu' se nga geseg ne ngag Judeo arun uli' suk telu pulu' ne ngak selapi' nek pelata. ⁴ “Mikesala'u tendeng ay binudhi'an'u su getaw ne genda'ik sala'en arun matay!” miktalu' giin.

“Genda' nai dlabet nami run niin,” miksembag ilan. “Dya'a na sung menembag run niin!”

⁵ Aas tinikpu' ni Judas su ngak selapi' nek pelata tu sek seled nek Templo bu' ginumawas giin bu' mineget.

⁶ Ma'ad pingimud rayun nu nga geseg ne ngak pari' su ngak selapi', bu' miktalu', “Selapi' keni bayad se ketubu' bu' supak ini se Kesugu'an neg betangen ta ri sek pemetangan ne ngak selapi' ri sek Templo.” ⁷ Dluwat nilan peguyunay, ginamit nilan suk selapi' ketu para saluy tu se dlupa' neng Membaal ne Gulen arun baalen ne dlebengan para se nga getaw nek tuwa'. ⁸ Aas dlupa' ketu

tampun nemuun iningelanan ned “Dlupa' neng Mirugu'an.”*

⁹ Mbuus giin nini su ketumanan se ginasuy ni propeta Jeremias, “Inuwan nilan suk telu pulu' ne ngak selapi' nek pelata, su dlaga' nek piksebutan ne nga getaw Israel neg bayad para seniin, ¹⁰ bu' suk selapi' sinaluy nilan ri se dlupa' nung membemaal ne gulen, sumala' sek sinugu' senaan nu Ginu'u.”

Sinaakan ni Pilato si Jesus

(San Marcos 15.2-5; San Lucas 23.3-5; San Juan 18.33-38)

¹¹ Na, migindeg si Jesus seng metungenga'an se gobernador seg Roma neng miksaak ri seniin, “Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?”

“Tinalu' mu na,” miksembag si Jesus. ¹² Ma'ad nda' giin sembag se ngak sumbung ne nga geseg ne ngak pari' bu' nga geseg ne ngag Judeo.

¹³ Rayun miktalu' si Pilato tu ni Jesus, “Nda' mu ba merengeg su dlaun ne ngag betang nek pingaleg nilan seni'a?”

¹⁴ Ma'ad nda' gusay peksembag si Jesus, isan sek sala nek talu' na run, aas mitingala gaid gupiya su gobernador.

Si Jesus Inukuman nek Petain

(San Marcos 15.6-15; San Lucas 23.13-25; San Juan 18.39—19.16)

¹⁵ Se kada Kese'ulugan sek Paska mibetasan ne gobernador seg Roma neng mekpegawas nek

* **27:8** 27.8 Dlupa' neng Mirugu'an: *Giin itu suk pegingalan se dlupa' tendeng ay suk selapi' nek sinaluy run nini binayad para sek pekatay riin ni Jesus.*

salabuuk nek pinerisu ne gendyu'en ne nga getaw. ¹⁶ Sek panahun ketu duuning mibantug nek pinerisu ne giningelanan si Jesus Barabas. ¹⁷ Aas seng miktampung na su nga getaw, miksaak si Pilato tu senilan, “Ta' ma senilan duwa' su dliyanan niyu neg beluyan'u para seniyan? Si Jesus Barabas ba awas si Jesus ba nek tinawag neng Misiyan?” ¹⁸ Miksaak si Pilato run nini tendeng ay misuunaan ma ugud ne su nga geseg se ngag Judeo, piniyal nilan si Jesus tu seniyan ay misinaku ilan riin ni Jesus.

¹⁹ Saanay migingkud si Pilato ri sek seled ne gukuman, suk sawaan mikpawit neng minsahi ri seniyan: “Ndi' mu ilebetayi getaw iin ne genda'ik sala'en ay misamuku gupiyan tendeng ri sek teginepen'u metendeng ri seniyan.”

²⁰ Ma'ad rinungatan nu nga geseg nu ngak pari' bu' nu nga geseg nu nga getaw Judeo su nga getaw ne si Barabas su gendyu'en nilan ri ni Pilato nek pebeluyan bu' petain si Jesus. ²¹ Bu' miksaak geseb si Pilato, “Ta' ma sed duwa' keni su dliyanan niyu neg beluyan para ri seniyan?”

“Si Barabas,” miksembag su nga getaw.

²² “Na, lama run rayunig baalen'u ri ni Jesus keni ne giningelanan neng Misiyan?” miktalu' si Pilato tu senilan.

“Lensangen giin tu se krus!” miksembag su dlaun nilan.

²³ Ma'ad miksaak si Pilato tu senilan, “Lama run maik sala' neng mibaalen?”

Mbuus pisekegan pa gaid tumu' nilan suk pegbeksay, “Lensangen giin tu se krus!”

²⁴ Sek pekiita' run ni Pilato ne nda' nai mbaalen bu' mehitabu' na su gembagel ne kesamuk, minuwan giin nek tubig, mingunaw se nga gemegen riin seng metungenga'an ne nga getaw, bu' miktalu', "Nda'i dlabet'u run se kemetain ne getaw iin! Penembag niyu iin!"

²⁵ Miksembag su dlaun ne nga getaw, "Wa'a, gami bu' su nga gembata' nami giin sung menembag runi kemetainen!"

²⁶ Rayun bineluyan ni Pilato si Barabas para tu senilan; ma'ad pilekpesen si Jesus bu' piniyal tu se nga getaw arun lensangen tu se krus.

*Piddega'rega'an si Jesus nu ngak Sundalu
(San Marcos 15.16-20; San Juan 19.2-3)*

²⁷ Mbuus inuwit nu ngak sundalu si Jesus tu sek seled nek palasyu ni Pilato, bu' linibutan giin seng melaun ne ngak sundalu. ²⁸ Linuwas nilan suk suuben bu' pisuuban nilan giin nek suub neng meragem, ²⁹ bu' miktelaad ilan ned dugiyan nek sigbet, bu' binetang nilan nini riin se gulu ni Jesus. Bu' pi'uwiran nilan su dlintu ne gemegen ne gages. Rayun mikpelaunglaung ilan neng minginlulud ri seng metungenga'aan bu' middega'rega' ri seniin neng miktalu' "Metubu' su Gari' ne ngag Judeo!" ³⁰ Bu' dinula'an rayun nilan giin, bu' inuwan nilan su gagesen bu' binentul ri se guluun. ³¹ Peketubus nilan giin peddega'rega'ay, linuwas nilan sung meragem nek suub nek piseluk nilan ri seniin bu' piseluk nilan puli' suk suuben. Rayun inuwit nilan giin tu se gawas arun lensangen tu se krus.

Si Jesus Linansang tu se Krus
(San Marcos 15.21-32; San Lucas 23.26-43; San Juan 19.17-27)

³² Se ginumawas ilan na tu sek siyudad, milabet nilan su getaw nek taga Cirene, ne iningelanan nek Simon, bu' lineges giin nu ngak sundalu sek pekpisaan se krus ni Jesus. ³³ Rayun minateng ilan tu se dlugar ne iningelanan ne Golgota, ne su gulugaan, "Dlugar nek Tulaan Gulu."

³⁴ Binegayan rayun nilan giin ne ginumen ne dlinemugan ne gempait. Ma'ad seng mi'inamaan na ini, nda'en nini inumay.

³⁵ Mbuus linansang nilan giin tu se krus bu' pikilasilas nilan suk suuben pebiyan sek pegripa.

³⁶ Dluwat itu minggingkud ilan ritu sek pegbantay ri seniin. ³⁷ Ri seng meritaasen binetangan nilan ne karatula ne giin suk sumbung kuntra ri seniin, "Giin nini si Jesus, su Gari' nu ngag Judeo." ³⁸ Bu' midlansang ilan ned duwa' tawan ne ngak tulisan duma ni Jesus, sala riin sed dapit dlintuun bu' sala riin sed dapit bibangen.

³⁹ Su nga getaw neng mimbiyan ritu mikisingngising se nga gulu nilan bu' piddega'rega'an nilan si Jesus: ⁴⁰ "Geba'en mu raw suk Templo bu' bekuren mu ini puli' seled sek telu endaw! Luwas mu su gegulingen mu bu' dya'a sug Bata' ned Diwata! Penaug'a riin se krus iin!"

⁴¹ Seng maa' run nek pebiyan, su nga geseg nu ngak pari', bu' su ngang mentetendu' se kesugu'an, bu' su nga geseg se nga getaw Judeo middega'rega' ri seniin: ⁴² "Linuwasen sud duma, ma'ad ndi' giin mekeluwas ri se

gegulingenen! Gena' ba giin ma su gari' seg Israel? Bu' mekenaug giin ri se krus nandaw, mektu'u ita ri seniin! ⁴³ Miksalig giin tu sed Diwata bu' miktalu' pa gaid giin, ne giin sug Bata' ned Diwata. Na, enlengan ta raw bu' luwasen ba giin nud Diwata nandaw!"

⁴⁴ Bu' isan su ngak tulisan ne dlinansang tu se krus duma seniin middega'rega' rema ri seniin.

Suk Pekepatay ni Jesus

(San Marcos 15.33-41; San Lucas 23.44-49; San Juan 19.28-30)

⁴⁵ Na buwat sek teras taasendaw, dinumelem suk tibuuk neg benwa, neng mirepet sek telu uras. ⁴⁶ Bu' sek pekeginenga' menaug nai gendaw, migbeksay si Jesus, "Eli, Eli, lema sabachthani?" Bu' ri senita pa, "Diwatau, Diwatau, tuma ma pesaddan mau?" ⁴⁷ Bu' sud duma ne nga getaw neng mingindeg ritu mikerengeg seniin bu' miktalu', "Tinawagen si Elias!" ⁴⁸ Nda' santa', sala se nga getaw ritu, ginumebek bu' minuwan neg ispungha bu' lineb-ulen ri seng mesem ne ginumen, bu' tinangen nini ri sek patal ne gayu, bu' minantu giin neng me'inum ni Jesus itu.

⁴⁹ Ma'ad sud duma miktalu', "Pesaddan niyu giin. Enlengan ta bu' mateng ba si Elias sek pedluwas ri seniin."

⁵⁰ Bu' migbeksay geseb si Jesus, bu' binektusan giin.

⁵¹ Mbuus su kurtina tu sek seled nek Templo miberit buwat sed ditaas pagaw sek silung; bu' midlinug sug benwa, bu' minggeli' su ngang

mekebagel ne ngag batu; ⁵² su nga kelebengan mipuka, bu' melaun ne nga getaw ned Diwata neng mimatay neng mitubu' puli', ⁵³ bu' ginumawas ilan ri se kelebengan. Tubus metubu' puli' si Jesus buwat se kemetain, miritu ilan seg Bala'an nek Siyudad, neng melaun ne nga getaw neng mikiita' ri senilan.

⁵⁴ Seng migbantay su geseg nek sundalu bu' su ngak sundaluun ri ni Jesus, mibetikan nilan su dlinug bu' mi'ita' nilan su dlaun neng mihitabu'. Minendek ilan gupiya bu' miktalu', "Sek pekemetuud giin gaid sug Bata' ned Diwata!"

⁵⁵ Melaun remai nga dlibun ritu neng mikpegenleng ri seng melayu'layu'. Nga dlibun keni, tinumendug ri ni Jesus gatad pa se Galilea arun sek pedlekata ri seniin. ⁵⁶ Duma senilan, gilang si Maria Magdalena, si Maria ne gina' ni Santiago bu' ni Jose, bu' su gina' se nga gembata' ni Zebedeo.

Suk Pedlebeng riin ni Jesus

(San Marcos 15.42-47; San Lucas 23.50-56; San Juan 19.38-42)

⁵⁷ Seng meddelabung na, minateng ritu sung meratu' ne getaw neg buwat seg Arimatea; su ngalanan si Jose bu' tinu'unan rema ni Jesus. ⁵⁸ Miritu giin ni Pilato arun ubugen sug bangkay ni Jesus, bu' miksugu' si Pilato sek pegbegay tu seniin. ⁵⁹ Aas inuwan nini ni Jose, bu' pinutusen nini seg begu nek penepeten ne dlinu, ⁶⁰ bu' binetangen nini tu se gegulingenen ne dlebengan, neg begu pa luwakay ri se gilid nek telektapan. Rayun linuliren su gembagel

neg batu nek pentampeng tu se dlebengan bu' rayun midlaang giin. ⁶¹ Si Maria Magdalena bu' sud duma neng Maria, minggingkud ritu, neng migatubang tu se dlebengan.

Su Guwardiya tu se Dlebeng

⁶² Sek pekesunud ne gendaw ne giin su Gendaw nek Pengulali, su nga geseg ne ngak pari' bu' su ngak Pariseo kinumita' ri ni Pilato. ⁶³ Miktalu' ilan, "Sir, mi'ena'ena' nami ne saanay miktetubu' pa sug belusen ketu, miktalu' giin, 'Dluwat sek telu endaw metubu'u puli'.' ⁶⁴ Aas peksugu'a nek pebentayan su dlebengan seled sek telu endaw, arun ndi' mekeritu su ngak tinu'unaan bu' peddaawen sug bangkain, bu' rayun telu'an nilan su nga getaw neng mitubu' giin puli' buwat se kemetain. Su ketapusan neg balus mbaal mbuus neng melaat gupiya sinangkali' tu se guna."

⁶⁵ "Peguwit amu ne guwardiya niyu," miktalu' si Pilato tu senilan; "dlaang amu bu' bentayay niyu gupiya sumala' seng misuunan niyu."

⁶⁶ Aas minlaang ilan bu' arun nda'iruning mekepengilabet se dlebeng, binetangan nilan ne gilelaan sug batu nek tinakep tu se dlebeng bu' pibentayan nilan.

28

Suk Peketubu' Puli'
(*San Marcos 16.1-10; San Lucas 24.1-12; San Juan 20.1-10*)

¹ Na, sek peketubus se Gendaw nek Pengulali, dali' endaw se gendaw ned Duminggu, si Maria

Magdalena bu' su dlain pa neng Maria miritu arun sek pegenleng se dlebenan. ² Sek tikmal duuning mesekeg gupiya ne dlinug; minaug sug anghel nu Ginu'u buwat se dlangit, linuliren sug batu, bu' iningkuraan nini. ³ Bu' su gawi'en maa' ne gilat, bu' su ngak suuben gempti' gupiya. ⁴ Bu' mingereg su nga guwardiya baal seng melebihiyan ne keendek bu' mitelingnanan ilan.

⁵ Ma'ad sug anghel miktalu' tu se nga dli-bun, "Ndi' amu mendek, ay misuunan'u nek pinengaw niyu si Jesus, su dlinansang tu se krus. ⁶ Nda' na giin rini; ay mitubu' giin puli', sumala' sek tinalu'en seniyu. Perini amu bu' enlengay niyu su dlugar nek pibeliliran ri seniin. ⁷ Peksempun amu peritu, bu' telu'ay niyu su ngak tinu'unaan, 'Mitubu' giin puli' buwat se kemetain bu' meguna giin seniyu tu se Galilea; bu' ritu me'ita' niyu giin!' Ndi' niyu pedlingaway suk tinalu'u seniyu."

⁸ Aas mimagas ilan megawa' tu se dlebenan ned duuni keendek duma se gembagel ne dleliyag, bu' minggebek ilan arun esuyan su ngak tinu'unaan.

⁹ Sek tikmal linabet ilan ni Jesus bu' miktalu', "Su kelinaw mperiin seniyu." Mikpegaud ilan rayun ri ni Jesus, inuwiran nilan su geksuren, bu' miksimba ilan ri seniin. ¹⁰ "Ndi' amu mendek," miktalu' si Jesus tu senilan, "penlaang amu bu' tebalay niyu su nga kepeteran'u neng meritu se Galilea, bu' ritu me'ita'u nilan."

Su Gasuy nu Guwardiya

11 Saanay nu nga dlibun medlaang, sud duma ne ngak sundalu neng migbantay tu se keleben-gan miritu puli' sek siyudad bu' inasuy nilan tu se geseg ne ngak pari' su dlaun neng mihitabu' ritu. 12 Bu' miktampung su nga geseg nu ngak pari' duma se nga geseg nu ngag Judeo bu' miksabutsabut ilan; binegayan nilan su ngak sundalu neng melaun ne ngak selapi' 13 bu' miktalu', "Asuy niyu tu se nga getaw neng mirini su ngak tinu'unaan saanay gebii neng miktulug amu bu' piddaaw nilan sug bangkay ni Jesus. 14 Bu' merengeg ini nu gobernador, gami raing metau mekpesabut ri seniin ne nda'ik suun niyu run bu' peneliperan nami amu arun nda'irun nai mbaya' megules amu run."

15 Aas dinawat nu nga guwardiya su ngak selapi' bu' binaal nilan su ginasuy senilan. Bu' gesuyan keni midlelaup pebiyan se ngag Judeo tampan sek panahun numuun keni.

*Mikpe'ita' si Jesus tu se ngak Tinu'unaan
(San Marcos 16.14-18; San Lucas 24.36-49; San
Juan 20.19-23; Su Ngak Pimbaal 1.6-8)*

16 Suk sepulu' bu' sala ne ngak tinu'unan miritu seg bentud ne Galilea nek tinalu' ni Jesus ned ditu ilan pegita'. 17 Sek pekiita' nilan ri ni Jesus, sinimba nilan giin, isan sud duma senilan midduwa'ruwa'. 18 Mikpegaud rayun si Jesus tu senilan bu' miktalu', "Binegay senaan su dlaun ne kega'em ri se dlangit bu' ri seg benwa. 19 Aas laway niyu su dlaun ne nga getaw ri se dlaun ne ngang nasud bu' baal niyu ilan ne ngak tinu'unan'u. Bendyagay niyu ilan ri se

ngalan ne Gama', seg Bata', bu' se Gispiritu Santu,
²⁰ bu' tendu'ay niyu ilan sek pektuman se dlaun
nek sinugu'u riin seniyyu. Bu' enlengay niyu,
Gaku' megunut riin seniyyu kanunay tampan se
ketapusan neg benwa.”

Sug Begu Ne Kalegenan
New Testament in Northern Subanen

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Subanen, Northern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

193ab46e-61e8-52e1-92f4-944939f948dd